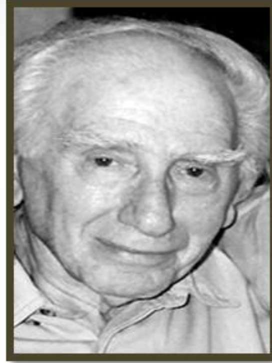
HARALAMB ZINCĂ

Jurnal de front

HARALAMB ZINCĂ

JURNAL DE FRONT

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

Lui Semion Zaverniaev **–** *flăcăul din Briansk* **–** *căzut în luptă pentru apărarea viitorului comunist***.**

Cuvânt înainte

Nu demult, o femeie îmbrăcată într-un palton vechi, demodat şi îmbrobodită cu un şal negru, bătrânesc, a intrat în redacția Vieții Româneşti. Spre marea mea bucurie, am recunoscut-o de îndată pe Maria Constantinescu, fosta mea gazdă. M-a îmbrățişat, apoi, cuprinsă de o uşoară nelinişte, m-a întrebat:

— Unde putem sta de vorbă?

Am poftit-o într-un colț liniştit al redacției.

— Te caut de multă vreme continuă ea, de astă dată cu un glas molcom, cumpătat. Îți aminteşti de caietul ăsta?

***

...în primăvara anului 1944, împrejurările mă forțaseră să părăsesc oraşul natal, şi să mă mut la Bucureşti. Aveam nevoie de o gazdă. De la bun început, prietenii mă îndreptaseră către Maria Constantinescu. Îmi amintesc. Am găsit-o acasă aplecată deasupra maşinii de cusut; cosea pierdută, cu gândul departe, într-o lume a ei neştiută de nimeni altcineva. Când i-am spus pentru ce am venit la dânsa, s-a ridicat de lângă maşină apropiindu-se de mine. Am văzut-o atunci mai bine.

Era o femeie scundă, puțin încovoiată, cu trupul istovit de muncă. Fața mică şi ovală, brăzdată de cute adânci, trăda o mare suferință. M-a privit cu

ochi neliniştiţi şi trişti…

— Poftim, acesta este patul dumitale… cândva a fost patul băiatului meu…

Cuvintele: „a fost patul băiatului meu” mi-au rămas întipărite în minte pentru totdeauna. Chiar din prima zi, Maria Constantinescu a început să se îngrijească de mine ca de copilul ei. Purtarea gazdei mele mi se părea din ce în ce mai ciudată, mai ales că uneori, noaptea târziu, întorcându-mă de la fabrică, o găseam plângând stăpânit, aşa cum numai mamele ştiu să plângă. O dată, luându-mi inima în dinţi, am întrebat-o de ce este atât de mâhnită. Mi-a răspuns. În noaptea aceea am aflat povestea fiului ei Niculae. Femeia povestea strivindu-şi lacrimile cu o batistă mare, bătrânească.

— … De mic a dus-o greu. Lui Niculae îi plăcea să citească, să înveţe. Visa să intre la liceu, dar n-a avut parte de el. Copil încă, a intrat ucenic. Muncea din zori şi până-n noapte. Trăia o viaţă aspră, plină de necazuri, însă tăcea mâlc, nu scotea o vorbă despre suferinţele lui. Acasă, aducea bănuţii pe care-i câştiga cu sudoarea lui de copil trudit prea de timpuriu. Avea Nicu şi ceasurile lui libere, dar atunci nu-l vedeam jucându-se, ci citind. Mult îi mai plăcea să citească. Apoi – asta a fost cam prin toamna lui 40 – cu un grup de ucenici, prieteni de-ai lui, a trecut Prutul în Uniunea Sovietică. La despărţire nu mi-a spus decât: „mamă, să mă ierţi, mamă”, şi de-atunci nu l-am mai văzut. Până la izbucnirea războiului mai primeam veşti de la el. Îmi scria: „Mamă, învăţ. Sunt la şcoală… Am de toate, şi

casă, şi masă, şi carte.” Şi eu eram tare fericită. Dar a izbucnit blestematul ăsta de război şi nu mai ştiu nimic despre el…

Două luni mai târziu, Armata Sovietică elibera capitala patriei noastre. Maria Constantinescu, laolaltă cu celelalte femei din cartier, a ieşit în întâmpinarea armatelor eliberatoare. Zi şi noapte umbla pe străzi iscodind chipurile ostenite ale ostaşilor sovietici, doar-doar o da peste băiatul ei.

Se-ntorcea acasă deznădăjduită. Nu eram în stare să scot o vorbă de la ea. Tăcea ferecată în suferința-i fără margini. Doar din când în când, o auzeam murmurând: „Da, băiatul meu nu mai trăieşte”

Vremea trecea. Într-o primăvară de neuitat războiul s-a terminat. Îmi venea greu să plec de la Maria Constantinescu. Mi se părea că la fiecare pas vedea în mine propriul ei copil şi nu doream să o necăjesc.

Îmi aduc aminte, într-una din zilele grele ale anului 1946, la uşa Mariei Constantinescu a bătut un tânăr locotenent sovietic însoțit de un civil. Ofițerul – un bărbat de statură potrivită, cu o față vioaie, surâzătoare – a sărutat mâna femeii şi şi-a spus numele:

— Locotenentul de gardă Vorobiov.

— Tovarăşul Vorobiov l-a cunoscut pe fiul dumneavoastră, Niculae Constantinescu, lămuri în româneşte însoțitorul ofițerului, în vreme ce acesta ne cerceta cu ochii lui limpezi de culoarea frunzei.

— Pe Niculae al meu?! murmură Maria Constantinescu, izbucnind în plâns.

Atunci Vorobiov a luat mâna slabă a femeii în mâna lui mare, prietenească, a mângâiat-o şi, după un timp, a început să povestească cu vocea stinsă:

— Niculae a luptat cot la cot cu mine, cu ostaşii noştri. Era un soldat bun. În clipele cele mai grele îşi amintea de țara lui, de dumneata. Avea încredere în viitor, iar noi îl iubeam şi-l respectam. Niculae, românul – cum îi spuneam noi – a căzut eroic alături de ostaşii sovietici lângă portul Pilau, în Prusia…

Încet, cu mişcări şovăielnice, locotenentul a desfăcut un pachețel: erau distincțiile şi decorațiile sovietice ale lui Niculae Constantinescu. Ofițerul a mai scos dintr-o geantă militară de câmp un caiet cu scoarțe albastre şi file îngălbenite. Răsfoind o clipă caietul, cu gândul parcă dus departe, în lumea amintirilor sale ostăşeşti, Vorobiov a mai adăugat:

— Acesta este caietul cu însemnări al fiului dumitale. Aducându-vi-l, îndeplinesc o dorință fierbinte a fostului meu tovarăş de arme. Ultimele lui cuvinte mai stăruie încă în amintirea mea… Pe dumneata te ruga din suflet să-l ierți că ți-a scris atât de puțin. Mai spunea în ultimele lui clipe că, de fapt, aici, în acest caiet, sunt scrisorile lui către dumneata, către țara pe care a iubit-o şi nu i-a mai fost dat s-o revadă…

Din acea zi, camera Mariei Constantinescu a devenit şi mai copleşitoare prin tristețea sa. Pe bătrâna mea gazdă o găseam mereu citind şi recitind însemnările fiului ei. O dată, mi le-a dat şi mie să le citesc, şi eu am îndrăznit s-o sfătuiesc:

— Tovarăşă Constantinescu, caietul acesta trebuie

dat spre publicare.

Ea însă mi-a respins sfatul.

— Nu, mai vreau să fie încă al meu.

N-am stăruit. Şi, nu mult după această discuție, a trebuit să plec din nou în orăşelul meu de baştină. Cu mare durere în suflet am părăsit-o pe Maria Constantinescu...

***

...De atunci au trecut ani. Şi iată, acum am din nou în fața mea caietul cu însemnările fiului ei.

— Ți-am adus caietul. Peste puțină vreme se-m-plinesc zece ani de la eliberare. Te rog publică-l, îmi vorbi ea blând, ca-ntotdeauna.

...Am recitit însemnările lui Niculae Constantinescu, pregătindu-le pentru tipar. Subsemnatul n-a făcut altceva decât să împartă materialul în capitole şi să le dea titlurile corespunzătoare. A mai îndreptat pe ici, pe colo câte-un cuvânt.

H. Z.

12 februarie 1954

Capitolul I
SPRE FRONT

Alma-Ata! Ce sunet tainic au aceste două cuvinte!

E noapte. Stau de santinelă. Cerul e spuzit de stele albe, strălucitoare. Deodată, aud plutind de departe cântec trist de dombră, care se apropie. Puțin mai târziu, prin fața postului meu, trece o caravană; zece cămile încărcate cu baloturi de bumbac. În fruntea caravanei, cămilarul – un cazah a cărui față n-o desluşesc – cântă la dombră atât de ciudat, de parcă ar trimite nopții semne de vrajă.

Urmăresc legănarea leneşă a cămilelor. Umbrele lor pier la celălalt capăt al străzii. Luna plină le luminează calea.

Pe câmpul de instrucție, într-o clipă de răgaz, i-am povestit lui Abdurasil-uzbecul despre caravană şi dombră. Prietenul meu a zâmbit, ochii i s-au făcut mici, apoi mi-a spus într-o rusească stâlcită:

— La noi, la Sredni-Azia, iubim cântăm la dombră… Mergem pe „işaak”[1] şi cântăm… La noi, fiecare uzbec, turcmen, cazah, un Djambul.

Vorbele lui Abdurasil-uzbecul mi-au amintit de cântăreții noştri populari, de bătrânii cobzari ai satelor noastre. M-a cuprins o tristețe grea,

1-Catâr.

dureroasă, pe care n-am putut s-o înfrâng.

*

Ne sculăm în zorii zilei. Aerul de munte e rece, tăios. Dezbrăcați până la brâu, alergăm la izvorul ce curge nu departe de cazarmă. Ne spălăm soldăţeşte, chiuind de plăcere. Un ceas mai târziu, echipați de luptă, ne îndreptăm spre câmpul de instrucție. Străbatem oraşul cântând. Copiii, ca de obicei, se iau după noi şi ne însoțesc o bună bucată de drum.

Soarele arde. Brandurile sunt grele. Săpăm tranşee, atacăm, ne apărăm. Ne instruim mereu şi fiecare strop de sudoare aminteşte cuvintele lui Suvorov: „Mai multă sudoare la instrucție, mai puțin sânge în bătălii".

Bătălii!

Nu e ostaş care să nu se gândească la viitoarele lupte. Nu e ostaş care să nu numere zilele rămase până la sfârşitul instrucției.

Da, au rămas puține zile.

*

Munții masivi care împrejmuiesc oraşul Alma-Ata sunt acoperiți cu zăpadă şi iarna, şi vara. Privindu-i, am senzația că de pe înălțimile lor aş putea zări Ceahlăul. Atunci, mă cuprinde dorința de a urca în grabă spre crestele argintate de nea şi de soare.

*

Astăzi am primit prin poştă un pachet. La început credeam că e vorba de o greşeală, însă, citindu-mi numele pe mandat, am rămas nedumerit..

Am desfăcut cu înfrigurare pachetul. Spre bucuria mea, am dat peste lucruri trebuincioase soldatului: ciorapi, obiele, trei batiste mari, colorate, un prosop. Am găsit în caiet şi două pungi, una cu stafide, alta cu caise uscate, ceea ce m-a bucurat şi mai mult.

Un bileţel, scris de-o mână stângace, pitit între două batiste, a avut darul să-mi lămurească taina pachetului:

„Stafidele sunt gustoase; la fel şi caisele. Mănâncă-le sănătos. Mama lui Abdurasil."

I-am arătat prietenului meu cele primite. Abdurasil-uzbecul a ridicat din umeri:

— La mine nu ştie nimic… nimic! Mama ştie!

*

Ni s-au dat uniforme noi. Băieţii bănuiesc că într-o zi, două vom pleca. „Veteranii" din unitate sunt de aceeaşi părere. Noi „bobocii" ne strângem în jurul lor şi ascultăm tot soiul de istorioare soldăţeşti. Ne şi vedem în vâltoarea luptelor.

*

Mamele şi-au condus feciorii la gară. Suntem mulţi. Pe drum, zâmbetul lor de despărţire s-a alăturat cântecului nostru. Cât e de bine să te simţi flăcău al acestei mulţimi!

În gară, o fetiţă cazahă s-a apropiat de mine şi mi-a dăruit câteva mere mari, rumene…

— Vazmi![2] Mere de Alma-Ata…

O comandă, un şuier scurt de locomotivă, apoi

2-Ia!

cântecul de despărțire al fanfarei. De pe umerii marilor clădiri, drapelele roşii îşi fâlfâie salutul lor, urându-ne „drum bun”.

— Rămâi cu bine, Alma-Ata… oraş al merelor… Rămâi cu bine, oraş al acânilor…

*

În vagon.

Cântecele zgomotoase ale fanfarei au rămas în urmă, departe. S-a făcut întuneric. Iscoditor, privesc în jurul meu. O linişte neobişnuită s-a furişat în mijlocul nostru, încătuşându-ne. Un soldat aprinde o lumânare. Sâmburele luminii e palid. Pâlpâirile lui dănțuiesc sălbatic peste chipurile soldaților culcați pe podea.

Vagonul trepidează, scârțâie şi parcă îngână ceva nedesluşit. Poate o melodie. Bătaia sacadată a roților, asemenea unei voci ciudate, le ține isonul. Şi mi se pare că această voce îmi şopteşte într-una: Spre front… viață… spre front, moarte… spre front…

Mă strâng lângă Abdurasil. Adorm legănat de ritmul cântecului: spre front… spre front…

*

Uşa enormă a vagonului este dată la o parte. Cât vezi cu ochii nisip, buruieni, pustiu. Din depărtare, lanțul pietros, cenuşiu al munților Țian-Şan pare un hotar uriaş, de netrecut, între cer şi pământ.

Cântăm. Locomotiva aleargă… aleargă.

*

Petia are 21 de ani. E violonist. A părăsit arcuşul şi, voluntar, a intrat în rândurile Armatei Roşii.

Sufletul şi mâinile îi sunt comoară nepreţuită. De nenumărate ori l-am ascultat la Alma-Ata, de nenumărate ori i-am admirat degetele, acele degete lungi, cândva albe, jucând iscusite pe strunele viorii. Şi de fiecare dată m-am întrebat: „Oare vor putea apăsa aceste degete pe trăgaciul greu al mitralierei?“

Astăzi, Petia a venit lângă mine, m-a privit cu ochii lui profunzi, inteligenţi, apoi m-a întrebat:

— Îţi place muzica?

— Da.

— Cunosc un mare compozitor român... Pe Ciprian Porumbescu. Ştii ce? Povesteşte-mi ceva despre el...

Am roşit deodată până în vârful urechilor. Ce puteam să-i răspund? Niciodată în amărâta mea copilărie nu auzisem de Ciprian Porumbescu. Am lăsat capul în piept.

— Să vezi, Petia, eu nu ştiu prea multe, n-am decât patru clase primare. La noi, în capitalism...

Petia a roşit şi el. A înţeles în ce încurcătură mă băgase. Mi-a vorbit apoi mult, cerându-şi parcă iertare...

— Are o baladă... Am cântat-o la conservator... Frumoasă, dar tristă.

*

Karaganda.

Oraşul s-a ivit în zori, treaz şi strălucitor de rouă. Din depărtare, escavatoarele uriaşe păreau gheare înfipte în zarea vânătă a dimineţii. Karaganda! Comoara neagră a Kazahstanului!

Trenul a oprit. Cobor. Dintr-o privire încerc să cuprind totul. Câtă măreție! Karaganda e atât de frumoasă şi puternică! Nu reuşesc să prind decât Vuietul motoarelor şi, parcă, respirația minerilor care atacă neîncetat straturile de cărbune dătătoare de energie.

*

Cel mai tăcut soldat din vagon e ucraineanul Petrenko. Toată ziulica stă într-un colț şi nu scoate o vorbuliță. M-am apropiat de el şi l-am întrebat la ce se gândeşte. Mi-a răspuns în şoaptă, de parcă nici el însuşi n-ar fi vrut să-şi audă glasul:

— Am primit veşti din satul meu... Hitleriştii mi-au ucişi părinții, mi-au deportat surorile, nici neamurile nu mi le-au lăsat în viață. Optsprezece oameni număra familia mea...

*

În timpul somnului, un şuierat prelung şi asurzitor m-a făcut să tresar speriat. Mi-am închipuit: e alarmă aeriană. M-am înşelat. În noapte, şuieratul nu era decât vaierul dureros al locomotivei.

*

După ora mesei, am organizat un festival artistic. Actorii eram noi, soldații din vagon. Spectatorii tot noi. Comsomolistul Serghei Potapenko a expus situația fronturilor: ofensiva din Carelia continuă cu succes.

Întunericul serii ne-a surprins cântând marşuri ostăşeşti.

Şi locomotiva aleargă... aleargă. Bine spune Ab-

durasil-uzbecul:

— Locomotiva plămâni oțel are…

*

Am deschis ochii şi am privit la cei din jur. Unii sforăiau, alții visau cu ochii deschişi. E linişte. Tiptil, gândul se furişează. Îl urmăresc. Cu câtă uşurință sare peste ani, peste mări şi țări. Încet, poposeşte la un capăt de uliță. E mahalaua în care am copilărit. Colbul drumului mi-a dăruit jocul şi jucăriile. Case mici, îngheboşate, cu ferestrele oarbe, acoperite cu ziare îngălbenite, mă privesc mustrător: „Ne-ai părăsit, ştrengarule!” Iată, la numărul 17, şi casa părintească. Ce-o fi făcând mama? O văd în odaia mică şi strâmtă, aplecată deasupra maşinii de cusut. Bătrâna coase şi oftează. Nimic nu s-a schimbat în odaia asta: nici figurile negre, fantastice, desenate de igrasie, nici patul bătrânesc, acoperit cu țoale peticite de mâna harnică a mamei.

Uşor, gândul mai face un salt. Pe scândurile negre ale vagonului se aprinde o nouă imagine. Văd castanii de pe dealul Mitropoliei înmugurind şi mai văd o fată: e Lena. Întind brațele şi, fericit, o cuprind la pieptul meu.

Am adormit lăsând gândurile să se prindă în hora visurilor.

*

Trenul opreşte într-o gară mică din stepă. Face cruce cu un tren sanitar. În vagonul nostru pătrunde miros de cloroform. Gântecele au încetat. Totul e nou şi dureros. Răniții se uită la noi prin

ferestrele vagoanelor şi ne zâmbesc, urându-ne curaj.

Unii întreabă:

— Hei, e printre voi careva din Voronej?

— Dar din Tambov?

În eşalonul nostru sunt soldaţi şi din Voronej şi din Tambov, din întreaga Uniune. Aud următorul dialog:

— Şi zici că eşti din Voronej?

— Din Voronej.

— Eh! Voronej, Voronej… De patru ani lipsesc de-acasă…

De undeva răzbat gemete, iar mai târziu, în uşa unui vagon, apare o soră de caritate. Are părul blond, nasul cârn şi o căutătură obraznică. Privirile noastre se întâlnesc. Ea ne zâmbeşte. Zâmbim şi noi.

Câte puţin, trenul sanitar se depărtează. De-a lungul terasamentului rămân pansamente şi bucăţi de vată.

*

Într-o gară cobor după apă. Deodată, mă aud strigat pe nume. Mă întorc şi-n faţa mea văd un invalid de război sprijinit în cârje. Nedumerit, îl privesc cercetător: mai întâi faţa albă, lividă, apoi uniforma veche, dar bine îngrijită şi, pe ea, decoraţiile.

— Niculae, nu mă mai recunoşti? Să mă fi schimbat într-atât?

Invalidul îmi vorbeşte într-o moldovenească caldă,

melodioasă şi-mi zâmbeşte într-una. Unde am mai văzut acest zâmbet?

— Hai, hai, aminteşte-ți odată de mine – mă îndeamnă omul din fața mea – acuşi îți pleacă trenul…

Brusc, surâsul lui amar îmi trezeşte în minte un trecut nu prea îndepărtat. Izbucnesc:

— Crăciun… Petre… preşedintele „osoaviahim”[3]-ului.

— Eu, oftează uşurat invalidul.

Mă reped să-l îmbrățişez, dar mă împiedic de cârjele în care se sprijină. Ne aşezăm pe o bancă şi abia atunci ne îmbrățişăm.

De câtă vreme nu ne-am mai văzut!!

— Ții minte unde ne-am întâlnit ultima oară? mă întreabă Crăciun.

— Cum să nu țin minte? Ce-i drept, de atunci au trecut multe zile şi nopți de război! Ultima oară ne-am întâlnit pe malul Nistrului! Şcoala în care învățasem ardea… Ardea oraşul, tinerețea noastră. Cum să nu țin minte!

Zarea era roşie de sânge şi flăcări. Artileria detuna necontenit. Femei şi copii se strânseseră pe malul Nistrului şi aşteptau pontonul. Aşteptau cu înfrigurare trecerea pe celălalt mal. Pe neaşteptate, au apărut avioane hitleriste. Cădeau în picaj asupra populației. Au mitraliat, au bombardat, au rupt cablul pontonului. Pe pontonul aflat în larg erau mame şi copii.

3-Asociația pentru sprijinirea apărării antiaeriene şi chimice.

Cum să nu țin minte, bunul meu prieten? Tu, fără zăbavă, ai sărit în valurile repezi ale Nistrului şi-ai scăpat viața unui copil, a unui cetățean sovietic...

— Şi pleci pe front, Niculae?

— Da, spre front.

— Ți-i teamă oleacă?

— Nu ştiu.

— Să nu-ți fie teamă. Când ți-o fi mai greu, să te gândeşti la şcoala noastră mistuită de flăcări, la examenul de sfârşit de an pe care l-am dat în timpul alarmelor aeriene... Să te gândeşti la ceea ce mi-ai spus odată! Ții minte?

— Țin.

— Ei, hai să văd, ții minte?

— Ți-am spus în ziua aceea că am avut o copilărie grea, zbuciumată... Şi că zilele cele mai frumoase, mai emoționante, le-am trăit în şcoala sovietică.

Locomotiva şuieră, dându-mi de veste plecarea. Tampoanele se ciocnesc. Apuc să-l mai întreb pe Crăciun:

— Şi tu, încotro?

Nu i-am mai auzit răspunsul.

Sunt din nou în vagon, aplecat asupra caietului meu. Scriu şi abia acum îmi dau seama că Petre Crăciun avea fire cărunte în părul altădată negru.

*

Ranița lui Abdurasil e lângă ranița mea. Suntem nedespărțiți: un român şi un uzbec. Astăzi el m-a întrebat:

— La tine, ştii basme?

— Ştiu.

— Basme „iahşi”... povesteşte la mine...

Amândoi vorbim o rusească stâlcită. Totuşi ne înțelegem. Cu chiu, cu vai, i-am povestit Harap Alb. Abdurasil m-a ascultat cu răbdare. Se bucura copilăreşte la toate victoriile voinicului, se încrunta la faptele spânului. Când am terminat, a exclamat:

— Oh, cum vrea la mine să lupt la front la România...

*

Eşalonul nostru se îndreaptă spre nord. Cerul e morocănos, închis, indiferent. Cântecele au căpătat culoarea tristă a văzduhului. Stropi reci răcoresc trupul înfierbântat al locomotivei.

*

Nu m-am dat jos din vagon. Am văzut totul printr-o despărțitură a scândurilor. Uitându-se la noi, o femeie cu fața încrețită de bătrânețe plângea. Când şi când, îşi ştergea lacrimile cu o broboadă neagră. Petia a zărit-o şi s-a apropiat de ea. I-a şoptit ce i-a şoptit, a îmbrățişat-o, iar după un timp a început să îngâne o melodie rusească, tulburătoare ca stepa ce se întinde cât vezi cu ochii. Unii soldați s-au alăturat şi ei cântecului. Bătrâna a zâmbit printre lacrimi şi a oftat:

— Copiii mei, copiii mei

*

Cred că ne apropiem de front. Opririle sunt din ce în ce mai dese. Mitralierele antiaeriene de pe acoperişurile vagoanelor pândesc cerul înnorat.

Aşteptăm cu înfrigurare întâlnirea cu frontul.

Aici, până nu demult, a fost o gară, un oraş. Acum nu se văd decât grămezi de moloz, case năruite, bârne negre, încercate de foc. Totuşi trenul a oprit încet-încet, ca în fața unui sarcofag. Coborâm. Pe fețele tovarăşilor mei citesc o ură fără margini.

Pornim pe fostele străzi ale unui fost oraş.

Cărămizile dărâmăturilor sunt încă fierbinți. Ascunşi în cenuşă, cărbunii mocnesc. În aer pluteşte mirosul dulceag, greoi, al cadavrelor carbonizate… Ruine… Pe drum, tancuri hitleriste incendiate, căşti găurite de schije şi copaci răsturnați cu rădăcinile spre cer.

Plouă peste ruine. Un bătrân, ținând de mână un băiețaş, a ieşit dintr-un bordei acoperit cu tablă ruginită, găsită pesemne undeva în drum. Se vede că a ghicit amărăciunea noastră şi se apropie de noi. Abia acum îi zăresc ochii roşii, umflați de nesomn. Ne vorbeşte:

— Viasma nu moare, băieți… Țineți minte. Cu brațele astea o s-o înălțăm iară, mai frumoasă, mai trainică…

Semn că e încă voinic, bătrânul ne arată palmele sale mari, muncite. Cu o mişcare scurtă, ucraineanul Petrenko s-a aplecat şi i-a sărutat bătăturile aspre ale palmelor lui bătrâneşti.

*

Ruinele oraşului Viasma mă urmăresc. Îmi şoptesc mereu: „Nu uita… nu uita”…

*

Dormeam. Trenul a oprit brusc. A răsunat o comandă severă:

— Jos din vagoane…

Sărim din vagoane înviorați de gândul: „Am ajuns”. Ne întâmpină noaptea neagră. Undeva, pe cer, fulgere urmate de bubuituri sparg bezna. Răsună o nouă comandă…

— Încolonarea… ’arş!

Ne încolonăm în tăcere, trăgând mereu cu urechea la detunăturile artileriei. Pornim. Ne îndreptăm într-acolo unde cerul se deschide bucuros şi se închide mâniat. Ranițele şi mantalele atârnă greu. Căştile de oțel ne dau aspectul unor vechi combatanți şi asta ne bucură.

*

Am mărşăluit toată ziua şi toată noaptea. Bubuiturile se întețesc şi sunt din ce în ce mai aproape de noi. În calea noastră am întâlnit sate prefăcute în scrum şi mormintele ostaşilor noştri căzuți.

*

A căzut primul om…

… Dimineața am intrat într-un sat. Era locul destinat popasului. Pe neaşteptate a apărut, parcă din adâncul unui nor, o escadrilă de păsări negre, fasciste. Din pământ începură să bată antiaerienele. Proiectilele se spărgeau în văzduh, deasupra satului. Ne-am împrăştiat. Am căzut lângă peretele unei case. Avioanele veneau în picaj. Aveam senzația că cerul se prăvăleşte peste pământ. Urechile îmi vuiau de-o melodie stranie. Am mai auzit-o cândva, în

bătaia sacadată a roților de tren… „Spre front… spre front”…

Avioanele au fost împrăştiate. M-am ridicat. Din pricina încordării, genunchii îmi tremurau. Fum negru înecase hudițele satului. Am auzit gemetele unor răniți, apoi un strigăt

— Petia!

Am alergat şi eu într-acolo unde soldații se strânseseră în jurul unui ostaş căzut. Era Petia. Schijele bombei explodate îi ciuruiseră pieptul. Căzuse pe spate, urmărind parcă zborul avioanelor vrăjmaşe. I-am privit mâinile… Se odihneau liniştite, ca după un concert obositor.

*

În livadă suntem noi, tovarăşii lui Petia. Cercetători, ochii caută de-a lungul şi de-a latul livezii.

— Aici… pe locul ăsta… Lui Petia îi plăceau mestecenii.

Vocile răsună trist şi stăpânite de emoție. Lepădăm mantalele. Pământul e reavăn, primăvăratic. Lopețile se înfig uşor. Sap şi eu, iar în răstimpuri mă uit pe furiş la Nikita, prietenul cel mai apropiat al lui Petia. Deseori îi vedeam împreună. Discutau cu aprindere, se certau, după care iarăşi se împăcau. Petia îi dăduse porecla „bătrânul soldat”. Porecla i se potrivea. Nikita lupta din primele zile ale războiului. Fusese de patru ori rănit, ceea ce îi înăsprise chipul şi-l maturizase.

Sapă şi Nikita, nervos. Se opreşte, înjură, apoi

oftează. Un fior de vânt se desprinde parcă din adâncul necunoscut al cerului, frunzele proaspete ale mestecenilor, cioplite parcă din cleştar, încep să tremure, murmurând o rugă tainică.

— Ajunge! şopteşte Nikita.

Puțin mai departe, sub un arbore, zace Petia, acoperit cu o manta soldățească, pătată de sânge. Ne apropiem. Foşnetul frunzelor acoperă bătăile repezi ale inimilor noastre.

— Încet… încet… aud glasul stins al lui Nikita.

Pleoapele lui Petia sunt trase. Violonistul pare adâncit într-o ascultare firească şi totuşi neobişnuită. Îl mai surprinsesem astfel în cazarmă: asculta un concert la pâlnia unui difuzor.

Groapa primeşte lacomă trupul soldatului căzut. Ne despărțim de tovarăşul nostru.

Primul aruncă țărâna Nikita, apoi ceilalți. Îmi şterg ochii. Prin ceața lacrimilor văd parcă chipul unei bătrâne. Câtă asemănare! Aceleaşi fire de păr încărunțite, acelaşi zâmbet blajin! Şi mi se pare că mama lui Petia seamănă mult cu mama mea.

*

La lumina unui opaiț, Nikita a terminat scrisoarea către părinții lui Petia. Ne-a citit-o cu glasul său stins, îndurerat. Apoi am semnat-o cu toții. Nikita n-a dormit toată noaptea. De câte ori mă trezeam, îl vedeam trăgând cu urechea la chemarea frontului din apropiere.

*

Când soarele alunecă de partea cealaltă a cerului,

părăsim satul. Departe, pe cer, se iveau primele stele. Pâlpâiau timid, apoi rămâneau încremenite în strălucirea lor. Pe câmpuri, camuflate sub straie verzi, primăvăratice, tunurile de calibru greu priveau, cu gurile căscate, lăsarea amurgului.

Nu departe de mine mergea Nikita. Am grăbit pasul cu dorința de a-l ajunge, de a-l smulge din tăcere. M-a privit mâniat.

— Ce vrei de la mine?

Ochii îi erau obosiți. Cele două cute din jurul gurii se adânciseră, urâțindu-l.

— Nikita, am vrut doar…

— Lasă-mă…

M-am depărtat de dânsul. Trebuie să fi fost tare obosit! De ce voiam să-i vorbesc? Simțeam că în noaptea asta, în care ne afundăm kilometru după kilometru, va începe adevărata noastră viață de luptători.

*

La un popas, Nikita a venit lângă mine:

— Te-ai supărat, Niculae?

— Nu…

S-a aşezat lângă mine şi a început să tragă din țigară. Pe drum, treceau când şi când autobuze sanitare, lăsând în urmă miros greu de medicamente.

— Mă iartă că te-am repezit… Sunt amărât. Sunt din acelaşi oraş cu Petia, am copilărit cu el. Am făcut parte din acelaşi detaşament de pionieri. Mai târziu, eu am participat la primirea lui Petia în

Comsomol, apoi, el, comsomolist, a luat parte la intrarea mea în rândurile membrilor de partid. El a urmat conservatorul, eu am devenit strungar… Viața noastră a fost frumoasă. Îmi plăcea să-l ascult cum cânta, îl iubeam… Petia a avut un suflet mare, a oftat el plin de amărăciune…

*

Exploziile obuzelor au izgonit păsările cântătoare din această pădurice. Numai ciori croncănitoare pe ramuri. Schijele s-au înfipt adânc în sufletele copacilor şi ei totuşi trăiesc. Rănită mai e şi păduricea asta!

Se vorbeşte că aici vom rămâne câteva zile. Nikita mă lămureşte că eşalonul nostru va fi împărțit diferitelor unități din linia întâi. Vestea asta mă întristează. Cum adică, să mă despart de Abdurasil, de Nikita, de Petrenko?

Prima linie e numai la patru kilometri de noi. Abia îşi trădează vecinătatea.

*

Suntem sfătuiți să ne săpăm obişnuitele gropi individuale de apărare. Le săpăm pe lângă trunchiurile groase ale copacilor. Trântiți în aceste gropi, dormităm şi visăm… Încerc să-mi închipui cum va fi prima luptă, apoi încerc să-mi reamintesc tot ce-am învățat la Alma-Ata. Aud parcă glasul instructorului: „Trage rar şi precis…”

Printre frunze, limpezimea cerului abia se zăreşte. Mânate de vânt, crengile copacilor se apleacă deasupra culcuşurilor, ca şi când ar voi să asculte

frământarea gândurilor noastre…

…Aşteptăm.

Abdurasil mă întreabă:

— La tine ştii cum se zice la uzbecă te iubesc?

— Nu, îi răspund.

— Vrei să ştii?

— Vreau.

— Ascultă: Men Senghia iahşi kuramen…

Da, prietenul meu a început să mă învețe uzbeca. Are o răbdare de fier. Ştiu să număr până la zece. Abdurasil mai zice că mi s-ar potrivi ca nevastă o uzbecă.

Are haz Abdurasil. Astăzi, prieteneşte, mâncam dintr-o gamelă plină ochi. A cântărit ce a cântărit gamela, apoi mi-a spus în şagă:

— A dracului… gamela mică… foarte… mănâncă la ea doi ostaşi… puşca mare… foarte mare… un soldat duce… Asta nu-i iahşi…

Gluma s-a răspândit cu iuțeala vântului.

*

Razele soarelui străbat pieziş pădurea. Frunzele copacilor s-au acoperit de argint. Nechezatul cailor e neliniştitor. Târziu, o voce groasă a strigat:

— Ia, măi băieți, sculați, să mai stăm puțin de vorbă!

Ieşim din tranşee. Uniformele noastre noi au început să se boțească. Ne aşezăm sub un stejar care, în ciuda războiului, trăieşte şi a început să dea ghindă.

— Ei, fraților, care mai spune o poveste…

Punga cu mahorcă trece din mână în mână. Văd bine chipurile tovarăşilor mei. Sprâncenele lui Petrenko sunt veşnic încruntate. Nu are chef de vorbă. Fața măslinie a lui Abdurasil s-a luminat. Nikita îşi aprinde o țigară şi pare mai odihnit. Cât suntem de tineri!

— Să povestească Igor!

— Lăsați-l pe Igor. El ne-a spus şi ne-a tot spus… Să mai auzim şi-un siberian… Cine vrea?

— Eu…

— Ştii poveşti?

— Numai adevărate…

— Ei, atunci grăieşte…

Fumând, ostaşii ascultă cu luare-aminte. Printre arbori, amurgul se strecoară furând argintul frunzelor.

— S-a întâmplat în iarna anului ’41 – începe povestitorul – țineți minte, era o iarnă grea. Fasciştii ajunseseră la marginea Moscovei. Copiii Leningradului mureau de ger şi de foame. Zăpada cu fulgi grei se aşternea ca o povară peste viața Ucrainei. În Urali, la noi, din coşurile înalte ale uzinelor, fumul se înălța amenințător pentru duşmanii noştri, însă plin de nădejde pentru oamenii căzuți sub „ordinea” hitleristă…

Povestitorul se opreşte pentru o secundă. Priveşte în stânga şi-n dreapta, apoi, pesemne mulțumit de cele văzute, reia firul:

— În aceste zile de neuitat au plecat pe front voluntari tată şi fiu: Ivan Nikolaevici Demidov şi fiul lui, Andrei. Tată şi fiu luptau împreună în linia întâi.

Împreună mergeau la atac, împreună în recunoaştere. Amândoi erau viteji. Ivan Nikolaevici Demidov era soldat, nu glumă. Da, da, bătrânul care luptase în vremea revoluției îl învăța pe fecior să apere revoluția. Odată, în toiul unei recunoaşteri, Andrei a fost rănit la picior. Tatăl l-a scos de pe câmpul de luptă, ducându-l opt kilometri în spinare. Aşa om era Ivan Nikolaevici Demidov!

— L-ai cunoscut? întrerupse cineva.

— Taci, mă, nu fi prost, lasă-l pe om să povestească.

O clipă, se face iarăşi linişte. Se auzeau frunzele fremătând înfiorate de răcoarea înserării.

— Băiatul se însănătoşi. Îi mulțumi tatălui, după datina noastră rusească, cu plecăciune. Şi iarăşi tată şi fiu porniră la luptă. De astă dată, fu rândul feciorului să-şi scape părintele. În timpul forțării Niprului, sub foc de artilerie vrăjmaşă, au vâslit unul lângă altul. Cam pe la mijlocul apei, o schijă îl lovi în piept pe bătrân, care se prăvăli în valurile Niprului. Andrei sări în apă şi-şi salvă tatăl… Dar o dată…

Ostaşul care vorbea nu-şi termină povestea. E întrerupt de un şuierat înfricoşător de obuz. Proiectilul nimereşte într-o căruță. Căruțaşul este rupt în bucăți. Un cal a rămas întins la pământ, cu gâtul lungit şi cu picioarele înțepenite.

— A fost un obuz rătăcit, mă lămureşte „bătrânul soldat”.

Voi mai auzi oare sfârşitul povestirii despre Ivan Nikolaevici Demidov şi fiul său Andrei?

*

Ne-am retras. De ce? Nu ştiu. Mi-e necaz că nu pricep încă nimic din aceste mişcări. Satul în care ne găsim e un trup fără suflet. Nici ţipenie de civil.

Astăzi am început din nou instrucţia. Ni s-au dat arme. Aşteptam un brand, dar mi s-a încredinţat o puşcă-mitralieră. Numărul doi e Abdurasil- uzbecul.

*

Nikita a avut dreptate. Drumurile eşalonului nostru s-au despărţit. Am rămas numai cu Abdurasil. Nikita mi-a strâns tovărăşeşte mâna.

— Ne despărţim, Niculae, mi-a spus el. Tu poate nu ştii sfârşitul povestirii lui Petrov. Noi însă îl ştim. Povestea vieţii lui Ivan Nikolaevici Demidov e povestea lui Petia, a familiei lui Petrenko, a lui Abdurasil. E povestea vitejiei oamenilor sovietici. Ţine minte această poveste şi, dacă vei rămâne în viaţă, spune-o tuturor oamenilor. Povesteşte-le cum odată, tatăl şi fiul, pornind în recunoaştere, au fost prinşi de hitlerişti... Povesteşte-le cum tatăl şi fiul au fost arşi pe rug, unul în faţa celuilalt, dar nu şi-au trădat patria socialistă.

Ne despărţim, Niculae, dar vom fi aproape... Cred că foarte repede intrăm în foc.

Ne-am îmbrăţişat.

*

Comandă. Sărim din culcuşuri. E beznă. Copacii dorm. Doar câteva frunze stau la pândă neliniştite. Abdurasil mă întreabă:

— Niculae, acum gata, ha?

Ce să-i răspund? La orizont, brațe uriaşe de flăcări unesc pământul cu cerul. În noapte, împuşcăturile se aud din ce în ce mai limpede. Deodată, huruitul unui avion inamic zgârie liniştea nopții. Un soldat cu o voce răguşită strigă cât îl ține gura:

— Piteşte țigara, n-auzi?

Încordați, ascultăm bâzâitul fascistului. Aeroplanul atârnă deasupra capetelor noastre. Trasoare pornite din cele patru laturi ale întunericului încearcă să-l repereze. Avionul se pierde în depărtări.

— 'Nainte, marş!

Comanda străbate pădurea. Suntem o coloană uriaşă, formată din soldați, tunuri, branduri, căruțe. Drum de țară, drum îngust. Mult praf. În dreapta şi-n stânga, ogoarele cenuşii se mărginesc cu zări necunoscute.

Drumul se înfundă: coloana se opreşte. Soldații se odihnesc.

Acum suntem Regimentul 40 Puşcaşi, decorat cu • „Steagul Roşu”. Abdurasil îmi şopteşte:

— Ioc Nikita… ioc Petrenko, ioc nostru regiment…

Da, din vechea companie a eşalonului nostru am rămas puțini.

*

Comandantul grupei noastre, un sergent venit anume din linia întâi, ne-a explicat misiunea de luptă. În zori, intrăm în foc. Urmează să completăm forțele regimentului. Hitleriştii atacă.

Capitolul II
ÎN LINIA ÎNTÂI

Şuieratul obuzelor e ca un chiot de moarte. Cad pe burtă. Am senzația că pereții tranşeei îmi înăbuşă respirația. De ce mă lipesc aşa la pieptul pământului? Mă răsucesc într-o rână. Zborul obuzelor ondulează văzduhul, scarmănă norii. La câțiva paşi de mine, un „veteran” stă în picioare şi fumează liniştit. Mă cuprinde ruşinea. Mă ridic brusc în picioare şi-i cer „veteranului” o țigară.

*

Atac… sfârâie schijele. Atac… urlă pământul. Atac… se ciocnesc în aer undele. Atac… vibrează sârmele ghimpate. Atac… atac… atac…

Prin ambrazura tranşeei viața parcă a împietrit. Nimic nu mai mişcă: norii cu broderii de lumină, soarele, timpul.

Dinspre pozițiile hitleriştilor o tobă a dat semnalul. Fanfarele trâmbițează un marş. Un marş, ca la paradă. Văd acum rânduri de hitlerişti bătând pas de defilare. *Eins… zwei*[4]… cadențează fanfara.

A-t-a-c! îmi zvâcnesc tâmplele. A-t-a-c! îmi scriu pe frunte broboanele de sudoare. Ca prin vis, de undeva din dreapta mea, aud vocea liniştită a

4-Un…doi

comandantului de grupă.

— Atac psihic… aveți grijă de boboci.

Îmi aduc aminte fulgerător că citisem despre asemenea atacuri.

— Muzică!! De ce muzică? mă întreabă Abdurasil, nedumerit şi el. Paşii teutoni se apropie. Ecoul fanfarei a devenit mai zgomotos. Hitleriştii vin în rânduri dese, aliniate. Sunt aceiaşi hitlerişti care au cotropit pământul țării mele, care l-au ucis pe Petia.

O mitralieră singuratică, parcă speriată, a scăpat o rafală. Trei hitlerişti au descompletat rândul din față.

Aud din nou glasul comandantului:

— Lăsați-i să se apropie… să se apropie…

Parada continuă. Cadența paşilor teutoni îți încearcă răbdarea… *Eins… Zwei… Eins…*

— Fii liniştit! îmi şopteşte cineva cu voce părintească.

Încerc să mă stăpânesc. Îmi dau seama că hitleriştii vin amețiți, îngâmfați. Un fascist a călcat pe o mină. Explozia îl saltă puțin în aer, apoi, cu picioarele zdrobite, cade la pământ. Fanfara cântă. Valurile de uniforme verzi se apropie. Văd chipurile sălbatice ale celor ce au omorât oraşul Viasma…

— Foc!

Au pornit să răpăie zeci de mitraliere. Foc nimicitor. Totuşi fanfara prusacă nu-şi încetează marşul.

O uniformă verde, cu o față rumenă, trandafirie, de gefreiter sătul, vine spre mine, spre ochiul fierbinte al puştii-mitraliere. Fascistul rânjeşte, se

apropie. E lângă zidul de sârmă ghimpată.

— Trage! mă scutură Abdurasil.

Neamțul se pregăteşte să arunce o grenadă. Apăs trăgaciul. Puşca împroaşcă foc. Fascistului îi scapă arma din mână şi se prăbuşeşte peste sârma ghimpată. Casca i-a căzut de cealaltă parte a sârmei. Prusacul mai încearcă un spasm, după care rămâne înțepenit, cu bărbia sprijinită într-un ghimpe de fier. Pare că priveşte în ochii mei, reproşându-mi: „Tragi bine, bolşevicule”.

— Foc de baraj! răsună o nouă comandă…

Mă trezesc în jocul trepidant al armei. Abdurasil e iute din fire, mă aprovizionează într-una, apoi îmi zice:

— Lasă-mă, şi eu trag…

Îl las. Brandurile noastre deschid şi ele focul, tăind drumul hitleriştilor.

Un neamț, cu un „walter” în mână, țipă cât îl ține gura:

— *Zurück!*

A împuşcat soarele, apoi s-a prăvălit peste alte leşuri. Parada a fost împrăştiată.

— Fug! chiuie Abdurasil. Fug…

Amândoi privim mitraliera încinsă ca pe un tovarăş drag.

— Blestemații, de mult n-au mai dat atacuri psihice… Ei, bobocilor, cum a fost? ne întreabă comandantul de grupă.

Răspunde Abdurasil:

— Iahşi a fost…

Abdurasil a rămas de caraulă. Eu m-am ghemuit într-un colț al bordeiului şi am încercat să ațipesc. Am adormit şi am visat…

…Hitleristul căzut pe sârma ghimpată nu-şi mai ia privirea de la mine. Are părul blond şi ochi albaştri. Clipeşte şi zâmbeşte. În jurul gurii, sângele i s-a închegat. Începe să-mi vorbească. Bolboroseşte, dar nu-l pricep. Într-un târziu, disting:

— Şi zi, nu mă cunoşti? Îmi pare rău! Păi, sunt neam cu Goethe.

— Minți! îi strig eu.

— Nu mint…

— Ai acte?

Capul de pe sârma ghimpată rânjeşte, vorbeşte:

— Cine nu mă cunoaşte? Chiar şi prietenul tău, Petru Crăciun… Şi bătrânul acela de la Viasma, cum îi spune, parcă Ivan Nikolaevici Demidov…

…Am deschis ochii buimăcit. Luminița opaițului mă privea parcă încremenită de spaimă. Un soldat mai în vârstă, să fi avut patruzeci şi cinci de ani, mi-a vorbit liniştit:

— Şterge-ți sudoarea de pe frunte…

M-am supus. El mi-a spus iară:

— Ai visat?

— Da.

— Aşa e întâia oară! Ai să te obişnuieşti. Hai la aer…

Am ieşit în tranşee.

De ce i se spune acestui soldat „tătucul Ceapaev”? Nu pricep! Nici măcar nu seamănă cu Ceapaev.

*

Copacul de colo, de pe teritoriul nimănui, cu şira spinării frântă, are o cracă rămasă în viață. Vântul a luat-o în brațe şi-o leagănă într-una. Vânt nestatornic. Când bate, când stă. Se furişează, dispare – ca după puțină vreme să se ivească iară. Mai să nu-l recunosc! Acum e mult mai aspru şi mai puternic. Pare un voinic lat în umeri. Cu câtă uşurință cară în spinare norii grei, asemenea unor stânci. Cară… cară necontenit şi, parcă anume, le aşază peste capetele noastre. Văzduhul devine cenuşiu. Stâncile se ciocnesc între ele şi, scăpărându-şi mânia, bodogănesc ceva împotriva tunurilor de calibru greu.

Vântul a pierit.

Plouă… Plouă cu găleata.

Ne refugiem în adăposturi. În tranşee nu rămân decât caraulele. Plouă şi în adăpost. Ne strângem paiele sub şezut şi ne înghesuim unul în altul…

— Dacă o ploua şi-n spatele frontului, e bine. La noi, pe vremea asta, grâul are nevoie de apă.

Cât ai zice peşte, se încinge o discuție despre semănăturile de primăvară, despre agronomie, despre seceriş… Fiecare vorbitor îşi laudă colhozul, brigada, preşedintele.

Ascult, apoi îmi las capul pe umărul unui soldat. Omul mă priveşte şi-mi face semn:

— Ațipeşte, dacă vrei. Închid ochii.

— Dacă o ploua aşa, stăm mai departe locului, oftează cu jale un soldat.

— N-ai grijă, Kiril, când o să fie, pornim noi şi pe ploaie şi pe ninsoare. La Smolensk, cum a fost? Pe zloată s-a stârnit atacul.

E glasul tătucului Ceapaev.

— De-ar începe odată! Ehei, ce ştii mata, tătucule? Satul meu e dincolo de pădurile care se văd acolo în spatele dealului.

Deschid un ochi. Cel care vorbise ultimul, Kiril, stătea rezemat de perete, cu privirea pierdută. Gândurile îi zburau departe, iar buzele-i păreau că sărută ca într-un vis o imagine, pe care numai el o vedea şi o pricepea.

…Plouă.

*

N-a stat. Plouă într-una. Tătucul Ceapaev se uită la mine, îşi răsuceşte mustața făcută, „po gvardeiskomu”[5], plescăie din limbă şi începe vorba:

— Şi zi aşa, eşti român?

— Da.

— De unde?

— Din Bucureşti.

— Aha… aha… mda…

Tătucul tace încurcat. Mi se pare că ezită… „să continue ori nu discuția?” Chibzuieşte ce chibzuieşte, apoi, cu ochii aprinşi de-o ciudată bucurie, spune:

5-Soldați de gardă.

— Eu ştie româneşte!

O clipă rămân năuc. Oare tătucul să fi rostit aceste cuvinte uşor stâlcite, dar româneşti?! Nu e cu putinţă! Totuşi, el le-a rostit. Câte puţin, discuţia se înfiripă. Aşa aflu că tătucul, pe adevăratul său nume Vasile Nikolaevici Lipioşkin, a fost pe meleagurile ţării noastre încă în anii primului război mondial. Pe acea vreme era artilerist şi luptase la Focşani şi Mărăşeşti…

Tătucul îşi aprinde o ţigară groasă de mahorcă…

— Mămăligă cu smetană… apă rece la fontană… mai zice el în româneşte, după care urmează într-o rusească frumoasă, melodioasă: Mămăligă şi pelagră… multă pelagră. Cum ne mai tăvăleam în mizerie, şi ai noştri, şi ai voştri! Când a izbucnit revoluţia şi ne-am prins la căciuli cocarde roşii, mulţi soldaţi români şi-au prins şi ei cocarde. Iar unii au plecat cu noi în Rusia şi au luptat împotriva albilor, pentru revoluţie…

Fum de mahorcă, iute de te îneacă, pluteşte în bordei, învăluindu-ne.

— Da, flăcăule, am amintiri frumoase din România. Îţi cunosc ţara, oamenii… Românii au un suflet apropiat de cel al slavilor… Sunt aprigi la mânie, dar şi buni la suflet…

Tătucul Ceapaev a tăcut, cufundat în propriile sale amintiri.

*

Plouă! Toarnă cu găleata. Un mănunchi de raze, izvorâte din soare, a încercat să pătrundă printr-o

crăpătură a norilor. S-a topit însă repede, în aburul umed al văzduhului.

Zgribulit lângă puşca-mitralieră, stăteam de caraulă împreună cu Abdurasil-uzbecul. Ploaia îi şiroia pe obrajii tuciurii, iar el îmi povestea minunata legendă despre dragostea tânărului Farhad pentru frumoasa Şirin.

*

Astăzi, nimeni n-a mâncat nimic. Înainte de a se crăpa de ziuă, un obuz a lovit bucătăria companiei. Bucătarul a fost omorât. Soldații trag în piept tutun.

*

Plouă. Umezeala a pătruns la piele. În tranşee apa e până la glezne. O scoatem cu gamelele.

L-am întâlnit pe Petrenko. Ne-am îmbrățişat ca doi vechi prieteni. E de nerecunoscut. S-a luminat la față şi... zâmbeşte. Ca agent de legătură, nu stă o clipă locului şi asta îl bucură nespus. De la el am aflat că Nikita se află în stânga noastră, la compania vecină.

*

E trecut de miezul nopții. Fără veste, nemții deschid un foc ucigător de mitraliere. Ne repezim pe poziții. Rachete albe încearcă să îngenuncheze bezna, pentru a lumina calea plumbilor.

Urmăresc cu atenție manevra hitleriştilor, dar nu izbutesc s-o înțeleg, să-i dau de fir. Pe cine întreb îmi răspunde:

— Aşteaptă...

— Ai răbdare...

Mitralierele vrăjmaşe continuă să tragă. Comandantul grupei noastre ne ordonă:

— Înălțați rachete!

Lumini lăptoase smulg din întuneric barajul de sârmă ghimpată, apoi câmpul desfundat şi mustos de atâta ploaie. Minutele trec… cinci… zece… poate cincisprezece. Deodată, cineva strigă:

— O umbră!… Văd o umbră…

Înălțăm zeci de rachete. Fâşia de pământ dinaintea parapetului nostru se luminează, se face ca ziua. Zăresc şi eu umbra: Aleargă spre noi. Un soldat, pesemne speriat de vedenie, trage o rafală din arma sa automată. În aceeaşi clipă, un strigăt disperat de femeie izbucneşte din adâncul nopții

— *Bratță, ne streleaite, bratțăăă!*[6]*…*

Încremenesc. Cine o fi? Mitralierele hitleriste au amuțit. Şi-n liniştea ce se lasă, auzim un geamăt, apoi acelaşi strigăt înfiorător.

— *Bratță… pomoghite, bratță!*[7]*…*

Sergentul Petrov ne măsoară cu privirea. Ordonă:

— Kiril!

— Aici, tovarăşe sergent.

— Acționează… fii cu ochii-n patru… să nu fie vreo capcană…

Kiril sare cu uşurință peste parapetul tranşeei. Îl urmăresc până ce umbra lui se mistuie în beznă.

S-a reîntors după un sfert de ceas. Gâfâie de oboseală. Poartă pe brațe o femeie mai mult moartă

6-Fraților,nu trageți,fraților!…

7-Fraților…ajutați!…

decât vie. A dus-o într-un bordei.

La lumina felinarului o zăresc. E plină de noroi din cap până-n picioare. Părul bogat şi despletit îi cade în valuri pe umerii mici, ca de copil. Doi ochi mari, arzători, ne privesc îngroziți. După o clipă, izbucneşte în plâns, murmurând fericită:

— *Brattă... Brattă... moii... Jivu!...*[8]

I s-a adus o cană cu ceai şi, tremurând, începe să soarbă băutura. Povestea ei este simplă. Trăia într-un sat din apropierea frontului. Peste câteva zile, nemții urmau s-o deporteze laolaltă cu alte fete. Au hotărât să fugă, să treacă de partea cealaltă a frontului, „pe marele pământ". Prietenele ei au fost prinse. Ea a scăpat cu viață...

Douăzeci de ani avea fata, dar părea mult mai în vârstă.

În zori, nemții au început să atace flancul nostru stâng. Trag cu urechea la exploziile obuzelor şi mă gândesc la Nikita. Ce-o fi făcând „bătrânul soldat"?

Tătucul ascultă şi el canonada şi-mi, şopteşte:

— Tatonează neamțul... n-o să-i meargă.

*

Iarăşi plouă. Luptele la flancul stâng continuă cu înverşunare. Stăm de veghe. E cu putință ca nemții să tatoneze şi la noi.

— Tătucule, aşa-i că nu-ți place ploaia?

— Te înşeli, feciorule: celor din stepă li-i dragă şi ploaia şi ninsoarea, şi iarna şi vara. Mi-i numai de mahorcă. A prins olecuță de umezeală.

8-Fraților... frații mei... trăiesc!...

Şi, ridicându-şi într-un zâmbet „mustaţa pârlită”, tătucul Ceapaev îşi curăţă mai departe ţigareta lihnită după tutun.

Spre seară, ploaia s-a potolit. Ceaţa ţesută din fire umede cade încetişor peste câmpul plin de băltoace.

*

E noapte. La flancul stâng, acalmie. Atacul nemţilor n-a izbutit.

Pământul umed miroase a munte scăldat în rouă. Rachetele îşi urcă şi-şi coboară siluetele lor luminoase pe spatele negru şi uriaş al nopţii. Sunt de strajă şi scrutez teritoriul nimănui.

Poziţiile nemţilor sunt pe un deal. Trei sute de metri ne despart de ele.

Blestemaţii, au poziţii bune. Controlează întregul sector.

Liniştea nopţii aduce cu sine frânturi de vorbe nemţeşti, strigăte, duruitul unor căruţe.

Timpul se scurge greu. O mai fi mult până la ivirea zorilor? Un ceas mai târziu, văd cum soldaţii, unul câte unul, ies din culcuşurile lor şi se îndreaptă spre bordeiul sublocotenentului Danilov, locţiitorul politic al companiei. Îl văd şi pe tătucul Ceapaev. Îngrijorat, îl întreb:

— Ce-i cu mişcarea asta, tătucule?

— Avem şedinţă de partid.

— La ora asta?

— Când e nevoie, feciorule.

*

Ne-am strâns în jurul comandantului de pluton.

El ne explică misiunea de luptă.

— Mâine, la ora 6 dimineața, compania a doua de la flancul stâng (o clipă, înaintea ochilor îl văd pe Nikita) va ataca pozițiile nemților. Compania a doua are misiunea să cucerească dealul din fața noastră, printr-o lovitură de flanc. Compania noastră va susține atacul... Trebuie să curățim câmpul de mine, în dreptul tranşeelor. Pionierii vor intra în acțiune odată cu întunericul. De asemenea, cercetaşii vor face recunoaştere...

Cercetaşii grupei sunt Matveev, un bărbat înalt, voinic, şi Fatîhov, un tătar, mic de statură, dar bine legat. Amândoi au la un loc şaizeci de ani. Fatîhov mai este poreclit şi „şahtiorul”[9].

Odată cu lăsarea nopții, *în* tranşee, frământarea creşte. Urmăresc cu emoție pregătirile. Pionierii – curajoşii culegători de mine – sunt gata. Fatîhov stă pe vine şi, gânditor, fumează. Lângă el, Matveev încearcă lama cuțitului finlandez.

Vremea e limpede. Cerul e plin de stele. Tăcerea nopții este apăsătoare. După un timp, un bâzâit de avion tulbură liniştea. Cuțitul unui reflector taie o fâşie din beznă. Singuratic, un tun antiaerian împuşcă stele. Bâzâitul avionului se pierde. Reflectorul se stinge. Noaptea parcă s-a prins şi mai zdravăn cu o mână de cer şi alta de pământ.

Fatîhov şi Matveev pleacă urmăriți de privirile noastre.

— E greu la Fatîhov şi Matveev? mă întrebă

9-Minerul.

Abdurasil.

— E greu, aca!

— Frică este la tine?

— Este, Abdurasil!

— Şi la mine este.

Nimeni nu doarme. Toți suntem pe poziții. Pândim întunericul. Minutele se scurg încet, greoi. Sergentul Petrov se uită la ceas şi, în răstimpuri, întreabă:

— Nimic nou, băieți?

— Nimic…

Niciun semn de la cei plecați. Mă dor ochii. Bezna asta e atât de obositoare! Fatîhov şi Matveev întârzie. Deodată, ecoul unor explozii înfundate ajunge la urechile noastre.

— Ați auzit, tovarăşe sergent?

— Am auzit… grenade…

Două rachete ale inamicului se încrucişează în văzduh, împingând întunericul spre pământ. Altele nu se mai ridică. O rafală de mitralieră ciuruie orbeşte noaptea. Apoi, linişte. Un gând mă frământă din ce în ce mai mult: „Se întorc ori nu?”

S-au întors. Mai întâi pionierii şi, mult mai târziu, cercetaşii. Pe fața lui Fatîhov sângele se închegase. O schijă de grenadă îl lovise peste ochi. „Şahtiorul” tăcea. Strângându-şi cu palmele rana, întrebă doar atât:

— A început să se lumineze de ziuă?

Când primul strop de lumină începu să se întindă pe bolta neagră a nopții, se porni atacul pentru cucerirea înălțimii.

*

După cinci ore de lupte înverşunate, atacul nostru a fost respins. Suntem plini de noroi. Avem morți şi răniți…

*

Atacul nostru s-a repetat, de astă dată cu mai mult succes. Compania din stânga a reuşit să-i izgonească pe nemți de pe unele poziții. Noi însă nu. Ne-am întărit în noroiul din fața tranşeei inamice. E o situație grea. Dacă nemții nu dau înapoi, punem în pericol compania a doua. Sergentul Petrov ne-a avertizat:

— Băieți, hitleriştii vor contraataca…

*

Nemții au trecut la contraatac. Mai întâi au deschis foc de artilerie, apoi de branduri. Rezistăm.

*

Abdurasil-uzbecul a fost rănit. O schijă de mină l-a lovit în braț. L-a bandajat o sanitară, pe care o chema Valea. Sergentul i-a ordonat să se retragă în spatele liniei, dar el a refuzat, spunând:

— La mine, multă putere… La mine aici (Abdurasil şi-a arătat inima) multă viață…

Totuşi, a trebuit să plece. Pierduse mult sânge. Era mâhnit şi furios. La despărțire, mi-a vorbit cu voce stinsă. Îl podidiseră lacrimile:

— Niculae, vii la mine, musafir la Uzbekistan. La noi mult soare, iarna ioc… La mine nu uit Harap Alb…

Nu mai e nici Abdurasil!

Nemții contraatacă pentru a şasea oară. Întărâtați de rezistența noastră, prusacii s-au dezlănțuit din toate ungherele şi toate ascunzătorile. Tătucul Ceapaev râde şi-şi freacă mulțumit barba încărunțită:

— S-au trădat, blestemații... Asta înseamnă, flăcăule, luptă de recunoaştere... Să-l faci pe inamic să-ți arate, ca-n palmă, toate punctele de foc...

Hitleriştii ne atacă cu forțe însemnate. Puşca-mitralieră funcționează bine. Lipseşte însă Abdurasil. Singur încarc discurile şi singur le descarc. Se spune că ne va veni în ajutor compania a doua, Nikita. Nu văd cum...

Stati în fața caietului şi încerc să-mi amintesc tot ce s-a petrecut cu mine în ultimele douăzeci şi patru de ore. Dintr-un colț al bordeiului, tătucul Ceapaev cată surâzător la mine, parcă îndemnându-mă: „Hai, scrie, nu te ruşina de noi!” Îi ascult îndemnul...

...Hitleriştii veneau spre puşca mea mitralieră, valuri-valuri. Focul de artilerie şi aruncătoarele de mine le sprijineau atacul. Şuierele fioroase ale proiectilelor umpleau cerul de o furtună înfricoşătoare. Obuzele se spărgeau în spatele nostru. Îmi amintesc. Am auzit zborul năprasnic al unui proiectil. O flacără orbitoare a țâşnit pe neaşteptate, azvârlindu-mă într-o prăpastie fără fund...

Când m-am trezit, un cerc de foc îmi strângea capul. Deschid ochii. Găsesc o mare de întuneric şi

o tăcere adâncă, sfâşietoare. Sub mine este glodul moale şi respingător. O întrebare mă străfulgeră: „De când zac în acest pat cleios?” Neliniştit, mă ridic cu greu în capul oaselor. „Unde mă aflu?” La orizont, vâlvătăi uriaşe de flăcări mistuiau întunericul nopții. Ceva mai departe de mine, îmi zăresc puşca-mitralieră, apoi mai zăresc un soldat de-al nostru, căzut pe spate, cu brațele răstignite. Brusc, îmi amintesc de contraatacul nemților, de tirul artileriei, de atacul companiei a doua. O clipă mă sperie gândul că sunt rănit, îngrijorat, încep să-mi pipăi brațele, picioareler pieptul… Nu, nu sunt rănit.

„În care parte o fi tranşeea noastră? Înainte? Înapoi?”

Hotărăsc, înainte! Mă smulg din strânsoarea glodului, cu gândul de a mă strecura la ai mei. Fac o mişcare, dar în acelaşi moment aud un geamăt prelung de durere. Tresar. Scrutez bezna şi aud din nou vaietul trist. Nu, nu mi se pare. Un om geme…

— Oooo… Oooo… se aude în şoaptă.

Vaietul vine de undeva, nu departe de mine. Cine, o fi? Oricine ar fi, trebuie să iau o hotărâre. Nu trece mult şi gemetele se schimbă într-un horcăit de moarte. Mă ridic în picioare. Simt o vâjâială neîntreruptă în urechi. Mă clatin cuprins de o amețeală uşoară. Şi vaietele rănitului mă cheamă în ajutor. Fac primii paşi. Aud limpede horcăitul.

— Ooooo… *Brattă…* ooooo…

Un soldat de-al nostru! Nu e departe de mine. Bezna asta blestemată! De-ar țâşni o rachetă… una singură. Mă împiedic, cad, dar mă ridic deîndată.

Câte puțin, ochii mi se obişnuiesc cu întunericul. Deodată, la o depărtare de câțiva metri, văd o mogâldeață neagră, asemenea unei umbre, răsucindu-se când într-o parte, când în alta, gemând şi horcăind.

Mă apropii. Rostesc:

— *Slîşişi*[10], soldat!

Rănitul m-a auzit. Cu un icnet de durere îşi întoarce fața spre mine. Mă aplec spre el, dar mă dau înapoi speriat. Totul mi se pare o nălucire de groază. Fără să vreau strig:

— Nikita...

— Eu, bâiguie rănitul cu o voce moale, stinsă.

Sălbatic, îi cuprind capul, mângâindu-i şi sărutându-i obrajii.

— Nikita... Nikita...

M-a recunoscut. Schițează un zâmbet dureros, apoi horcăie:

— Pieptul, Niculae, pieptul...

Nikita are pieptul strivit. Ce să fac? Din depărtare, în răstimpuri, răzbate duruitul căruțelor. Îmi vine să strig... să strig... Nikita se roagă...

— Apă... apă...

Îi scot bidonul prins de centiron şi-l duc la buzele-i uscate, cuprinse de fierbințeală. Soarbe înghițiturile cu lăcomie, apoi îmi şopteşte:

— Am venit în ajutorul vostru... la tine mă gândeam, Niculae.

Nikita tace. De durere, maxilarele i se încleştează.

10-Auzi.

Trebuie să fac ceva. Nu putem rămâne în câmp. Îl voi lua în brațe. Mă strâng lângă dânsul, în noroi.

— Nikita, apucă-mă pe după gât…

„Bătrânul soldat” a priceput. Brațele lui sleite de putere se prind în jurul gâtului meu, într-o sforțare disperată.

— Gata?

O mişcare bruscă. Nikita horcăie scurt:

— Încet… încet…

Sulițí luminoase îmi sparg vederea, după care, bezna se întinde din nou, rece şi dispreţuitoare. Acum văd limpede cerul. Stele de jar se înghesuie una în alta, anume ca să vadă necazurile pământului.

Înaintez greu, dar înaintez. Nikita geme. Urc înălțimea pe care cu câteva ceasuri în urmă am apărat-o. Urc, şi un nume îmi stăruie în minte: „Ivan Nikolaevici Demidov”. Apoi, în ureche îmi răsună cuvintele lui Nikita: „Povestea vieții lui Ivan Nikolaevici Demidov e povestea lui Petia, a familiei lui Petrenko, a lui Abdurasil. E povestea despre vitejia oamenilor sovietici. Ține minte această poveste şi, dacă vei rămâne în viață, spune-o oamenilor.”

Urc… urc… Zăresc sârmele ghimpate răvăşite de explozii. Iată şi-un hitlerist. A rămas înțepenit între sârme ca o sperietoare de ciori…

— *Stoi, kto tam?*[11] strigă cineva la mine.

Am ajuns. Simt cum emoția îmi strânge ghem

11-Stai,cine-i acolo?

gâtlejul uscat. Îmi vine să plâng. Reuşesc să răspund cu voce tremurândă:

— *Svoii, bratță!*[12]

Îmi sar în ajutor doi soldați. Brațele lui Nikita înghețaseră în jurul gâtului meu. Cu greu le-am desfăcut din strânsoarea lor. Nikita nu mai geme. Ochii lui ne privesc, cerând parcă iertare.

O geantă mică de campanie îi atârnă de centiron.

*

Carnetul de partid, ciuruit de gloanțe şi pătat de sânge, trece din mână în mână, într-o tăcere solemnă. Câteva clipe se odihneşte şi-n palmele mele. Cu inima strânsă de durere, citesc numele comunistului căzut: „Nikita Dimitrievici Riabinin”.

Câte zile au trecut de la plecarea noastră din Alma-Ata? Nu ştiu! Nu vreau să le număr. Ştiu un singur adevăr: flăcările Marelui Război pentru Apărarea Patriei au trecut şi prin sufietul meu, călindu-mă. Niciodată nu mi-a fost mai clar gândul pentru ce lupt şi trăiesc. Lupt şi trăiesc pentru a-mi cuceri o tinerețe asemănătoare cu cea a lui Petia, Nikita, Abdurasil, Fatîhov, Petrenko.

*

Am deschis geanta lui Nikita. Am găsit un creion, un carnețel de cântece şi o scrisoare neterminată către o prietenă.

Pe prima pagină a carnețelului am găsit o însemnare:

12-De-ai noştri,fraților!

„Mă întrebați ce e fericirea? Luptă!”

*

Luptăm. Înălțimea este în mâinile noastre. Nemții contraatacă nebuneşte. Îi respingem.

Am mâncat caşă din gamela unui soldat pe care-l vedeam pentru întâia oară. Acesta înfuleca şi râdea, încrețind fața pe care, din această pricină, se scorojea noroiul uscat. Tot zâmbind, mi-a spus că-l cheamă Semion Zaverniaev şi că e telegrafistul companiei. Nostim flăcău.

Stăm în noroi şi tătucul Ceapaev înjură că nu poate să-şi aprindă o țigară de mahorcă.

*

Pe neaşteptate, ca o vijelie, s-a dezlănțuit ofensiva Armatei Roşii. O armată ieşită ca din pământ desfăşoară un uragan de foc nimicitor. De unde au apărut aşa, dintr-o dată, atâtea tunuri, atâtea tancuri, atâția soldați? Când s-au apropiat de linia frontului?

(Nu ştiu cum oi fi ca soldat, dar ca strateg las foarte mult de dorit.)

Pe cer, soarele râde cu toată fierbințeala lui.

— Am pornit-o, flăcăi, râde tătucul şi trage din țigară. Ian ascultă, romånule, glasul catiuşelor… Auzi cum mai bubuie zeul războiului…

Volbură de foc zguduie văzduhul. Mii şi mii de obuze întorc pe dos întăriturile hitleriştilor. În plină bătălie, l-am întâlnit pe Semion Zaverniaev. Casca îi lunecase pe o sprânceană. M-a întrebat, aşa, prin surprindere:

— Vrei să fim prieteni?

— Vreau... şi nu ştiu de ce, vorbele lui parcă semănau cu întrebarea unui copil care îl cheamă pe altul la joacă.

Două ceasuri mai târziu, trei rachete roşii ne arătau încotro e drumul spre victorie.

Un „urra" rusesc, mai puternic decât toate bubuiturile artileriei la un loc, a cutremurat văzduhul...

Noi, pehota[13], regina câmpurilor, porneam la atac.

*

Apărarea hitleristă a fost dată peste cap. Ceas cu ceas, sprijiniți de artilerie, tancuri, aviație, lărgim această poartă spre Berlin.

Mi-e dor de Abdurasil.

Soarele e fierbinte. Iarba e neagră, pârlită de explozii. Sunt însă şi locuri unde iarba e verde. Atunci mă aplec şi trag în plămâni mirosul proaspăt al verdeții.

*

„Tigrii" hitlerişti au trecut la contraatac. Amenințător, huruitul motoarelor se apropie de întăriturile noastre. Tancurile, din mers, trag în noi foc direct. Proiectilele răscolesc pământul din jurul nostru şi ridică în aer vârtej de fum înecăcios.

Sergentul Petrov, alergând de la om la om, ordonă:

— Pregătiți grenadele antitanc!...

Tătucul Ceapaev îmi strigă:

13-Artileria.

— Țin'te bine, măi românule, astăzi, o sa fie cam greu...

Mă bucur că „deadea”[14] e lângă mine. Întotdeauna, dârzenia şi calmul lui mă liniştesc şi-mi dau mai multă siguranță în luptă. Am convingerea că omului acestuia nu i se poate întâmpla nimic.

Zgomotele blindatelor hitleriste cresc şi se multiplică monstruos de repede. Kiril numără: „Un tanc... două... trei... patru“... apoi trage o înjurătură; sunt prea multe ca să le numeri.

Urechile-mi vuiesc de huruitul sfredelitor al „tigrilor”. Mă ridic prevăzător în picioare. Soarele a căzut în spatele pădurii, lăsând doar o coroană roşie pe fruntea brazilor. Tancurile se apropie. Tunurile lor fumegânde aduc cu nişte ochi negri, răi, cuprinşi de tremurul morții. Şenilele par măsele flămânde. Simt un fior de gheață de-a lungul şirei spinării. Fulgerător, îmi aduc aminte de Alma-Ata, de muzeul închinat celor 28 de panfilovişti care, cu prețul vieții lor, au oprit înaintarea tancurilor hitleriste spre Moscova.

Semnalul de luptă a fost dat. Un tun de vânătoare antitanc a ieşit din văgăună şi a ripostat cu îndrăzneală. Îl urmează zeci de „vânători” de tigri. Începe duelul. Un tanc a luat foc. A luat şi al doilea. Totuşi, şenilele altor maşini se învârtesc înainte, spre noi.

Tătucul şi-a terminat mahorca. Calm, îşi împinge

14-Unchiul.

casca pe spate, îşi şterge cu palma mustaţa ruginită şi-mi face semn: „grenadele”. În aceeaşi clipă, aud ordinul comandantului:

— Grenadele... foc!

Scuipându-şi în palme, întocmai ca un gospodar obişnuit cu treburile gospodăriei, tătucul apucă pachetul de grenade. Îl văd; ca un adevărat vânător caută gura fioroasă a „tigrului”. Aruncăm în acelaşi timp şi-l aud strigând:

— Na! Ține! De rezişti, ataman te fac...

Ne lipim de peretele tranşeei. Aşteptăm. Explozii. Lovit în şenile, un tanc se răsuceşte nervos. Zici că vrea s-o ia la fugă înapoi. Flăcările răsărite ca din pământ îi cuprind laba de fier, înlănțuindu-l. Capacul turelei se ridică. Hitleristul încearcă o scăpare. Nu izbuteşte: cade învins peste maşina învinsă.

Tătucul apucă un alt pachet de grenade. Lupta devine mai crâncenă. Obuze vrăjmaşe nimeresc într-un tun „vânător”, zdrobindu-l cu servanți cu tot. Vaietele răniților abia se aud.

Tancurile aprinse încep să arunce „artificii”. Dintr-o maşină incendiată, se târâie un tanchist. Alunecă peste turelă, învăluit în fum, apoi peste şenile. Hitleristul a luat foc. Arde din tălpi până-n creştet. Căzut la pământ, încearcă să înăbuşe limbile de foc. Îşi vâră nasul în pământ, scormoneşte, până rămâne încremenit.

Aud un soldat strigând:

— Aşa, trage-n nas... Trage... neam de neamul tău să nu uite mirosul pământului rusesc!

— Zii, că-i zici bine! îl îndeamnă tătucul.

Căldura strânge frontul într-o chingă de foc.

Amurgul întârzie, ori mi se pare mie? Pe câmpul din fața noastră, „tigrii” incendiați aduc cu nişte făclii uriaşe, aprinse întru întâmpinarea nopții. E târziu. Atacul blindatelor fasciste a fost respins. „Tigrii” au fost puşi cu botul pe labe.

Să fi fost miezul nopții când am pornit înainte. În urmă, rămânea o noapte de vară, care se pierdea în flăcări.

*

Fortificațiile inamicului s-au năruit. „Porțile” spre Berlin sunt în stăpânirea noastră. Tătucul mi-a strâns mâna:

— Hei, Niculae, ai trecut botezul... mândreşte-te...

*

Armatele fasciste sunt încercuite. A început lichidarea „pungii”. Murdari, nebărbieriți, plini de păduchi, „cuceritorii” schiaună pe toate drumurile:

— Kaput... Hitler kaput...

*

Într-un sat, am văzut zece spânzurători. Zece oameni sovietici atârnau de funii: zece luptători pentru cauza fericirii pe pământ.

Jur să nu uit niciodată aceste spânzurători!

*

Satul prin care am trecut e distrus. Au rămas în picioare doar hogeagurile cuptoarelor. Țăranii ieşiți de prin ascunzători au fețele de culoarea grâului chinuit de secetă. Pe drumul cu camioane

răsturnate şi leşuri de cai, un băiețaş s-a apropiat de mine. Zdrențe atârnau pe trupul lui firav, scheletic. După ce m-a iscodit din cap până-n picioare, mi-a vorbit cu duioşie:

— Şi tata meu e ostaş roşu... şi tata meu e la Armata Roşie... Nene, nu-l ştii?

L-am strâns la piept, sărutându-i cârlionții murdari. Pe un acoperiş, ca prin minune rămas întreg, un soldat a înfipt drapelul roşu al puterii sovietice...

Fâlfâirea liberă a drapelului şi lacrimile băiețaşului m-au însoțit cale lungă pe front.

*

Pe şosea, trec coloane cu prizonieri. Sunt mii şi mii. Merg încet, împovărați, cu capetele în pământ. Trec prin satele şi oraşele ruinate, ca printr-un uriaş cimitir.

La ce gândesc ei acum, când trec prin fața ruinelor, ogoarelor arse, spânzurătorilor ridicate? La ce gândesc? Gândesc la revanşă, ori la soarta lor nenorocită? Gândesc la decăderea lor morală, ori la înălțarea unor noi lagăre de exterminare, mai perfecționate?

Da, înțeleg destul de bine. Numai viitorul îmi va putea răspunde la ce a gândit fiecare prizonier din această coloană fără de sfârşit.

*

Am poposit la marginea unui lan de grâu. M-am aşezat lângă Semion Zavemiaev. Aveam chef de vorbă:

— De unde zici că eşti, Semioane?

— Din Briansk. Auzit-ai de pădurile Brianskului?

Dau din cap afirmativ. Răspunsul nu l-a mulțumit. Aici, la o piatră de kilometru între azi şi mâine, mi-a povestit despre eroismul luptătorilor din pădurile Brianskului. La şaptesprezece ani, Semion intrase în rândurile partizanilor. În ultimii ani, fusese de două ori rănit şi decorat de trei ori.

Povestindu-mi, s-a întins pe pământul uscat de soare, cu fața în sus, scrutând văzduhul. Arşița încinsese cerul, decolorându-l. Un spic de grâu, frânt din tulpină, îi gâdila pleoapele, obrajii arşi, buzele. Râdea flăcăul din Briansk de parcă-l mângâiau palmele moi ale mamei.

— Simți, Niculae, cât de frumos miroase pământul? Uite colo! zise el deodată.

Prin lanul de grâu, un pui de vânt se pitula hoțeşte, tulburând liniştea spicelor date în pârg.

— Acum e vremea secerişului… Ca pionier, ieşeam la culesul spicelor cu întregul detaşament… Era tare frumos. Eh, fasciştii ăştia, câte zile minunate ne-au furat!

Semion a oftat bătrâneşte. Apoi aşa, fără veste, m-a întrebat:

— Da' tu de unde eşti? Vorbeşti o rusească ciudată! Stai, stai, nu-mi răspunde! Lasă-mă pe mine să ghicesc… Din Caucaz?

— Nu.

— Din Lituania?

— Nu. Din România.

— Din România? Dintr-o țară capitalistă! Tu ai

trăit într-o țară capitalistă?

Mi-a cerut să-i vorbesc despre viața mea. I-am povestit cum, la vârsta de unsprezece ani, am intrat ucenic. Dimineața am dat examenul de absolvent a patru clase primare, iar după-amiază am încasat prima bătaie de la primul meu jupân. Îmi făcuse o saftea bună. Din ziua aceea, în cei şase ani de ucenicie, am schimbat cincisprezece stăpâni. De meserie, nici pomeneală! Învățasem cu totul altceva: să curăț podelele, cratițele, să bat covoarele, iar din când în când, să plimb odraslele stăpânilor.

Semion m-a ascultat cu luare-aminte, iar când am terminat mi-a spus:

— Vezi tu, Niculae, eu m-am născut într-o țară liberă. Când tu intrai ucenic, eu eram pionier şi visam să plec într-o mare expediție la Polul Nord... Da, da, da, nu râde, visam să fac o mare descoperire... şi am plecat, dar milițienii m-au întors din drum. Plecasem singur, fără mamă, fără tată, şi un copil n-are voie să facă aşa ceva.

Am râs şi am vorbit multă vreme, de parcă războiul s-ar fi sfârşit.

— Bună-i liniştea după bătălii, îmi zise Semion. Aş mai vrea să stau de vorbă cu tine.

Am îndrăznit să-i fac o propunere...

— Semion, ştii ce? Hai, cere-te în grupa noastră de puşcaşi... să fii cu mine la mitralieră... Vrei?

— Vreau... numai de mi-ar da voie. Nu uita, sunt telefonist...

Ne-am ridicat. Cântărind din ochi lanul de grâu rămas nesecerat, Semion a oftat iarăşi...

— Bună-i liniştea după bătălii.

*

Abia astăzi am observat-o mai bine pe Valea, sanitara companiei noastre. E tânără, frumoasă şi foarte vioaie. Îmi pomeneşte mereu de Abdurasil.

*

Mărşăluim spre apus.

— Mai poți s-o duci, tătucule?

— Nu te necăji, feciorule. O duc până la Berlin şi mă mai întorc să văd şi de treburile colhozului.

Tătucul Ceapaev râde plin de tinerețe.

— Lasă, tătucule, nu te mai lăuda! încearcă un soldat să-l necăjească.

— Tu vorbeşti, mă? Vezi că-ți pierzi pantalonii; şi tu te mai lauzi că eşti comsomolist.

Cel dojenit rămâne în urmă. Vorba tătucului e întotdeauna ascuțită şi plină de umor.

*

Mărşăluim... Oraşele, pădurile, mlaştinele Bielorusiei rămân în urmă. Gonim cu câte cincizeci de kilometri în douăzeci şi patru de ore. Nu întâlnim o rezistență organizată. Când obosesc, închid pleoapele. Picioarele continuă singure să meargă înainte. Din cinci în cinci kilometri, ne oprim pentru câteva minute. În clipele acestea ne trântim pe unde apucăm. În bocanci, picioarele ard. Ațipeşti. Dar un gând te trezeşte, poruncindu-ți:

— Înainte!

*

Răscruce de drumuri. De undeva s-a ivit o unitate

fascistă în retragere. A urmat o luptă scurtă. Inamicul a rămas zdrobit la răscruce de drumuri.

*

Am stat iar de vorbă cu Semion. De astă dată, lângă o fântână cu apă rece, bună de băut. Ne-am aşezat în apropierea ei. Semion era vesel…

— Ştii, Niculae, am vorbit cu tovarăşul comandant. Să vedem, poate viu în grupa ta…

Semion are un fel copilăresc, spontan, de a vorbi. Râde, clipeşte, se încruntă… Uneori mi se pare că ia războiul drept o joacă, dar mă înşel; e mult mai matur decât pare.

— Vom fi împreună, „capitalistule”! glumeşte el, aşezându-şi ranița sub cap.

Ranița lui e întotdeauna doldora şi asta mă miră foarte mult. Îl întreb:

— Semioane, nu ți-i prea cald cu ranița asta doldora?

— Mi-i cald, însă o duc… Ehei, de-ai şti ce car în spate!

— Şi, mă rog, ce cari?

Semion duce două degete la gură:

— Secret militar, apoi îmi răspunde în şoaptă: Sst, să n-audă nimeni; o comoară.

— O comoară?

— Ahî! clipeşte ştrengăreşte.

— Mi-o arăți şi mie?

Fără să mai aştepte vreo altă rugăminte din partemi, Semion desface gura raniței şi scoate la iveală „comoara”. Pe lângă lucruri trebuincioase soldatului,

în raniță se mai găseau trei cărți: „Aşa s-a călit oțelul"; „Versuri alese" de Maiakovski şi un volum gros, „Lirica" de Puşkin. Mi le întinde: Na, uită-te prin ele...

Cântăresc în palme cărțile apoi, cu drag, încep să le răsfoiesc. Cât de îngrijite sunt! Într-adevăr le păstra ca pe o comoară.

După o vreme, discuția noastră s-a încheiat într-un fel curios. Aşa, tam-nesam, m-a întrebat:

— Ascultă, Niculae, îți place Valea, sanitara?

— Păi... eu...

— Mie da... zău îmi place... chiar foarte mult...

*

Molodensk.

Gara bombardată e întoarsă pe dos. E tare cald. Ne îndreptăm spre Lituania. De-a lungul căilor ferate, nemții au construit adevărate linii de fortificații împotriva partizanilor.

*

Suntem pe teritoriul Lituaniei Sovietice. Mergem înainte spre Prusia răsăriteană. Şoseaua e răscolită de bombe. Stâlpii de telegraf căzuți de-a latul şoselei baricadează drumul. În întâmpinare ne vin grupuri de refugiați lituanieni. Sunt obosiți şi plini de praf. Boccelele lor sunt mici. Copiii nu mai plâng.

Mărşăluim şi, noaptea, marşul mi se pare mai romantic. Glumele soldaților se aud de la distanță. Orăcăitul broaştelor aminteşte de pace, iar răcoarea nopții îmi întăreşte trupul încins.

*

Dimineața.

Bătălia a început în zori aici, pe malurile râului Niemen. Nemții s-au întărit pe malul stâng al cursului. Speriate de canonadă, valurile Niemenului gonesc spre nord, spre marea liniştii lor – Baltica. Pionierii au început construirea podului. Muncesc sub cer de şrapnele.

Şi noi ne pregătim să forțăm râul. Lucrez şi, în răstimpuri, aud frânturi de discuție:

— Leagă bine pluta!

— Ştii să înoți?

— Sunt de pe Volga!

— Măi băieți, vedeți dealurile alea? Dincolo de ele e Prusia… bârlogul!

Două scânduri legate trainic de alte două, şi pluta e gata. Desluşesc glasul vijelios al valurilor. Niemenul e înfuriat, mândru şi sfidător.

Deodată, alarmă aeriană. În văzduh au apărut „muzicanții”. Sunt şapte la număr. Obiectivul lor este podul. Cad în picaj asupra pionierilor. Artileria de pe pământ se dezlănțuie împotriva cerului. Fumul proiectilelor plesnite punctează văzduhul încremenit. Soarele a urcat şi mai sus, spre crucea bolții. Cu razele încinse şi împrăştiate urmăreşte bătălia.

Antiaerienele sunt conduse numai de fete. Trag cu o precizie uimitoare. Lovesc în plin. Atins în coadă ori în bot, avionul vrăjmaş scoate o dâră neagră de fum. Cu aripi de flăcări părăseşte lupta cu botul în jos. Neavând încotro, Niemenul înghite bucățile de foc. De scârbă, la fiecare înghițitură, scuipă o

trombă de apă.

Târziu, „muzicanților” li s-a cântat marşul funebru. Nestingheriți, pionierii îşi continuă munca.

După-amiază.

Totul e pregătit. Îmi aduc aminte de Moldova şi Siret. De ce n-am învățat să înot atunci?! Niemenul mi-l închipui prăpăstios de adânc.

Un desant alcătuit din infanterişti a fost trecut pe malul celălalt în bărci de cauciuc. Sunt primii care se vor ciocni de întăriturile hitleriştilor. Printre aceştia se află şi un radiofonist – Gavril. Îl cunosc. Semion mi-a făcut cunoştință cu el. Gavril e un tânăr din Kazan, blond, cu un moț în frunte şi cu boneta pusă întotdeauna într-o parte, şmechereşte. Are o misiune grea. Va coordona focul artileriei noastre.

Curând, pe malul celălalt a început o bătălie grea, inegală. Întâmplător, mă găsesc lângă observatorul grupului de artilerie, în apropierea centralei radiofonice. Din cutia verde cu ochi magic şi diferiți butoni se aude limpede vocea lui Gavril:

— Repetitor… Repetitor… aici Glonț… Glonț… Cum mă auzi? Trec pe recepție.

Vreau să mă depărtez; însă convorbirea aeriană mă țintuieşte locului.

— Repetitor… Repetitor… pe cota 104… pe cota 104… mai sunt trei care de asalt… Ferdinanzi. Deschideți focul! răsună glasul liniştit al lui Gavril.

Minutele trec cronometrate de explozii. Soldatul de pe celălalt mal raportează din nou:

— Repetitor… Repetitor… aici Glonț… Glonț… Focul bun… Țintă precisă… repetați… Repetitor, cum mă auzi? Trec pe recepție.

Privesc peste Niemen zarea întunecată. Undeva, în adâncul ei, e bârlogul fasciştilor şi, nu ştiu de ce, mi se pare că şi cei din bârlog ascultă cu sufletul la gură tunurile ruseşti. Deodată, glasul radio-fonistului se schimbă, devine grav.

— Comunicați-i lui 73… comunicați-i lui 73… Un batalion inamic ne atacă… ne atacă… Sunt sprijiniți de tancuri… Alo… Repetitor… Repetitor… aici Glonț, nu încetați focul pe pătratul trei.

Canonada continuă cu o intensitate din ce în ce mai mare. La o margine de cer, norii se îngrămă-desc, de parcă cineva ar fi vărsat o călimară uriaşă de cerneală neagră pe azurul boltei.

Gavril transmite:

— Repetitor… Repetitor… aici Glonț… aici Glonț… Cum mă auzi? Băieții noştri au făcut cerc… Ne apărăm… avem pierderi…

Urmează câteva minute de tăcere adâncă, după care aud din nou:

— Glonț… Glonț… aici Repetitor… rezistați… trimitem întăriri… rezistați… Alo, Glonț… trec pe recepție…

Obuze grele răscolesc necontenit pământul. Bătălia pare fără de sfârşit. Totuşi, în ciuda vuietului, glasul radiofonistului Gavril străbate iarăşi văzduhul:

— Repetitor… Repetitor… aici Glonț… Cum mă auzi? Suntem încercuiți… Duşmanul atacă cu forțe

mari. Suntem încercuiți... Alo... Repetitor... Deschideți focul pe locul unde mă găsesc... Nu pierdeți vremea... Deschideți focul!...

Nu mai aud nimic. Văd doar antena vibrând cu amărăciune. 73 – comandantul grupului de artilerie – şi-a lăsat capul în palme. Pare o stană de piatră. Trece un minut... apoi încă unul... şi încă unul. Ofițerul îşi frânge încordarea. Ordonă... La comanda lui, zeci de tunuri îşi îndreaptă focul pe un singur sector.

Lângă mine, radiofonistul centralei strigă fără întrerupere:

— Glonț... Glonț... aici Repetitor... Repetitor... Glonț tace.

Chemarea se repetă de astă dată cu disperare...

— Glonț... aici Repetitor... Glonț... Gavril... Gavriuşka... Gavriuşka...

Radiofonistul priveşte înmărmurit cutia verde, ochiul magic. Pe fața lui se aşterne câte puțin umbra unei dureri fără margini... Glonț... Gavriuşa, prietenul lui, nu mai răspunde.

Din spatele unui deal, soarele îndurerat îşi culege razele. Pe cer, pata de cerneală s-a întins ca pe o sugativă...

*

Noaptea, s-a forțat Niemenul. Uzi din cap până-n picioare, am atacat pozițiile inamicului. I-am pus pe fugă.

Am aflat că a fost găsit corpul lui Gavriuşa şi că tovarăşii lui de arme l-au îngropat pe coama unui

deal.

Plutea încă ceața zorilor când am pornit în urmărirea trupelor fasciste.

*

Mulțumită forțării Niemenului, Kaunas a rămas în urmă, prins în cleşte. În cursul nopții, pe şoseaua care urca spre hotarele Prusiei, am fost atacați de avioane inamice. Au aruncat pachete cu grenade. Am avut morți şi răniți.

*

Abia astăzi am observat. Pe ogoare, holdele au crescut sălbatic. Încolăcirile pătimaşe ale neghinei sugrumă spicele de grâu. Unde au fost duşi locuitorii? Auzisem că țăranii lituanieni sunt înalți şi slabi, iar femeile lor la fel.

În marginea unui sat am dat peste un cimitir german. Doamne, câtă simetrie în rânduirea mormintelor, crucilor de lemn şi a căştilor de oțel!

*

Au început să se ivească posturile de avangardă ale hitleriştilor. Aici pământul e nisipos. Tranşeele pe care le săpăm se surpă. Fire subțiri de nisip pătrund peste tot, şi-n gură, şi-n bocanci, şi-n țeava puştii.

De vreo cincisprezece zile sunt nebărbierit. La naiba, dar oare cine-i bărbierit?

M-a atras mirosul de fân proaspăt cosit. Mi-am făcut culcuş într-un stog şi-am adormit. Un bâzâit m-a trezit din somn. Era o caradaşcă. Mi-am vârât capul în fân şi am adormit iarăşi.

*

Luptă de poziţii. Ne batem pentru fiecare înălţime în parte. Un singur gând ne frământă pe toţi: să spargem dealurile din faţa noastră şi să ajungem cât mai degrabă în Germania.

*

Cât vezi cu ochii, dealuri! Optsprezece kilometri ne despart de hotarele Prusiei. Stăm pe loc.

— Aici ne vom odihni până la ofensiva viitoare, îl aud spunând pe tătucul Ceapaev.

S-a lăsat o linişte care te pune pe gânduri: „Nu cumva s-a terminat războiul?!”

*

Nu, nu s-a terminat.

Noaptea săpăm tranşee adânci, construim bordeie solide, încăpătoare. Din depărtare, siluetele noastre aduc cu umbre harnice, pornite în căutarea unei comori. Calea laptelui, asemenea unui arc alb, împarte cerul în două. Un greier, nu ştiu de unde, a prins să cânte, amintindu-ne că trăim o noapte de vară. Ciulim urechile de parcă am asculta o ciudată simfonie. Niciodată nu mi-am închipuit că ţiuitul unui greier poate tulbura atât de mult sufletele oamenilor.

Tătucul Ceapaev a oftat.

— Auzi-l!... Frumos mai cântă. Cântă ca-n vreme de pace...

În tăcerea nopții, auzeam țârâitul paşnic al greierului şi, uneori, de pe celălalt deal, înjurăturile potolite ale nemților… şi ei săpau tranşee.

*

Linia de apărare e gata. Pionierii au minat sectorul din fața parapetului nostru, apoi au întins barajul de sârmă ghimpată. Mi-e ciudă că ofensiva s-a oprit taman la granițele Prusiei.

*

Spre seară, aşa fără veste, pe teritoriul nimănui a apărut un porc. Guița înfiorător de tare şi, sălbăticit, alerga căutând scăpare. Hitleriştii au început să-l vâneze. Trăgeau până şi cu mitralierele grele. Urmăream prin ambrazura parapetului această stranie vânătoare. În cele din urmă, porcul a fost omorât. Mă întrebam ce vor face mai de parte teribilii vânători.

Puțin mai târziu, când s-a întunecat, un hitlerist a început să se târâie spre vânat. Atunci, am, auzit un lunetist de-al nostru spunând:

— Se joaca cu viața fascistul ăsta…

A dus mâinile pâlnie la gură şi a strigat în nemțeşte:

— Hei, Fritz, nu te juca cu viața, e război, lasă „Schwein”-ul în pace… întoarce-te în tranşee.

Hitleristul s-a oprit pentru o clipă, apoi, încurajat de liniştea care se lăsase în jurul său, şi-a continuat „înaintarea”. A răsunat de undeva o împuşcătură. Vânătorul a rămas lângă vânat, iar pe lunetist l-am auzit spunând:

— N-a vrut să mă asculte...

A doua zi dimineața, scrutând teritoriul nimănui, am constatat cu surprindere că porcul dispăruse. Numai leşul fascistului rămăsese locului, amintind vânătoarea de ieri.

Bine zice tătucul Ceapaev:

— Hitleriştii respectă porcii...

*

Urraaa! Semion a fost detaşat în plutonul nostru. Ne-am îmbrățişat, apoi şi-a rânduit lucrurile sale lângă ale mele.

— Vezi, capitalistule, m-am ținut de cuvânt, îmi zise el râzând.

Semion, de-ai şti câtă bucurie mi-ai făcut!

*

Nopțile sunt liniştite. Împreună cu Semion stau de veghe. Ne povestim unul altuia amintirile. Îmi place să-l ascult. Povesteşte frumos, cu pasiune. Uneori, ascultând murmurul nedesluşit al depărtărilor, începe să şoptească versuri care te pătrund la inimă.

Are o memorie excepțională.

M-am pomenit şi eu vorbindu-i despre dragostea mea pentru literatură. Mă asculta cu luare-aminte, iar din când în când mă întreba: „Pe Gorki l-ai citit?... Dar pe Cehov?“

I-am povestit cum adevărata literatură universală am descoperit-o în ultimii ani trăiți în Uniune. I-am mai povestit de cărțile citite, de autorul meu preferat – Alexandru Sahia, de Grigorie Dimitrievici, profesorul de literatură, care m-a încurajat în

primele mele încercări. Într-un târziu, Semion m-a întrerupt:

— Şi zici că scrii?

— Ei, scriu?!! Încerc şi eu…

— Şi mie mi-ar plăcea să scriu – mi s-a destăinuit el – eh, odată şi odată…

Pocniturile unor rachete au pus capăt discuției noastre. Pe teritoriul nimănui se târau patrulele germane.

*

Eram singur. Scriam. Între timp, Semion a intrat în bordei. Pesemne voia să-mi spună ceva. Văzându-mă că scriu, a ieşit în vârful picioarelor. Credea că nu l-am zărit.

*

Se lumina de ziuă. Dinspre răsărit, prin ceața dimineții, creştea o zi frumoasă, învăluită într-o pulbere trandafirie. Dintr-odată, Semion începu să-mi povestească o întâmplare din viața lui. Am notat-o.

…La 3 iulie 1941, Semion avea şaisprezece ani. În zori, îşi condusese la gară părintele, care pleca pe front. Două ceasuri mai târziu, pe toate posturile, de radio, se transmitea cuvântarea istorică a tovarăşului Stalin. În case, pe străzi, pretutindeni, oamenii se strânseseră în jurul difuzoarelor.

Pe neaşteptate, sirenele paşnicelor uzine începură să vestească alarmă aeriană. Avioanele hitleriste aveau să bombardeze oraşul, dar oamenii stăteau de neclintit lângă difuzoare şi ascultau cuvântul

partidului. Nici tovarăşii de la postul de radioficare a oraşului nu întrerupseră emisiunea. Bombardamentul începu: avioanele aruncau moarte, dar oamenii rămâneau mai departe în preajma difuzoarelor.

Semion, împreună cu mama lui, se adăpostise într-o pâlnie făcută de-o bombă. În apropiere, un difuzor căzut pe o grămadă de moloz rămăsese ca prin minune întreg. Lipiți de pământ, ascultau chemarea la luptă împotriva cotropitorilor. Se înălțau primele flăcări, oraşul ardea şi lui Semion i se părea că glasul vine din inima vâlvătăilor de foc, din inima bătăliei…

Când a tăcut, l-am întrebat:

— De la tatăl tău ai vreo veste?

— Da. Ultima oară mi-a scris de lângă Minsk.

*

Câteodată, Semion dispare noaptea. Când se în-, toarce şi-l întreb unde a fost, îmi răspunde:

— Am fost pe la sanitari. Bună fată Valea…

*

E noapte. Răsfirați prin tranşee, soldații stau la pândă. Bezna e sfârtecată de rachete luminoase. Ceață deasă şi usturătoare pluteşte dinspre Baltica. Deodată, Semion îmi şopteşte:,

— Psst, Niculae, auzi?

Trag cu urechea. Un freamăt uşor devine perceptibil. Undeva, nu departe, unghii scormonesc pământul. Nu zărim nimic. Totuşi simțim umbra târându-se spre noi. Încordați, aşteptăm glasul

tinichelelor agățate de-a lungul sârmei ghimpate.

— Atenție, băieți…

În întuneric, o gură de foarfece vrea să muşte ghimpii sârmei. A atacat-o. Tinichelele încep să zburde speriate. Gura se dă înapoi. Ca la o comandă, rafalele mitralierelor noastre se încrucişează. Întunericul a urlat:

— *Zurück!*[15]

Linişte. Mitralierele se odihnesc. Dimineața, doi hitlerişti dormeau somnul de veci lângă tinichelele sârmei ghimpate.

Însera. La o cotitură a şanțului de comunicație, l-am surprins pe Semion sărutându-se cu Valea, sanitara. Amândoi au tresărit speriați. Primul, aşa cum era şi firesc, şi-a revenit Semion. A zâmbit, apoi a zâmbit şi Valea.

— Ştii „Niculae – zise el cu un aer copilăresc, Valea şi cu mine ne iubim…

— Să fiți sănătoşi! le-am urat eu pe româneşte.

Nu ştiu dacă mi-au priceput urarea. Ştiu însă că au izbucnit amândoi într-un hohot de râs.

Ieri noapte, pe o ploaie torențială, un grup de cincisprezece soldați nemți au trecut de partea noastră. Au adus cu ei, legat burduf, un ofițer înalt, slăbănog, cu *pince-nez.*

Ne-am adunat în jurul lor. Soldații nemți ne priveau cu seriozitate. Fețele lor uscate, obosite, spuneau parcă: „De mult ne-am gândit la fapta asta,

15-Înapoi.

de multe ori am încercat, dar de abia în noaptea asta am izbutit". Printre ei, era un soldat mic de statură, rotofei şi pesemne vesel din fire. Sărea mereu şi, bucuros că trăieşte, spunea:

— *Krieg ploho... oceni ploho... Friede haraşo... haraşo...*[16]

Ascultându-l, tătucul îmi şopti:

— Vezi, unii descoperă acest adevăr atât de simplu mai devreme... alții mai târziu... nemții au început să-l descopere.

*

Semion părea frământat de gânduri triste. Fuma, iar din când în când ofta. Într-un târziu mă întrebă:

— Ai iubit, Niculae?

Deşi întrebarea mă surprinsese, răspunsei fără ocol:

— Da...

Prietenul meu se uită la mine cu o căutătură ce spunea: „Atunci mă înțelegi"!

— Nu mi-ai vorbit niciodată despre asta, nu mi-ai pomenit nici măcar de fotografia pe care...

— Cum? sării eu în sus. Ştii de...?

— Ştiu, mă întrerupse el. Te-am văzut... credeai că dorm... am vrut să ți-o cer, dar m-am răzgândit...

Semion tăcu. Fire de nisip strecurate printre buştenii care întăreau bordeiul i se cerneau pe umăr împrăştiindu-se. Lumina opaițului clipea într-una ostenită.

— Semion, zău nu ştiu de ce nu ți-am vorbit...

16-Războiul e rău...foarte rău...pacea este bună...bună...

Vezi, e o poveste...

— Eşti un prost, „capitalistule”.

Semion veni lângă mine, mă apucă de după umeri şi repetă:

— Eşti un prost... Uite, şi eu iubesc... da... da... iubesc şi nu mi-e ruşine s-o spun. E bine să iubeşti, chiar foarte bine... Hai, arată-mi fotografia.

Îi arătai fotografia Lenei. După un timp, el exclamă:

— Drăguță fată... Şi tu taci... Nu se face una ca asta!

— Semion, fata asta nu mai trăieşte...

Prietenul meu se uită la mine uimit, apoi pe fața lui vioaie apăru o umbră de nelinişte:

— Ce vrei să spui? şopti el.

— Lena era ucenică la o fabrică din Bucureşti. Am cunoscut-o la o serată organizată de Ajutorul Roşu. Ne-am împrietenit. Într-o zi, a suferit un accident de muncă. N-a căpătat la vreme îngrijire medicală...

S-a făcut o linişte apăsătoare. Auzeam respirația greoaie a lui Semion. Mă ascultase fără să-şi ia ochii de pe fotografii.

— Poveste amară... tare amară! vorbi Semion, întorcându-se cu fața către mine.

Apoi, liniştit, ca un om care cunoaşte toate căile vieții, urmă:

— Niculae, asemenea poveşti nu trebuie să se mai nască pe pământ, înțelegi? Iată de ce trebuie să trăim, să luptăm...

Un răpăit de mitralieră, scurt şi hotărât, răzbi până la noi în bordei, subliniind parcă adevărul

vorbelor lui Semion Zaverniaev.

*

Aşa, tam-nesam, hitleriştii au deschis foc de artilerie. Nu l-au pornit nici noaptea, nici în zori, ci tocmai pe la ora prânzului. Tunurile vrăjmaşe n-au bătut linia întâi, ci spatele frontului. Obuzele au căzut într-un cătun unde se găsea gospodăria regimentului nostru. Focul a durat zece minute. Ghiulelele au nimerit cu o precizie uimitoare.

*

Astăzi, acelaşi grup de artilerie a duşmanului a deschis focul la aceeaşi oră. De astă dată, obuzele au căzut pe un alt obiectiv – Sanbat (Batalionul sanitar), care se află la şapte kilometri de noi.

*

Artileria hitleristă a lovit iarăşi, cu aceeaşi precizie. Tătucul Ceapaev spune că nu-i lucru curat la mijloc, iar Semion mi-a destăinuit că radiofonistul batalionului a interceptat un mesaj cifrat al inamicului. Se fac cercetări.

*

La ordinul dat de comandantul regimentului, compania noastră a desfăşurat o razie în satul lituanian N. Satul e distrus, părăsit şi are un aspect jalnic. Acoperişurile caselor au fost smulse, pereții de scânduri desfăcuți.

Dintr-o biserică bombardată de vrăjmaşi n-a mai rămas decât o cruce de piatră muşcată de schije. Pretutindeni zac leşuri de cai.

Ne-am răspândit în cerc şi am răscolit ungher cu

ungher. După câteva ceasuri, într-o pivniță ascunsă sub o movilă de moloz, soldații au dat peste un spion. Hitleristul a încercat să se apere, dar un cunoscut ochitor al batalionului l-a țintit în braț. Agentul a fost prins viu. Tot acolo au fost găsite un post de emisiune şi hărțile frontului.

— Ei, feciorule, ai văzut ce se petrece în linişte? îmi zise tătucul.

Am văzut. Blestematul, şi când te uitai la el ai fi putut zice că nu e decât un biet sărman, peste care nenorocirile războiului au trecut fără milă.

*

Artileria duşmanului a amuțit. E iarăşi linişte.

*

Dormeam. Cineva m-a trezit. Am deschis ochii. Tătucul Ceapaev, Semion şi alți soldați din grupă şi din pluton se uitau la mine într-un fel foarte ciudat.

— Tu dormi şi la tine-n țară e revoluție! îmi vorbi tătucul privindu-mă pieziş.

Nu l-am înțeles. De ce m-au trezit? Toată noaptea stătusem de veghe. Eram chiar supărat.

— Semion, ia citeşte comunicatul! ordonă tătucul, continuându-şi jocul.

L-am văzut pe Semion desfăcând ziarul de front ca pe un papirus de mare însemnătate. Mă întrebam nedumerit ce-o mai fi şi comedia asta. Semion începu să citească cu glas tare, solemn, ca un trimis al unui mare împărat:

„România a capitulat… Poporul român a întors armele împotriva cotropitorilor hitlerişti. Armata

Sovietică a eliberat oraşul Galați şi se îndreaptă spre Bucureşti.”

Ca un apucat, i-am smuls ziarul din mână şi l-am străbătut în grabă. N-am mai putut rosti decât:

— Băieți, tovarăşi, vă dați seama ce…

Ce caraghios am fost! Ei îşi dădeau seama foarte bine. Veniseră la mine pregătiți să mă sărbătorească. Cine pusese asta la cale, nu ştiu! Îl bănuiesc pe Semion. Tătucul Ceapaev a scos la iveală rezerva de vodcă. Semion la fel. În bordeiul întunecos şi strâmt am cinstit.

Primul a ridicat bidonul şi a toastat tătucul:

— Pentru voi, măi feciorilor, că sunteți tineri…

Semion a toastat în versuri puşkiniene:

„Prietenia şi iubirea
Prin negrele zăvoare-or trece
Aşa cum glasul meu cel liber
Pătrunde-n ocna voastră rece.
Cădea-vor lanțurile grele
Şi temnițele vor cădea.
Ieşi-va-n cale libertatea
Şi frații spadă vă vor da.”

Un alt soldat cu o voce răguşită a propus:

— În cinstea românului nofetru, de trei ori ura!…

Am rămas singur. Citeam şi reciteam comunicatul. Gândurile mi se învălmăşeau. Prin ceața lacrimilor încercam să-mi închipui cum arată Bucureştii în sărbătoare. Vedeam mulțimea năvălind pe străzi. Au ieşit la marea bucurie şi oamenii

mahalalei noastre. Undeva, printre ei, zăresc şi pe mama. Şi nu ştiu de ce mi se pare că mă caută printre ostaşii sovietici asudați, plini de praf, ca după un marş lung şi greu.

„Ieşi-va-n cale libertatea
Şi frații spadă vă vor da."

Vom şti să folosim această spadă?

*

Spre seară, au trecut pe la mine comandantul companiei şi locțiitorul politic. Mi-au strâns mâna şi m-au felicitat.

*

Scriu acasă, mamei. Aştern cuvânt după cuvânt, în vreme ce prin cap îmi trec o mulțime de gânduri. Scriu şi, totodată, mă întreb: „Dac-ai fi acasă, la Bucureşti, ce-ai face în aceste zile?" Şi-mi răspund: „Aş hoinări pe străzile oraşului în sărbătoare, aş chiui de bucurie în fața foştilor mei stăpâni, după care m-aş înrola voluntar în rândurile armatei poporului meu".

Scriu acasă mamei şi, o clipă, am impresia că o aud vorbindu-mi: „Mi-e dor de tine, copilul meu, mi-e tare dor. Ştii, te-am căutat printre ostaşii care mi-au eliberat oraşul, dar nu te-am găsit..."

Rămân multă vreme cu privirile pierdute în gol, apoi răspund glasului ei: „Mamă, va veni o zi când voi bate la uşa dumitale şi atunci mă vei îmbrățişa. În acea zi, voi purta uniforma ostaşilor care ne-au

dezrobit patria. Şi tu vei fi mândră. Dar mamă, mă despart de țara noastră sute de kilometri, totuşi eu mă simt aproape de ea. Mă apropie lupta neîntreruptă împotriva aceluiaşi duşman de moarte: fascismul. Să ştii, mamă, că şi noi soldații din rândurile Frontului 3 Bielorus am luptat pentru eliberarea României."

Îi citesc şi lui Semion scrisoarea. Îi place cum am scris.

— Frumos... frumos. Mă laşi şi pe mine să-i spun câteva cuvinte?

Îl las şi el scrie:

„Țeluiu vas, mamuşka. Drug vaşevo sâna, Semion."[17]

*

În noaptea trecută Semion mi-a cerut să-i povestesc despre copilăria mea. La început m-am sfiit, dar, în cele din urmă, am dat ascultare îndemnului său. I-am povestit o întâmplare de demult. Poate cea mai frumoasă întâmplare din copilăria mea...

Eram în clasa a treia primară. Într-o bună zi am fost dat afară. De ce? Nu ştiu! Ce era să fac? Nu-mi rămânea decât să hoinăresc ori să bat mingea de cârpă pe maidan. Şi, aşa cum era şi firesc, m-am apucat şi de una şi de alta. Hoinăreala mea a ținut până-n clipa când l-am cunoscut pe bătrânul cizmar Zaharia. Era sărac lipit pământului cizmarul nostru. Îmi aduc aminte; bătrânul trăia într-o singură

17-„Te sărut,mamă.Prietenul fiului dumneavoastră,Semion."

cămăruță. Acolo avea şi atelierul, şi bucătăria, şi dormitorul. N-avea nici nevastă, nici copii. Toată bucuria cizmarului erau măsuța de lucru, scăunelul, uneltele şi cântecul. De altfel, cântecul m-a atras spre el. Într-una din zile, m-am oprit în pragul atelierului, m-am aşezat cuminte într-un colț şi-am prins să-l ascult. Spre marea mea bucurie, bătrânul nu m-a alungat, dar nici de întrebat cine-s şi ce caut nu m-a întrebat. Țin minte, cosea petice la un pantof, cânta şi, din când în când, mă iscodea cu coada ochiului. Numai a doua zi cizmarul mi-a vorbit:

— Hei, tu, piciule, nu cumva vrei să te faci cizmar?

I-am răspuns cu mândrie şi seriozitate, trădându-mi un vis copilăresc:

— Nu, eu mă fac marinar pe Marea Neagră…

Cizmarul s-a uitat la mine clipind hoțeşte.

— Marinar?!… Bravo! Da' busolă ai?

Aici meşterul m-a prins la colț, n-aveam busolă. Şi-un marinar fără busolă, ce să mai vorbim, e ca un general fără sabie.

Şi uite aşa, de la o zi la alta, ne-am împrietenit.

Într-o seară, la lumina palidă a lămpii cu gaz, cizmarul aduse vorba…

— Ascultă, marinarule, n-ai vrea să călătoreşti într-o țară unde copiii, aşa ca tine, trăiesc fericiți?

— Trăiesc fericiți?!!… Cum vine asta?! am întrebat eu, uimit de propunerea cizmarului.

— Da, într-o țară unde copiii nu sunt dați afară din şcoli, iar când se fac mari pot ajunge doctori, ingineri, marinari, ce doresc…

— Chiar dacă au părinți săraci?

— Acolo toți oamenii sunt bogați.

Eram convins că nu se află pe lume un asemenea țărm al fericirii. Totuşi am întrebat iar:

— Este undeva o țară ca asta?

Da, în seara aceea, în atelierul sărăcăcios al cizmarului Zaharia, am auzit pentru întâia oară numele lui Lenin. Şi bucuriile au venit una după alta. Bătrânul ştia nenumărate povestiri despre Lenin. Aşa am aflat despre Proşka şi despre scrisoarea către Vladimir Ilici, despre țăranul pornit în căutarea adevărului, şi multe alte povestiri. Curând însă am făcut o nouă descoperire: bătrânul avea o lădiță soldățească de campanie. În lădița asta, moş Zaharia ținea sub lacăt nişte cărticele îmbătrânite de atâta lectură. Într-o zi, încheindu-şi una din povestirile sale, cizmarul m-a întrebat:

— Să ți-l arăt pe Lenin?

— Da… da! am răspuns eu abia auzit.

Cu sufletul la gură, l-am urmărit pe cizmar. Mai întâi s-a îndreptat spre uşă şi a zăvorât-o, apoi, cu mişcări încete, a ridicat capacul lădiței. De acolo, din paginile unei cărți, a scos o fotografie simplă, tăiată dintr-o revistă veche. Era Lenin, aşa cum îl ştim noi astăzi. Într-o tăcere deplină am privit îndelung fotografia. Nu m-am putut stăpâni şi cu o voce sugrumată de emoție i-am cerut:

— Moş Zaharia, dă-mi mie fotografia, am s-o păstrez… am şi eu o lădiță.

— Nu, marinarule, nu se poate… nu…

Ştiu, nu i-a fost uşor bătrânului să mă refuze.

Abia mai târziu l-am înțeles.

Într-o noapte friguroasă de iarnă, în atelierul lui au năvălit agenții Siguranței. Au scotocit toate ungherele iar pe bătrân l-au dus. De atunci nu l-am mai văzut pe moş Zaharia... Însă povestirile lui despre Lenin le port mereu în sufletul meu şi nu le-oi uita cât oi trăi.

*

În noaptea ce s-a scurs, cercetaşii hitlerişti au năvălit în tranşeea noastră. A avut loc o luptă corp la corp. Au lăsat doi morți. Kiril a fost dat lipsă la apel. Hitleriştii au izbutit să-l răpească, probabil.

Ce zi tristă am avut!

*

Se iveau zorile. Prin văi se înmlădiau pale de ceață. Câte puțin, prin aburul dimineții, începe să se zărească câmpul arat de ghiulele. Deodată privirea mi se opreşte la barajul de sârmă ghimpată din fața apărării inamicului. Mă frec la ochi buimăcit. Nu-mi vine să cred ochilor:

— Semion, ia te uită!

Mai întâi văd un Crist răstignit pe cruce, apoi, din ce în ce mai limpede, desluşesc că răstignitul nu este decât un soldat de al nostru. E legat de mâini şi de picioare de-o cruce făcută în grabă. Capul îi căzuse pe piept, privind parcă valea ce se întindea la picioarele sale. Răstignitului, în batjocură, i-au pus în gură o lulea:

— Kiril! El el... țipă Semion.

Ciori negre dădeau târcoale crucii.

Am primit o carte poştală de la Abdurasil-uzbecul. Pentru prima oară, cu o mândrie fără margini, am citit în colectiv o epistolă primită de mine. Am citit rândurile scrise de mâna lui Abdurasil, de parcă aş fi citit un poem. Iată ce-mi scrie:

„Neculai aca, Salaam Alechum![18]

Scriu la tine din gospital. Mâna încă nu-i iahşi. Doctorul zice că o lună, două. Oh, dor la mine, vreau la front. Aici mănâncă, culcă, mănâncă, culcă… Pentru mine nu-i iahşi. Pentru mine, umbla… umbla… da, asta da. Neculai aca, eu povestit la gospital Harap Alb. Toți soldații ascultă şi ofițerii ascultă. Zice: «Frumos, Abdurasil!» Cu unul certat foarte ioman[19]. Ce zice? Cum harap şi… alb? Ori alb… ori harap. Zice eu mincinos. Neculai aca, eu spus că n-are dreptate la el, că la România estem harapi albi.

Eu primit de acasă scrisori. Mama salută la tine. Aca Ceapaev sănătos? Zdarova la toți băieții.

Sărut la tine,
Abdurasil."

Oh, ce rău mi-a părut că epistola era atât de scurtă!

18-Frate Neculai,bună ziua!
19-Rău.

Afară, ziua de mult şi-a stins lumina. Nori grei fac bezna şi mai apăsătoare. În bordei, stropul de lumină e jucăuş. Ciuguleşte din văzduh viață. Mâna chitaristului e noduroasă. Strunele chitarei trimit undele unei melodii triste de stepă. Glasul tătucului, când mai tare, când mai slab, cu mlădieri tremurătoare, însoțeşte cântecul:

„Ah, stepă întinsă...
Stepă fără de sfârşit."

Ochii soldaților urmăresc încolăcirile fumului de mahorcă, în vreme ce gândurile lor urmează calea, parcă nesfârşită, a cântecului.

Cântărețul a tăcut. Se aude un îndemn:

— Mai zi, tătucule, mai zi...

Tătucul Ceapaev se uită lung la degetele roase şi murdare ale chitaristului. Strunele îşi urzesc mai depare cântecul lor, dar cântărețul tace adâncit într-un vis.

Semion se furişează în bordei. Tătucul îl zăreşte şi, cu o prefăcută mânie, se răsteşte la el:

— Ia vino-ncoa, nătărăule! Unde mi-ai fost până la ora asta?

— Cer iertare, tătucule, am fost reținut... treburi importante de stat.

Soldații izbucnesc în râs. Toți ştiu că Semion a fost la Valea. Numai chitaristul e încruntat. Nemulțumit, îşi strânge chitara la piept ca pe o armă.

— Stai jos aici lângă mine, îi ordonă tătucul.

— Bine, mă aşez, tovarăşe general…

— Aşa! Ordon să ne spui imediat o poezie.

— Tătucule, eu…

— Spune când ți se ordonă, îl terorizează tătucul.

Semion îşi plimbă privirea şmechereşte, de la un soldat la altul. Nu este ostaş care să nu-l iubească.

— Hai, spune, nu te mai fâțâi atât! îl îndeamnă şi ceilalți.

Pe fața mare a lui Semion apare o căutătură vioaie. Îşi lasă uşor capul pe umăr, ca şi când ar voi să asculte frânturi dintr-o tainică melodie, începe să recite. Ochii i se aprind de un foc întunecat. Glasul răsună limpede, duios. Şi, deodată, simți cum bordeiul strâmt şi umed devine din ce în ce mai larg, mai încăpător, mai însorit. Pe aripile stihurilor puşkiniene zburăm peste întinderile neşfârşite ale stepei, peste înălțimile neatinse ale Caucazului. Iar atunci când glasul recitatorului devine energic, necruțător, în fața ochilor noştri învie o altă imagine. Auzim cadența de fier a celor o sută cincizeci de milioane de oameni ai lui Maiakovski, ; auzim cântecele gărzilor roşii…

„Ne sperie oare vârtejul?
Fii tare!
Putere ai multă.
Strânge-le cu mâna gâtlejul!
Sus, inimă, sus, vitejeşte!
Toate steagurile sus să se strângă!
Cu dreptul cine păşeşte?
Stângul!

Stângul!
Stângul!”

S-a încheiat recitalul de poezie. Undeva, departe, bubuiturile unui tun singuratic frământă bezna. Tătucul trage fum de mahorcă, răsucindu-şi în neştire cele două inele ale mustăţii ruginii. Spune fără să-şi mai dreagă vocea:

— Când s-o termina războiul, tu, Semion, fecioraşule, să te faci artist... Artist de teatru, precizează tătucul. Şcoli la noi sunt destule, teatre la fel; aşa, tovarăşi?

Suntem de aceeaşi, părere cu tătucul. Semion însă se împotriveşte.

— Ai fi având dreptate, tătucule, nu zic ba... dar eu tot tanchist mă fac. Vreau să ajung general...

Vorbeşte serios, ori glumeşte? Nici eu, prietenul lui, nu pot să-l dibuiesc.

*

Acalmie generală. Timpul trece greu. Tranşeea e adâncă şi îngustă. Vântul freamătă dulce deasupra capetelor noastre. Ne odihnim.

*

Hitleriştii au început propaganda... Câtă nerozie!! Nădăjduiesc să îngenuncheze printr-un difuzor ceea ce n-au reuşit să doboare prin bombardamente, incendieri şi masacre. Nu-i pentru întâia oară. Programul lor începe cu un disc languros: *Oci ciornâi,* după care, o voce sonoră de femeie străbate câmpul de luptă:

— Atenţiune... Atenţiune... Transmitem apelul marelui stat-major german către generalii, ofiţerii şi soldaţii ruşi.

Semion nu se mai poate stăpâni. Izbucneşte:

— Huooo... Huooo...

Dar glasul veninos al propagandei naziste nu mai conteneşte:

— ... armata germană deţine o nouă armă secretă... ofiţeri, soldaţi ruşi, treceţi în rândurile noastre, vă garantăm...

La această chemare, ostaşii noştri răspund prin rafale pornite din puşti, mitraliere, branduri. Nici puşca noastră mitralieră nu tace...

Emisiunea hitleristă se încheie cu un cântec. De necrezut: „Katiuşa". S-a întâmplat însă ceva foarte hazliu. În apropierea noastră se află un observator al catiuşelor reactive. Indignat, ofiţerul de serviciu a ridicat receptorul şi a ordonat:

— Băieţi, ia să le cântăm noi „Katiuşa" pe ruseşte... câteva salve...

După câteva minute, proiectilele de foc ale catiuşelor cădeau peste capetele hitleriştilor.

De fapt, cu această muzică s-a încheiat propaganda lui Goebbels.

*

Zi de zi, Armata Roşie şi unităţile militare româneşti eliberează pământul patriei mele. Zilnic urmăresc comunicatele Frontului 2 Ucrainean, ba mai mult: decupez aceste comunicate şi le păstrez lângă lucrurile scumpe mie.

Pentru această meteahnă, Semion, în glumă, mi-a mai dat o poreclă: „arhivarul de comunicate”.

Noapte de noapte, cercetaşii nemți tatonează linia noastră. Ca nişte şacali, aşa se târăsc pe teritoriul nimănui.

*

Fulgerul a înjunghiat norii. A început să plouă. Pământul se înmoaie. Mişcările soldaților devin anevoioase. Pereții de lut, cleioşi. Mă ridic în vârful picioarelor. Stropi mari liniază văzduhul cenuşiu. Valea ce ne desparte de duşmani e pustie. Deodată, zăresc ceva foarte curios. La câțiva metri de la parapet, lângă ciotul unui copac, pământul se umflă, se umflă, cât pumnul. Urmăresc cu interes fenomenul. Nu trece mult şi umflătura se sparge. Din pământul umed, o ciupercă îşi scoate sfidător pălărioara albă.

Am râs de parcă aş fi văzut un ştrengar făcând tumbe.

*

Bătălia a început printr-un „bună dimineața” dat de artileria germană. Tunurile noastre au răspuns. S-a încins o canonadă puternică. Ne-am dat la fundul tranşeei. Obuzele aducătoare de moarte se sparg când în fața, când în spatele liniei. Lovit în piept, pământul tuşeşte, împroşcând cu bulgări negri şi mari cerul tomnatic.

Trântit lângă mine, cu casca căzută peste ochi, Semion îmi vorbeşte:

— Să ştii că tătucul are dreptate... am să urmez

conservatorul.

Tirul artileriei inamice devine din ce în ce mai periculos. Un obuz a scurmat adânc parapetul. Miros ameţitor de pulbere ne îneacă. Semion zâmbeşte şi-mi spune mai departe:

— Să fii artist nu-i rău… Faci turnee… cunoşti lumea… îmi place să cunosc lumea…

Îi caut privirea. Ochii noştri se întâlnesc. În licărul ochilor săi găsesc aceeaşi dorinţă de-a trăi, de-a se bucura de tot ce e viaţă. Îi răspund:

— Ne aşteaptă o bătălie grea. Uite, încetează cântecul başilor de la artilerie şi-i vine rândul mitralierei noastre să ciripească.

— Aş! nu-i nimic, o să ciripim…

Era limpede. După focul pregătitor al tunurilor inamice, urma atacul infanteriştilor. Nu ne-am înşelat. Comanda nu întârzie prea mult:

— Pe poziţii!…

Într-o clipă suntem la mitralieră. Cu tot focul brandurilor noastre, hitleriştii, în rânduri rare, înaintează prin salturi scurte şi repezi spre poziţiile noastre. Semion urmăreşte liniştit acţiunile inamicului. Când şi când, îmi zice:

— Acuş, Niculae… acuş…

Iar ceva mai târziu, îmi strigă în ureche:

— Pe ei Niculae!…

Cel de al treilea tovarăş al nostru, – puşca-mitralieră – intră în acţiune. În vuietul luptei aud strigătele lui Semion:

— Bine, „capitalistule”!… bine!…

În răstimpuri, îl privesc cu coada ochiului. Nici în

luptă nu-şi pierde aerul său copilăresc. Se mânie când un glonte îi trece pe lângă ureche şuierându-şi ura. Urmăreşte chiotul înfricoşător al obuzului pentru a vedea unde se sparge. Scoate strigăte de bucurie când puşca noastră loveşte în plin…

— Fug… Niculae… fug…

Şi bucuria lui îmi aminteşte de Abdurasil-uzbecul.

*

Nemții au încercat o incursiune în noapte, dar n-au izbutit. Ziua, atacurile lor se succed unul după altul. Îi respingem.

*

Semion a primit o scrisoare de-acasă. În clipele de răgaz dintre două bătălii, mi-a citit-o cu ochii scăldați în lacrimi. L-am rugat să-mi dea scrisoarea s-o trec în caietul meu. Nu m-a refuzat. Iat-o:

„Dragă Semion, frățiorul meu drag, fie ca rândurile mele să te găsească bine şi sănătos, în putere să lupți contra hitleriştilor cotropitori. Frățioare, am încredere în tine, nu mi-e teamă să-ți vorbesc deschis. O grea durere s-a abătut asupra familiei noastre. Tata a căzut, Semioane.

Mă pregăteam să mă duc la fabrică, când am zărit oprindu-se în fața porții un necunoscut. I-am ieşit în întâmpinare şi, fără să vreau, am tresărit speriată. Necunoscutul, îmbrăcat într-o bluză militară, ofițerească, avea fața mâncată de flăcări şi înspăimâritătator de urâtă. A întrebat de tovarăşa Zaverniaeva. L-am poftit în casă. A urcat scările

sprijinindu-se de brațul meu, căci şchiopăta. În fața mamei, mutilatul şi-a spus numele. Îl chema Alexandru Fedosenko şi a fost ofițer de tancuri. Tata a murit în brațele lui.

Frățioare Semion, mi-era teamă că mama va izbucni în plâns, dar bătrânica s-a stăpânit. Numai la îndemnul ei, Alexandru Fedosenko a povestit despre moartea tatălui nostru. Tata a căzut lângă Varşovia. Într-o bătălie care se dădea la marginea oraşului, tancul condus de el a pornit la luptă împotriva tancurilor duşmane. Tancul i-a fost scos din luptă. Tot echipajul a fost omorât. Numai tata a scăpat. A rămas singur în tancul distrus. Între timp, hitleriştii au trecut la contraatac. Tata nu s-a pierdut cu firea. A scos mitraliera din tancul incendiat şi-a luptat mai departe. Seara, l-au găsit căzut peste mitralieră. Mai trăia încă…

După plecarea lui Alexandru Fedosenko, mama a privit multă vreme lucrurile rămase de la tata. Erau printre ele carnetul de partid, cele două ordine, fotografia mamei şi o carte poştală de-a ta. După asta, mama m-a chemat lângă ea. Am înțeles, îi era şi ei teamă că voi izbucni în plâns. M-a îmbrățişat şi m-a îndemnat: «Nadea, du-te la fabrică… ai să întârzii». Da, frățioare, mama voia să rămână singură cu lacrimile ei. Am ieşit din casă şi, ore în şir, am umblat cu gândul la tata, la tine, la Alexandru Fedosenko. Apoi m-am apucat să-ți scriu.

Dragă frate, durerea noastră-i mare, dar a țării şi mai mare. Înțeleg, şi acum când îți scriu nu mai plâng, ci urăsc cu tot sufletul meu fascismul.

Sora ta,
Nadea

Briansk, 29 sept. 1944

*

Semion, prietene, eu te-aş putea ajuta? De-ai şti cât mă doare citind durerea din adâncul ochilor tăi buni.

*

Împuşcăturile se potoliseră. În aer mai plutea încă fumul înecăcios al exploziilor. Osteneala ne înmuia oasele, dar noi continuam să pândim linia duşmanului. În acest răstimp, îl văzui pe tătucul Ceapaev apropiindu-se de Semion…

— Spune, flăcăule, te ascult.

— Tătucule… murmură Semion cu glas stins, de nerecunoscut, după care tăcu brusc.

— Spune, Semioane, spune tot ce ai pe inimă – îl îndemnă din nou tătucul.

— Tătucule, mata ştii că eu sunt comsomolist? urmă prietenul meu, de astă dată cu mai mult curaj.

— Ştiu!

— Tătucule, îmi dai o recomandare?…

Vasile Nikolaevici Lipioşkin îl apucă de bărbie, îi ridică capul şi, după ce-l privi cu bunătate şi înțelegere în luminile ochilor, rosti:

— Adică vrei să intri în rândurile partidului?

— Da – răspunse Semion cu hotărâre.

Câteva clipe se scurseră într-o tăcere deplină.

— De ce vrei să intri în rândurile membrilor de partid?

— Tatăl meu a fost şi el membru de partid. Pentru mine şi sora mea, el a fost o pildă de felul cum un om trebuie să-şi trăiască viața, o pildă de ceea ce înseamnă răspundere față de puterea sovietică... Tătucule... Vasile Nikolaevici, îmi dai recomandare?...

Tătucul îl îmbrățişă strângându-l bărbăteşte la pieptul său.

— Îți dau, Semioane, îți dau... Tot pe o vreme ca asta, grea, am intrat şi eu în rândurile comuniştilor...

*

Am respins cinci atacuri la rând. De cinci ori am folosit grenadele de mână. Tot de atâtea ori, hitleriştii s-au retras suferind pierderi grele.

*

Când scriu aceste rânduri, Semion Zaverniaev, flăcăul din Briansk, nu mai e printre noi...

Începuseră pregătirile pentru contraatacul nostru. Semion, ferecat în durerea lui, rânduia discurile cu cartuşe. Avea buzele crăpate de sete. Casca i se lăsase pe o parte. Broboane de sudoare îi năpădiseră fruntea, fața lui mare...

La comanda: „Înainte!” am sărit din tranşee cu armele gata de atac. Artileria noastră uşoară deschisese focul, uşurându-ne înaintarea. Brandurile fasciste grohăiau şi ele. N-auzeam nimic în jurul meu. Ştiam doar atât: Semion e lângă mine. Înaintam pe brânci. O mitralieră grea, nemțească ne secera calea. Ne-am strecurat într-o pâlnie. Brusc,

un „Ferdinand” ieşit ca din pământ începu să tragă tir direct asupra noastră. Încremenit parcă pe înălțime, carul de asalt ne ținu locului... Primul soldat care porni să înfrângă „carul” căzuse. Căzu şi-al doilea... şi-al treilea...

— Eu îi vin de hac! îl auzii pe Semion şuierând printre dinți. Niculae, mă întorc imediat...

— Semion...

Nu m-a auzit. L-am văzut îndreptându-se către comandantul plutonului. Pesemne, ceruse îngăduință să distrugă „Ferdinand”-ul. Apoi l-am mai văzut înaintând în direcția „carului de asalt”. Nemții îl observaseră. Întețiră focul. Îl urmăream cu greu pe Semion prin trâmbele ridicate de explozii. Ici sărea, ici se târa. Distanța dintre el şi „Ferdinand” devenea din ce în ce mai mică. Curând nu l-am mai zărit de loc. Într-un târziu, am auzit o explozie, apoi chemarea comandantului:

— Înainte!

Nu ştiu când am ajuns la tranşeea inamică, încăierarea a fost scurtă, tranşeea cucerită. Am dat să-mi şterg sudoarea şi, din obişnuință, am spus: „Semioane, asta a fost!” Numai atunci mi-am dat seama că Semion nu era lângă mine.

Peste front cădeau umbrele vinete ale înserării.

Noaptea pândeşte prin ochii aprinşi ai rachetelor. Împreună cu tătucul îl căutăm pe Semion. Ajungem în dreptul „Ferdinand”-ului. Încă mai fumegă, dar Semion nu-i. Nu-i nici împrejurul carului de asalt.

— Poate colo... ajung până la mine, printre gâfâi-turi, vorbele tătucului.

La lumina unei rachete, zărim o mogâldeață. Ne apropiem. E un soldat de al nostru. Îl întoarcem cu fața spre cer şi aşteptăm o nouă rachetă. Nu, nu-i Semion...

— N-o să-l găsim acum, feciorule, o să încercăm când s-o crăpa de ziuă...

Ne-am întors în tranşee.

*

De dincolo de dealuri, cântecul pițigăiat al unui cocoş ajunge până la noi. E încă întuneric. O jumătate de lună ieşită nu ştiu de unde luminează întinderile. Câte puțin, întunericul piere, iar dinspre răsărit, soarele îşi arată printre neguri chipul vânăt. Mă ridic în vârful picioarelor. Valea pe care am străbătut-o pare un obraz ciupit de vărsat de vânt. Văd bine sârmele ghimpate răvăşite. Văd morții, şi ai noştri, şi ai nemților. Din depărtare, totul aduce cu un tablou sângeros, atârnat pe peretele unui muzeu istoric.

Pornesc singur în căutarea lui Semion. E răcoare. Cobor valea. Ocolesc gropile adânci făcute de obuze grele. Dintr-odată, la nu ştiu câți metri de mine, zăresc o umbră. Umbra se apleacă, se ridică, ca apoi, iarăşi să rămână nemişcată. Ochii mă usturǎ de nesomn. Mă frec la ochi. Fac câteva sărituri într-acolo. Doamne, în fața mea e Valea, sanitara!

Mă apropii. Fără să se sperie de apariția mea neaşteptată, Valea mă priveşte...

— Îl cauți şi tu, uite-l!

Semion Zaverniaev, căzut pe spate, ca şi când şi-ar fi ferit de schijă cărțile din raniță, priveşte adâncul cerului fără culoare. În jurul capului său sângele se închegase… Am căzut în genunchi alături de sanitară. Fata plângea. Privesc în neştire. Aievea aud glasul frumos al prietenului meu. Mi se părea că în decorul sălbatic ce ne împresoară, răsună glasul puternic al lui Semion Zaverniaev, flăcăul din Briansk.

Mi-am lăsat capul pe pieptul lui. Plângeam şi eu.

*

După cel de al optulea contraatac al inamicului, ultimul obuz căzu ca un punct pe i. Simfonia artileriei încetase. O linişte grea se întindea de-a lungul fronturilor. Trupurile vlăguite ale ostaşilor, se lăsau la pământ căutând odihnă.

Vreau să ațipesc, dar mi-e cu neputință. Ceva în adâncul sufletului mă chinuie. Îmi rezem capul de patul puştii, căutând să-mi adun gândurile. O întrebare îmi joacă cuvinte de foc pe dinaintea ochilor:

„Vor ține minte oamenii câți tineri au căzut pentru apărarea tinereții omenirii?”

*

Uneori, citindu-mi şi recitindu-mi însemnăriler mă întreb: „Cine va rămâne în viață, eu ori caietul?”

*

Nori cenuşii, trişti, plămădiți parcă din lacrimi amare, omeneşti, plutesc deasupra capetelor

noastre. Nori de toamnă. Culoarea lor se potriveşte de minune cu petele negre ale ciorilor, care-şi fac de cap gonindu-se una pe alta… Croncănesc… croncănesc mereu.

*

16 oct. 1944! Să trăieşti! Nu te voi uita niciodată! Ofensiva a început în zori. Katiuşa a dat semnalul. Foc… foc nimicitor. Pentru Semion, Nikita, Petia. Foc nimicitor, pentru eliberarea zilei de mâine. Râd. Până şi toamna râde înfiorată de-o tainică primăvară…

*

Înaintăm, înaintăm trecând dealuri peste dealuri.

*

Dealul pe care mă aflu e sovietic şi a fost eliberat acum. Iar acolo unde se înalță limbile acelea uriaşe de foc se pârjoleşte sufletul militarist al Prusiei.

S-a înnorat. Cerne. E frig. Intru în casa unui lituanian, aşezată pe partea cea mai înaltă a dealului. Casa, micuță şi nenorocită, pare mai mult aşezată pe palma unui braț care, voiniceşte, o înalță spre Dumnezeu, ca şi când i-ar spune:

— Na, Doamne, holbează-ți şi tu ochii, să vezi cum trăiesc oamenii…

O femeie uscată, cu pielea întinsă pe umerii obrajilor, mă întâmpină. În încăpere, mizerie. N-am văzut masă, scaun, pat. Am văzut doar paie umede aşternute pe lutul podelei. Pe paie, trei copii. Unul dintre ei, bolnav, îşi izbea fruntea ritmic de podea. O clipă, copilul mă privi în neştire, apoi îşi reluă jocul

nătâng. Câtă mizerie! De neînchipuit!

Am scos din raniță o pâine, o cutie de conserve, şi-am fugit urmărit de bocăniturile surde ale unui copil damblagit.

*

Îmi aud bătăile repezi ale inimii. Tătucul Ceapaev nu-şi lasă țigara din colțul gurii. Îmi zice:

— Bre, românule, acum e acum…

Cerne mereu. Copacii se scutură. De aici, de la această piatră de frontieră, începe sărbătoarea ulițelor noastre. Uralele spintecă văzduhul. Chiuind, un soldat se repede la o piatră de hotar:

— Zău, nu vă mint, cu mâna mea am scris cuvintele astea: „Țineți minte, barbarilor, ne, vom întoarce!” Vedeți, iscăleşte: Kolea, Mişa, Stepan – iunie 1941. Eu sunt Kolea, fraților, Kolea! M-am ținut de cuvânt, să mă ia dracul dacă mint!

Fostul grănicer sărută piatra şi râde cu lacrimi în ochi. De aici s-au aruncat hitleriştii asupra Uniunii Sovietice. Un soldat necunoscut, cu un nas cârn, mă îmbrățişează, mă sărută şi trece la altul.

Ținem mitinguri zburătoare. Un maior, îmbrăcat cu o manta ciuruită de schije, vorbeşte:

— Jurăm să îndeplinim ordinul comandantului suprem de a nimici fiara fascistă în propriul ei bârlog!

— Jurăm! răspund într-un singur glas miile de soldați. Tătucul Ceapaev s-a aşezat pe o movilă de pământ. Cu o jumătate a gurii sloboade rotocoale de fum. Salvele unei catiuşe salută intrarea noastră pe

pământul duşmanului…

— O trăii şi pe asta, feciorule. Cât de uşor le va veni acuma şi altora să calce pe drumul bătătorit de noi!

Da, bătrânul soldat Vasile Nikolaevici Lipioşkin are multă dreptate. Omenirea va străbate mai uşor calea eliberată de Armata Sovietică.

*

Azi după-amiază, locţiitorul politic a adunat plutonul şi ne-a vorbit despre tema: *Hitlerii trec, dar poporul german rămâne.* Citând fapte şi cifre, el ne-a vorbit aproape un ceas despre situaţia grea a muncitorilor germani, despre viaţa conducătorului lor, Ernst Thälman, închis într-unul din lagărele naziste ale morţii.

*

Lărgim şi adâncim spărtura frontului. Se dau lupte grele. Unde situaţia e mai complicată, catiuşele se aliniază, cântă şi situaţia devine clară.

*

În marşul nostru, am dat peste un conac părăsit. Se spune că ar fi fost conacul lui Göring. E posibil. Într-un grajd am găsit peste o sută de vaci. Toate priponite. Ugerele le plesneau de atâta lapte. Răgeau înnebunite.

*

Prusie! Prusie! Fiecare casă o fortăreaţă, fiecare pivniţă o cazemată. Mă întreb: „Au trăit copii pe aceste meleaguri? Nu cred!“

Aici, femeile, la ordinele junkerilor, au născut

militari, au crescut militari şi acum îngroapă militari.

*

Ceață. Fum. Incendii. Ne îndreptăm spre oraşul Goldap. Nici țipenie de civil. Toți au fugit. Unde? Şi bârlogul are un capăt!

*

Atacăm oraşul Goldap. Lupte înverşunate se dau la marginea oraşului. În vreme ce unele unități leagă lupte de stradă, noi ocolim oraşul şi-i lăsăm în urmă. Ne aşteaptă o bătălie grea…

Capitolul III
SANITARII – GOSPITALUL

Însemnările ce urmează le-am scris într-un cort sanitar. Zăceam pe targă şi aşteptam să fiu dus într-un alt cort: sala de operații. Mă bucuram că nu mi-am pierdut caietul, mă bucuram că-l puteam scoate din raniță, mă bucuram că puteam scrie cele întâmplate, aşa, cu mâinile tremurând de slăbiciune…

…Îmi amintesc, mărşăluisem toată noaptea. Burnița. Noaptea era umedă şi cețoasă. Totul părea un marş fără sfârşit…

— Ce naiba, nu mai ieşim din ceața asta?

— S-a oprit pământul în loc! glumea tătucul.

Dormeam. Picioarele continuau să meargă înainte. Ne-am oprit într-un sat pe care nemții îl incendiaseră. Parcă anume, ziua nu se mai ivea. În beznă, ne-am desfăşurat pozițiile de luptă. Am format un cerc uriaş în jurul satului. În zori, nemții se dezlănțuiră asupra noastră din trei direcții. Atacul lor fu puternic şi neaşteptat. Urmă o încăierare crâncenă, de nedescris… Totul se petrecuse pe un câmp semănat cu sfeclă de zahăr. Alergam către pozițiile hitleriste. Deodată am simțit o lovitură peste picior. Am căzut. Cât timp am zăcut, nu ştiu. Îmi amintesc însă delirul…

…Pe o cracă, un corb se umflă în pene. Cron-

căne. La chemarea lui, toți corbii cerului se strâng stoluri-stoluri. Copacul geme, plânge sub greutatea lor. Un corb mare şi îndesat se hâțână pe o cracă scârțâitoare, bate din aripi, croncăne.

De ce s-o fi uitând aşa la mine? De ce-mi zâmbeşte batjocoritor? Vreau să țip, dar limba mi se împleticeşte, cuvintele îmi rămân înțepenite în gâtlej. Păsările negre râd de mine şi bat din aripile larg desfăcute. Singura scăpare e să fug. Da, să fug cât mai e timp. Brusc, mă ridic şi încep să fug. În urma mea, aud un croncănit sinistru, care parcă înseamnă:

— Puneți mâna pe el... puneți mâna!!

Corbii au devenit o singură pasăre mare, neagră. Mă urmăreşte cu un vâjâit sinistru. Cu siguranță va intra în picaj. Alerg. Nu trebuie să mă opresc. De m-ar ține picioarele... Fug din ce în ce mai iute. Şi, dintr-o dată, mi se pare că şi copacii se fugăresc. Mă înăbuş. Nu mai pot. Mă împiedic de-un buştean şi cad. Cum de n-am văzut buşteanul ăsta?, M-am lovit. Piciorul! Cum mă mai doare piciorul!

— Te-ai lovit, Niculae?

Cine să fie? Cine mă întreabă atât de blajin? Glasul mi-e cunoscut. Ah, da, e Valea... Valea, sanitara. Abia o zăresc în fumul incendiilor.

— Valea, apă... puțină apă...

Mi-e sete. Îmi dau seama că dacă nu-mi sting vâlvătăile sunt pierdut. Limbi de foc, ca nişte mâini ucigaşe, mă strâng, pârjolindu-mi gâtlejul. Şi Valea nu mai vine. Unde e Valea? A dispărut? Nu! Aud paşi... paşi grei, militari. Paşii se apropie. *Eins...*

Zwei... Cizmele teutone s-au oprit lângă mine.

— Te predai? mă întreabă o voce.

— Nu... eu am fost opt ani la stăpâni.

— Te predai?

— Nu... nu...

În jurul meu se lasă a tăcere grea de țintirim. Aceeaşi sete mă chinuie. Bâigui:

— Apă... apă...

Stropi de apă mi se preling pe buzele crăpate. Ling strop după strop, apoi beau şi iar beau. Mă răcoresc. Deschid ochii.

...Câte puțin, prin ceața amețelii, desluşesc chipul dur al tătucului Ceapaev. Mă ține în brațe şi mă mângâie cu palmele sale aspre.

— Fecioraşule, fecioraşule...

Recunosc cu greu tranşeea şi zvonul câmpului de luptă. O întrebare mă chinuie: „Ce s-a întâmplat cu mine? De ce mi-e atât de cald?” Vreau să mă mişc, dar nu izbutesc.

— Stai liniştit, feciorule, eşti rănit... Mi-ai dat de furcă... Cu chiu, cu vai, te-am scos de pe câmp...

Aud vorbele şi totul nu mi se pare decât un vis amețitor. Mai aud şuieratul unor obuze vrăjmaşe şi strigătul: „Nemții atacă!”

— Să fii cuminte, feciorule, îi respingem şi viu din nou lângă tine.

Tătucul a plecat. Iureşul bătăliei e lângă mine. M-am zvârcolit, am icnit, lovindu-mă de pereții tranşeului. Apoi am rămas întins pe spate şi n-am mai ştiut nimic.

Tictac... tictac... aud limpede bătăile inimii. Desluşesc şi mişcarea celor din jurul meu. Oamenii calcă în vârful picioarelor. Aşa mi se pare mie.

— Vera, pregăteşte seringa...

— E grav, doctore?

— Trebuie operat. Nu putem să-i facem nimic... Cuvintele oamenilor au un înțeles ciudat. Unde mă găsesc? O clipă, am senzația că trompeta a sunat de mult deşteptarea, iar eu continui să dorm. Aud iarăşi.

— Rănitul îşi revine.

E glasul liniştitor al unei femei. De ce a tăcut? Încerc să-mi răspund, dar fără succes! Târziu, simt cum o mână uşoară îmi ridică brațul. Urmează o înțepătură. Un firicel subțire de viață mi se strecoară în vine. Sângele e mulțumit. Tictac... tictac. Firul dătător de viață se întinde în tot organismul. Cineva geme. Totuşi, unde mă găsesc? Gândurile aleargă nebuneşte fără să le pot rândui.

Din nou se vorbeşte:

— Tovarăşe maior, au mai sosit trei căruțe cu răniți.

— Ştiu... Pe ăsta luați-l.

Simt cum sunt luat pe sus şi aşezat în alt loc. Acum, glasurile oamenilor răzbesc ca dintr-o altă încăpere. Nu departe de mine cineva se vaită.

— Nu mai văd, băieți, nu mai văd...

Urechile mi s-au desfundat de-a binelea. Rafalele şi exploziile din apropiere sunt dese şi înverşunate.

În răstimpuri, pământul se cutremură. Din camera alăturată aud din nou:

— De unde vii?

— Compania II. Batalionul III.

— Ce-i nou pe la voi?

— Nemții atacă mereu... suntem încercuiți.

— Desfă-ți bandajul. Vera, mănuşile.

— Ce vrei să faci, doctore?

— Nimic... nimic... fii cuminte!

Soldatul mormăie, geme, apoi înjură. Încep să înțeleg unde mă aflu. Îmi amintesc de tătucul Ceapaev, de vorbele lui. „Eşti rănit, feciorule!" Câte puțin, parcă aş da în lături capacul unui sicriu, desfac pleoapele. Cât de ciudat e alcătuită camera asta! Amețesc brusc şi alunec, prăbuşindu-mă în gol. Targa pe care mă regăsesc e moale. Totuşi, nu mă las. Deschid ochii din nou, cu mai multă îndrăzneală. Odaia şi-a recăpătat echilibrul. Razele de soare pătrund prin fereastră, tăind camera în două. Pe perete atârnă tabloul unui prusac mustăcios, îmbrăcat în uniformă de general. Un glonte rătăcit a găurit tabloul. În firele de păianjen ale plesniturilor, prusacul pare el însuşi un păianjen cu cască. În fața mea, zăresc o oglindă mare. Aduce cu un tablou viu, în care obiectele reflectate se mişcă gemând. Conacul, transformat la repezeală într-un punct de prim-ajutor, este plin de răniți. Culcați pe mantale, pe tărgi, pe scaune puse unul lângă altul, printre mobilele răsfirate ale încăperii, soldații se frământă, plâng de durere, iar în răstimpuri, tăcuți, urmăresc cu îngrijorare bătălia

din apropiere.

— E greu, băieți – oftează unul – tare greu.

Bătălia e în toi. Lumina soarelui a trecut în altă cameră. Întreb:

— Goldapul e în mâinile noastre?

Mi se răspunde:

— De acolo vin. Aseară mai era în mâinile noastre.

Se bagă un al treilea:

— Ieşim din încercuire... Asta-i fleac, nu-i încercuire... în 41, lângă Cernigov...

Rănitul cu ochii bandajați ascultă şi el. Apoi, puțin mai târziu, începe să se vaite:

— Ochii mei... ochii mei...

O soră în halat alb s-a apropiat de el. În oglindă îi văd mişcările. E tânără. Are o față palidă, suptă. Ia mâinile rănitului într-ale ei.

— Soro, s-au dus ochii mei... S-au dus...

Soldatul se îneacă într-un plâns nervos. Femeia îi cuprinde capul, strângându-l la pieptul ei. Rănitul se linişteşte.

Bătălia nu mai conteneşte. În camera vecină o voce bărbătească raportează:

— Tovarăşe maior, nu mai avem locuri.

— Curățați pivnița...

Mă nelinişteşte un gând. Suntem încercuiți. Se spune că hitleriştii atacă cu forțe mari şi cercul se strânge. Cum se va termina? Pleoapele-mi devin grele ca de plumb. Camera se întunecă. De sub targa în care zac, febra mă trage la sânul ei. Adorm legănat de brațele moi şi fierbinți ale febrei.

Obuzul a explodat în apropiere. O clipă, zidurile s-au urnit din loc. Cercevelele ferestrelor s-au cutremurat. O schijă, cât palma de mare, a străbătut camera înfigându-se în perete, ca un avertisment sângeros.

Un alt obuz a lovit acoperişul, năruindu-l. Bucăți din tencuiala plafonului au căzut peste capetele noastre. Aproape de tot începură să țăcănească două mitraliere hitleriste. Din camera alăturată, pesemne camera de consultații, doctorul, cu masca la gură şi mănuşile de cauciuc în mâini, dă buzna peste noi… Ne strigă:

— Băieți, fără panică. Îi respingem noi.

Când ajunge în mijlocul odăii, un glonte de mitralieră, străpungând uşa, îl loveşte în frunte. Doctorul rămâne o clipă nedumerit, se răsuceşte într-un picior, ca şi când ar fi încercat să ne numere dintr-o privire. Apoi, căutând un sprijin şi negăsindu-l, se prăbuşeşte, bătând aerul cu mâinile sale deznădăjduite.

Doctorului nu i se poate da niciun ajutor medical. În cameră năvăleşte un ostaş. Are bluza ruptă, fruntea bandajată. În mâinile lui mari şi murdare ține un automat gata să tragă…

— Nemții sunt pe deal… toți sanitarii la arme… fuga… după mine…

În salturi lungi părăseşte încăperea. Una câte una, surorile trec prin fața noastră cu carabinele în mână. Rămânem singuri. Pe deal, țăcănitul

mitralierelor devine şi mai nervos. Între cei patru pereți, viața a încremenit. Numai ochii şi inimile noastre trăiesc. Ne iscodim şi ne înțelegem din priviri, ca nişte soldați încercați. Ştim cu toții, panica e duşmanul nostru. Doar generalul prusac rânjeşte mulțumit din rama sa aurită.

Împuşcăturile se aud din ce în ce mai aproape. Ne încearcă nervii. Un soldat cu capul şi brațul înfăşurat în vată se încumetă să rostească:

— Ce facem, tovarăşi?

Rănitul legat la ochi şopteşte şi el:

— Fraților, să nu mă lăsați... să nu mă lăsați...

Un altul ascultă ce ascultă împuşcăturile, apoi se ridică şi dă să fuga, săltându-se într-un picior. Vecinul său îl opreşte.

— Stai... Fără panică... Duşmanul n-o să ajungă la noi... Ce dracu! Parcă nu ne cunoaştem oamenii...

Închid şi deschid ochii. Totul aduce cu un vis îngrozitor. Zăresc prin oglindă trupul doctorului rămas pe podea. Halatul alb i s-a năclăit de sânge. Degetele înțepenite şi mănuşile de cauciuc sunt galbene ca de ceară.

Împuşcăturile s-au potolit. Sora Vera s-a reîntors. Gâfâie. Trage trupul doctorului în altă încăpere. Îi vine greu. Din pricina efortului, îşi muşcă buzele. Noi n-o putem ajuta cu nimic.

Prin fereastra din stânga mea, smucită parcă de mânia furtunii, întrezăresc un capăt de cer ca o pată neagră. Ai zice că geme de atâta toamnă închisă în adâncurile ei. Câteva frunze vişinii par lipite de cerul

vânăt.

Din depărtare se aud urale puternice. Tovarăşii comentează:

— Sunt ai noştri.

— La baionete… corp la corp…

— Asta a fost, băieți.

Sanitarele s-au reîntors. Sunt ostenite. Sora Vera, ştergându-şi sudoarea, ne vorbeşte ostenită:

— Sunteți flămânzi, băieți? Acuşi o să vă dăm ceva de mâncare…

N-am auzit mai mult. Doborât de atâta încordare, am închis ochii şi targa mea alunecă la vale ca o săniuță.

*

În luptele de ieri au căzut trei surori. Au căzut pentru a ne salva viața. Sora Vera ne-a anunțat că mâine în zori vom fi îmbarcați în autocamioane şi evacuați în spatele frontului. Se pregăteşte o străpungere.

Mă doare piciorul rănit. Am temperatură. Cum am ajuns la punctul de prim-ajutor? Aştept cu nerăbdare ziua de mâine.

*

E frig. Dinspre Baltică suflă un vânt rece. În camionul descoperit sunt mulți răniți. Facem parte dintr-o coloană lungă de camioane şi vehicule. Stăm în câmp deschis şi aşteptăm semnalul, clipa când vom ieşi din încercuire.

Pe locul fixat pentru străpungere se dă o luptă pe viață şi pe moarte. Tancurile noastre au misiunea

cea mai grea.

Către prânz, avioanele inamice ne atacă, ne mitraliază. Ne înghesuim unul în altul şi aşteptăm. Nimeni nu mai geme. Avioanele sunt împrăştiate.

Amurgeşte. Semnalul a fost dat. Străpungerea a fost realizată. Camioanele pornesc în viteză. Iată poarta mult aşteptata. Aici am văzut o nouă faptă eroică a sanitarelor sovietice.

Ardeau tancuri… tancurile noastre. Aruncau „artificii”. E primejdios sa te apropii de o asemenea făclie. Explodează armamentul. În unele maşini au rămas oameni, ofițeri sovietici. Din camion am văzut o fată, o sanitară. A sărit pe un tanc în flăcări şi, riscându-şi viața, a salvat un tanchist. Ardeau amândoi. Fata a început să se tăvălească prin țărână; îşi stingea flăcările.

Camionul goneşte în noapte… Încotro? Încotro?

*

O compresă rece aşezată pe frunte mă face să deschid ochii. O femeie mă priveşte cu bunătate, îi simt respirația. O şuviță de păr blond desprinsă de sub năframă pare o rază de soare.

— Cum te simți?

Unde am mai văzut chipul ăsta? Unde? Are nasul cârn, obraznic, ochii albaştri. Aş vrea s-o întreb, însă altcineva o cheamă.

— Soro… soro…

Năframa albă se depărtează şi-mi pare rău. Îmi rotesc privirile prin cortul lung, necunoscut şi plin cu răniți. Îmi caut ranița, caietul…

*

Un soldat îmbrăcat şi el în halat alb se opreşte la gura cortului şi strigă obosit:

— Următorul…

Sora se apropie de mine.

— Acum e rândul tău, tovarăşe…

Ascund caietul în raniță. Două perechi de brațe ridică targa în care zac. Sunt dus la operație. Sora mă conduce cu o căutătură încurajatoare. Unde am mai văzut chipul ăsta? Mi-am adus aminte! Într-o gară s-au întâlnit două trenuri. Unul se îndrepta de la Alma-Ata spre front. Altul se întorcea de pe front cu răniți…

*

Lumina puternică a becului cade răsfrântă asupra mesei. Cortul acesta e mai mic decât celălalt. Şi mirosul e altul. Aer îmbibat cu cloroform. Nu suport cloroformul.

— Întoarce-te pe burtă, tinere…

Glasul doctoriței este ostenit. Neputincios, cu gândurile aiurea, mă supun. Piciorul mi-a înțepenit. Îl vor opera. Aud sunetul metalic al instrumentelor şi un gând îmi trece prin cap… Nu cumva?

— Hai, curaj, tinere!

Acelaşi glas, de astă dată energic şi hotărât, mă îmbărbătează. Doctoriței nu i se zăresc decât ochii obosiți de muncă.

— Tinere, curaj!

Masa de operație e îngustă şi acoperită cu un cearşaf alb. Cu brațele o cuprind pe dedesubt şi o

strâng puternic la piept. Doctorii păşesc în jurul meu ca nişte stafii. Încep să mă opereze. Primele împunsături ale seringii mă fac să tresar, apoi scrâşnesc din dinți. Medicii vorbesc între ei în şoaptă. Nu cumva…

— Curaj, tinere, curaj…

Ecoul acestui îndemn trezeşte în mine o amintire. Şi, fără să vreau, sub bisturiul chirurgilor văd înaintea ochilor un om. Moş Culai mutilatul. Aveam şase ani când l-am cunoscut. Şedea mutilatul într-un cărucior meşteşugit dintr-o cutie de zahăr şi zâmbea mereu, adunându-şi zbârciturile feței într-un singur loc. De dimineața până noaptea târziu cerşea la acelaşi colț de stradă. El avea obiceiul să-mi spună:

— Curaj, puştiule, curaj…

— De ce, moş Culai? întrebam eu.

— Să ştii de la mine: pe lângă două picioare, în viață mai trebuie să ai şi curaj…

Ofta. Clipea des din pleoape, ca şi când ar fi ciugulit cu ochii din raza de lumină ce-i cădea pe obrazul măcinat de mizerie.

— Am curaj – ziceam eu – nu mi-e frică de întuneric…

Vorbele mele îl făceau să râdă cu hohote. Şi parcă nu râdea el, ci un om mult mai tânăr, cu picioarele întregi. Îmi era milă de moş Culai şi de cântecul lui tânguitor…

— Fie-vă milă şi pomană de un biet invalid de război, decorat de maiestatea-sa… Bogdaprosti… Bogdaprosti…

Moş Culai avea multe decorații regale care-i împodobeau haina cârpăcită şi jegoasă. Cerşea invalidul. Şedeam lângă el şi priveam defilarea picioarelor. Cădeau în căciula mâncată de molii câte un franc, doi. Când treburile mergeau prost, moş Culai îşi desfăcea cârpele, scoțând la iveală două cioturi cusute parcă de un cârpaci şi le rezema de rama din față a căruciorului. Semănau cu nişte mingi de cârpă, legate grosolan la un capăt...

— Şi nu mai cresc altele?

— Asta-i marea nenorocire, puştiule, nu mai cresc chiar dacă le țin în ploaie.

Îl iubeam pe moş Culai şi cu dragă inimă îi împingeam căruciorul până la cocioaba în care locuia. Pe drum, povestea vrute şi nevrute despre primul război mondial, despre luptele de la Mărăşeşti, despre ghiuleaua care l-a lăsat fără picioare. Povestea cum, la spitalul în care zăcuse, venise într-o zi regina să împartă cruciulițe şi să sărute pe frunte răniții. Regina trecea de la un pat la altul. A ajuns şi la el. Atunci, moş Culai, răsucindu-se cu spatele în sus, a poftit-o pe regină să-l sărute într-un loc necuviincios. Pentru fapta asta l-au azvârlit din spital ca pe un hoț. Nu i s-a dat măcar un cărucior. Au venit neamurile şi l-au dus pe brațe acasă. După aceea s-a apucat de cerşetorie...

...E cald. Zăduf. Medicii nu mai prididesc. Nu simt nimic. Piciorul este amorțit.

— Auzi, Maria Ivanovna?

— Aud!

Avioanele zboară deasupra cortului. Sunt ale

noastre ori nu? Nu pot desluşi. Curând, avioanele se depărtează.

Mă uit în jur. Pe masa cealaltă de operații, un soldat respiră adânc şi numără.

— Unu… doi… trei… şapte…

Glasul se înăbuşă. Nu rămâne decât o respirație greoaie, bătrânească.

Doi doctori operează brațul fărâmițat al rănitului. Acesta doarme şi uneori pare că priveşte țintă cerul de pânză al cortului. Începe să bolborosească, să înjure, apoi tace.

Doctorița care m-a operat se depărtează. Tresar. Să fi terminat? Mă uit după ea. Îşi scoate masca, mănuşile de cauciuc. O clipă, îşi lasă fruntea în palme. Oftează. Cineva o sfătuieşte:

— Ar trebui să te odihneşti, Maria Ivanovna.

Maria Ivanovna nu răspunde. Se apropie de mine, îmi zâmbeşte…

— Gata, tinere, îți doresc să te însănătoşeşti cât mai repede…

Îmi cercetez picioarele. Le am pe amândouă. Amețit, privesc în cele patru colțuri ale cortului şi nu ştiu încotro să-mi îndrept recunoştința.

Brațe puternice ridică din nou targa. Afară e întuneric. Un vânt rece de toamnă se încolăceşte în jurul copacilor negri. Nu ştiu de unde, o frunză ofilită mi-a căzut pe piept. O acopăr cu palma, hoțeşte, luând-o cu mine.

Sunt urcat într-un autobus sanitar. Din urmă mă ajung cuvintele:

— Următorii la operație!…

În trenul sanitar.

Deschisă, uşa vagonului aduce cu un ecran cinematografic. Imaginile se succed una după alta cu repeziciune. Bruma argintie a încărunţit ogoarele Lituaniei. Nici ţipenie de ţăran. Grupe răzleţe de pionieri curăţă pământul de mine. Pe aici vor creşte din nou holde bogate de grâu. Ici-colo vezi tunuri răsturnate, ciolanele carbonizate ale tancurilor, căşti, puşti. De aici s-a pornit ultima oară ofensiva noastră. Tranşee, ca nişte odgoane negre şi lungi, şerpuiesc cât vezi cu ochii.

Soare palid, de gheaţă, încearcă să urce pe cerul înecat în aburul dimineţii. În vagon unii dorm, alţii ascultă liniştiţi cadenţa roţilor. În mijloc, lângă soba rece de tuci, rezemându-şi capul în pumni, moţăie sora, ţuguindu-şi buzele trandafirii. Cât a ostenit şi osteneşte în jurul nostru! Somnul ei e neliniştit. Tresare la cel mai uşor geamăt.

— Soră… soră…

Sora s-a ridicat. Ochii îi sunt umflaţi de nesomn. E foarte tânără. Se apropie de rănit. Îi duce la gură cana cu ceai rece. Vaietul se stinge. Revine la locul ei, lângă soba de tuci. O cheamă Nadea. Îmi aduc aminte că şi pe sora lui Semion tot Nadea o chema. O fi sora lui Semion? Ştiu, nu poate fi ea. Totuşi o întreb:

— Nadea Zaverniaeva?

— Nu…

Îmi pare rău. Rând pe rând, îmi amintesc de

Semion, de tătucul Ceapaev, de luptele grele din ultima vreme. Mi-e dor de tovarăşii mei de arme. Un fapt a rămas nelimpezit în capul meu. Ce s-a întâmplat cu mine după ce tătucul m-a scos de pe câmpul de luptă? Cum am ajuns la punctul de prim-ajutor? Cine să mă fi adus până acolo? Oare tot tătucul?

Un rănit geme, apoi izbucneşte în țipete:

— Saşa… trage… Saşa, fereşte-te… Oh, diavolii!

Rănitul s-a ridicat în capul oaselor. Ochii i-au ieşit din orbite. Se uită în jurul său, uluit. Recunoaşte legănatul vagonului şi cântecul sacadat al roților. Are obrajii încinşi de febră. Plescăie din limbă şi îngână:

— Apă… apă.

Sora e lângă el.

— Nadea… mă arde, Nadea…

Pe la prânz, trenul a oprit într-o stație fără gară. Din unele, vagoane sunt scoşi câțiva morți. Locomotiva şuieră îndurerată. Trenul porneşte din nou. Înaintăm mai departe, până în inima toamnei…

E linişte. Roțile vagonului se fugăresc. Mă în-țeapă rana de la picior. Mă răsucesc. Apoi aud:

— Care are mahorcă?

— Să fumăm, tovarăşi.

— Halal de aşa pungă! De unde o ai?

— În dar… de la o fată din Georgia…

Cel rănit la mâna stângă toarnă mahorca în cornetul mititel al celui rănit la mâna dreaptă. Unul ține cutia, celălalt trage chibritul.

Un soldat înalt, voinic, s-a aşezat lângă sobă. Cu

ochi îngheţaţi cată aiurea. Mă uit la el iscoditor. Nu are nicio rană. Nici bandajat nu e. Ce-o fi cu el? Cineva se răsteşte la dânsul:

— Mă, treci la locul tău, ăla-i locul Nadiei.

Vlăjganului nu-i pasă. Se uită la burlanul sobei, ca şi când ar vedea pentru întâia oară aşa minunăţie…

— Mă, n-auzi?

Nadea îi ia apărarea:

— Lăsaţi-l în pace!

— Ce-i cu el?

— Contuzionat.

— Bombardament?

— Da!

Soldatul cu pricina, năuc, îşi roteşte ochii. Ai spune că încearcă să recunoască ceva. Deschide gura. Niciun sunet. Cu aceiaşi ochi încremeniţi urmăreşte în neştire fuga ogoarelor scurmate de explozii.

— Soră, *milaia!*[20] întoarce-mă pe partea cealaltă.

Cineva a început să îngâne o melodie. Cântecul izbucneşte lin, şerpuitor, ca un şuvoiaş de apă.

„Tovarăşi, tovarăşi,
Rănile, mă dor,
Greu mă mai dor rănile…”

Cântă tot vagonul. Cânt şi eu. Ciudat. Am senzaţia că rana de la picior nu mă mai doare, deşi cânt că

20-Drăguţo.

mă doare.

Şi trenul sanitar goneşte… mereu goneşte, trăgând după el amurgul. Un amurg de plumb, cu inimă de plumb.

*

Povestea asta am auzit-o noaptea, pe întuneric, în vagon. Zăceam pe locul meu şi dormitam. Un rănit, vecinul meu, povestea celuilalt.

— … Şi cum spuneam, îi goneam pe nemți. Duşmanul se retrăgea. Ce-i drept, încet, dar se retrăgea. În spaima lor, hitleriştii se agățau de fiecare deal, de fiece pădurice. Mai abitir se întăriseră într-un sat… Am atacat o dată, am atacat de două ori, dar el, neamțul, nu voia să părăsească satul, şi pace. Unde mai pui că burnița. Către seară, uzi până la piele, o pornirăm la un atac. Nici de data asta nu l-am scos pe fascist din sat. Se ținea bine. Înjurau frații noştri de mama focului. Cum să nu înjure? I-am alungat pe hitlerişti din atâtea oraşe şi taman de-un sat să ne împiedicăm? Ei, dar flăcăii nu-şi pierdeau nădejdea aşa, cu una, cu două. Căzuse noaptea. Şedeam în gropile noastre şi aşteptam semnalul noului atac. Abia în zori, să fi fost ceasurile patru ori cinci, nu mai țin minte, se stârni artileria. După jumătate de oră, am văzut semnalul atacului. Şi-am pornit-o. Satul l-am eliberat noi, dar aici ni s-a întâmplat ce ni s-a întâmplat.

Aveam un prieten, Vitea Zaițev. În tot timpul atacului, Vitea era lângă mine. Aşa, unul lângă altul, am ajuns în mijlocul satului. Satul era numai ruine.

Nu rămăsese nicio vatră întreagă. Deodată, prin pară şi ruine, la urechile noastre ajunse plânset de copil. Da ce mai plânset! Ți se rupea inima de durere. Mă uitai la Vitea. El se uită la mine şi, fără zăbavă, îmi grăi: „Hai, nu-i lucru curat”. Şi plânsul ne chema, măi frate, ne chema. Tot aşa, prin fum şi cenuşa zorilor, am ajuns la gura unui bordei militar. Se vede cât de colo că-l făcuseră nemții pentru mai-marii lor. De acolo, din adâncul adăpostului, răzbea plânsetul copilului. Vitea se repezi în bordei, iar eu după el. Înăuntru, mai să nu-ți crezi ochilor. Legată de stâlpul din mijloc, se afla o femeie. Era o rusoaică de-a noastră. Straiele îi erau rupte, iar capul îi căzuse pe piept. Era moartă femeia. Murise aşa, cătând la copilul care, la picioarele ei, se zbătea şi plângea. Pruncul era de țâță. Vitea se repezi să-l ridice. Ei, dar cui i-ar fi trecut prin cap că hitleriştii ne întinseseră o capcană? Bordeiul era minat iar copilul şi mama anume puşi acolo. Vitea numai ce ridică copilul şi vru să-l îmbrățişeze, şi-o detunătură puternică cutremură tot bordeiul. Mi se făcu negru în fața ochilor. Ne-a acoperit cu pământ. Pe Vitea l-au găsit mort cu copilul în brațe. M-au găsit şi pe mine. Trăiam… Şi uite, aşa am rămas fără o mână…

*

Tampoanele se ciocniră scurt. Peronul lung, năruit de bombe ne-a primit rece. Departe, printre ruinele clădirilor, se zăreşte o fâşie de cer însângerat, sprijinit parcă pe vârfurile semețe ale plopilor.

— Unde suntem? întreabă unul.

— La Kaunas, nu-i aşa, soră?

Cei care au picioarele nevătămate se împing spre uşă. Vor ca dintr-o privire să cuprindă ruinele acestui oraş.

— Cât popor!

Femei îmbrobodite, bătrâni sprijiniți în bastoane, copii ținându-se de fusta mamei privesc lung şi trist la eşalonul nostru sanitar.

— Plâng… femeile plâng… şopteşte un rănit.

Sora Nadea priveşte în ochii, soldatului. Pentru a-şi ascunde emoția îi aranjează moțul de păr, boneta. Totuşi, nu-şi poate stăpâni un oftat.

— De ce plâng, soro, de ce? Trăim, mai suntem buni pentru viață, pentru muncă, pentru luptă.

Nadea tace. De uşa vagonului s-au apropiat doi ofițeri în halate albe. Cercetează vagonul. Dau instrucțiuni sorei.

— Aici rămânem, tovarăşe căpitan?

— Da, băieți.

Sora a coborât.

— Va pregăti debarcarea noastră. De vagon se apropie o bătrână. Se uită ce se uită. Întreabă:

— Am un fecior pe front, Ion Kalupis, nu cumva ai auzit de el? E un băiat înalt… e la artilerie… A, voi nu sunteți de la artilerie! Şi îngânând cuvinte lituaniene, greu de înțeles, mama artileristului trece mai departe, la vagonul următor.

Nadea s-a întors cu un braț de cârji.

— Coborâm, soro?

— Da!

Sora împarte cârjile. Îi cunoaşte pe toți din vagon.

— Na, moţatule, ţine! Tu, ăla de colo, vei coborî pe targă. Şezi liniştit. Tu la fel. Tu?!? Nadea mă priveşte, încearcă să-şi aducă aminte de mine. Da, uitasem… na, ţine…

Primesc două cârji. Sunt reci. Mă încearcă gândul de a le înapoia. Mai bine să merg sărind într-un picior. Când eram mic, jucam la circul mahalalei noastre rolul acrobatului olog. Pe vremea aceea, aveam cârji făcute dintr-o scândură. Acum am două adevărate…

Fac primii paşi. Piciorul rănit şi operat atârnă greu ca o buturugă. Ameţesc. Scheletul gării se clatină şi el. Fac primii paşi şi mi se pare că ziua asta, luminată de un soare cu dinţi, se târâie şi ea în cârji.

Oare de azi înainte aşa am să merg, sprijinindu-mă în braţele astea reci şi fără viaţă?

Suntem mulţi soldaţi în cârji.. Femeile plâng. Copiii se uită după noi nedumeriţi. Ostenit, mă aşez pe o ladă. Sanitarii scot răniţii din vagoane. Aceştia au feţele galbene ca de ceară. Alţii poartă în obraji clocotul nemilos al febrei.

Copleşit, închid ochii. Abia acum îmi dau seama cât de mult îmi lipsesc tovarăşii mei de arme, cât de mult ne-am obişnuit unul cu altul. Mă simt foarte singur… O mână uşoară mă bate pe umăr.

— Hei, tinere, ce mai faci?

E glasul plăcut al unei fete. Brusc, îmi ridic ochii. Văd în faţa mea o necunoscută…

— Mă iei drept altul, tovarăşă, reuşesc eu să îngân.

— Păi, spune aşa, tinere. Zău, m-ai speriat cu ochii tăi holbaţi.

Râde şi continuă să mă iscodească. Simt cum sângele mi se urcă în obraji. De ce se uită aşa la mine? Are ochi... din pricina zăpăcelii nu pot citi culoarea lor. E îmbrăcată în uniformă militară. Cu căciula dată puţin pe ceafă, figura fetei e nostimă, şăgalnică.

— Te-au operat? mă întreabă ea foarte prieteneşte, de parcă m-ar fi cunoscut de multă vreme.

— Da.

— Şi nu mă cunoşti?

— Nu!

— Nu te-ai întrebat cine te-a scos de la Goldap dintr-o tranşee, gata-gata să cadă în mâinile nemţilor?

Tâmplele îmi zvâcnesc dureros. Broboane de sudoare îmi năpădesc fruntea. Nu mă aşteptam la o asemenea întâlnire.

— Când te-am scos, tinere, bâiguiai într-o limbă pe care n-o pricepeam... Pierduseşi mult sânge...

De ce-mi spune „tinere"? Dânsa nu e tânără? Privesc în adâncul ochilor ei, căutându-i sufletul...

— Klava... Klava...

Necunoscuta din faţa mea se întoarce şi răspunde chemării.

— Îndată, Taniuşa, vin... Ei, soldăţoiule, la revedere... grabnică însănătoşire.

Fata-mi strânge mână, apoi o ia la fugă de-a lungul peronului. M-am ridicat în cârji şi am strigat din toată inima:

— Mulțumesc, Klava, mulțumesc…

De la celălalt capăt al peronului, Klava îmi răspunde printr-un zâmbet. Un zâmbet care a încolțit în sufletul meu.

*

În spital.

Astăzi, doctorii mi-au aşezat piciorul în ghips. Au încercat prin toate mijloacele să-mi îndrepte talpa. Cu neputință. Piciorul înțepenit de lovitura schijei rămâne în aceeaşi poziție.

Ce-i de făcut? Voi fi nevoit să mă împrietenesc şi mai mult cu cele două cârji, care acum dorm liniştite sub pat.

*

Noaptea îmi place să stau la fereastra salonului nostru. Văd oraşul cufundat în tăcerea neagră a camuflajului. Pe cer, o lună ciuntită, suflată cu aur, se zbate deznădăjduită în năvodul norilor. Stelele ici strălucesc, ici pier.

Curtea spitalului e pustie. Când şi când, o femeie în halat alb o străbate în grabă. Trecerea asta îmi aminteşte de Klava, de neobişnuita noastră întâlnire. Unde o fi acum Klava? Mă surprind gândindu-mă la ea din ce în ce mai des. Recunosc: îmi place să mă gândesc la Klava! Uneori o văd lângă mine. Şedem unul lângă altul. Ne povestim vrute şi nevrute…

Pe cer, dintr-o dată, se aprind două reflectoare. Zbuciumate, fâşiile de lumină se caută în neştire de la un capăt al orizontului la celălalt. Se întâlnesc, se

îmbrățişează, apoi se sting. Cerul a rămas pradă norilor neliniştiți.

Aşa să fi fost şi întâlnirea mea cu Klava?

*

Nu mă pot obişnui cu liniştea spitalului. Nu pot dormi în această linişte. Mă zvârcolesc, mă trezesc. Becul roşu de serviciu însângerează întunericul salonului. Grijuliu, să nu-mi trezesc vecinii, cobor din pat. Mă îndrept spre fereastră sprijinit în cârji.

— Ce ai, frate, nu poți dormi?

Mă opresc. Cel care mi-a vorbit zace pe un pat special, cu o jumătate a corpului ferecată în ghips. Fumează…

— Ce-ai rămas aşa? Vino mai aproape…

Atras de vorba simplă, omenoasă a rănitului, mă apropii.

— Cum te cheamă?

— Niculae! răspund eu.

— Pe mine Fedin. Eşti infanterist?

— Infanterist!

Discutăm în şoaptă. Din cauza licărului de la țigară, fața lui Fedin pare o mască de ceară în bătaia unui reflector anemic. Oftează:

— Am fost şi eu infanterist. Acum nu mai sunt. De două luni zac înțepenit în ghipsul ăsta. Spun doctorii că săptămâna viitoare, scap… Of, de m-aş vedea odată eliberat!

Ascultându-l, simt fiori de gheață. Omul acesta zace de două luni în ghips ca-n lanțuri. Câtă răbdare…

— Şi dacă te-o elibera, ce-ai de gând să faci? întreb eu curios să aflu cât mai mult despre el.

— Cum ce?! Înapoi pe front, băiete. Războiul l-am început în 41, la Odesa, vreau să-l termin la Berlin.

Spunând aceste cuvinte, Fedin închide ochii căutând parcă în întunecimea pleoapelor calea spre Berlin. Deodată îşi aduce aminte de ceva…

— Te văd mereu neliniştit. Nu poți să dormi? Aşa-i la început… Noi, infanteriştii, suntem obişnuiți cu marşuri lungi, istovitoare, cu câmpiile largi… Nu ne place să dormim nici atunci când suntem răniți… Totuşi, caută să dormi… grăbeşte vindecarea.

L-am ascultat. M-am întors la patul meu şi am încercat să dorm. Spre ziuă, am ațipit.

*

Am scris din nou acasă, deşi n-am primit niciun răspuns din partea mamei. Mai trăieşte oare? Cine ştie pe unde mă caută scrisorile ei?

Am umblat prin saloane cu gândul că voi găsi cunoscuți din batalionul nostru. N-am întâlnit pe nimeni. Nu înțeleg ce e cu mine. De ce mă simt atât de singur? Să fie de vină toamna, ori poate Klava?

Am trimis o scrisoare tătucului. De asemenea lui Abdurasil. În timp ce scriam, mă simțeam în largul meu. Mă revedeam în bordeiul din linia întâi stând de vorbă cu Vasile Nikolaevici Lipioşkin şi cu Abdurasil-uzbecul.

*

Vecinul meu de pat, Mitea Krițko, un ucrainean de pe lângă Dniepropetrovsk, mi-a povestit cum a fost

rănit Fedin…

În oraşul lituanian N. hitleriştii se țineau cu dinții de fiecare casă. Cu greu înaintau infanteriştii noştri. Într-un moment hotărâtor al bătăliei, nemții au urcat un tun în podul unei case. De acolo, de la înălțime, reuşeau să țină în loc atacul. Fedin, însoțit de încă doi ostaşi, a căpătat misiunea să distrugă tunul… Târâş-grăpiş, au ajuns în podul casei. Au început o luptă corp la corp cu servanții tunului. Fedin a avut de luptat cu un neamț de două ori cât el. L-a învins. I-a pus o piedică şi l-a azvârlit din pod. Neamțul a mai apucat să-l tragă după el…

Sanitarii sovietici l-au găsit în nesimțire lângă trupul fascistului învins.

*

Recitind cartea poştală a lui Abdurasil, m-am, oprit asupra rândurilor: „Oh, cum e dor la mine la front. Aici mănâncă, culcă, mănâncă, culcă…” Citeam şi râdeam. Abdurasil are dreptate. Grija pentru noi este impresionantă. Asistență medicală la vreme, hrană îmbelşugată, cinematograf, bibliotecă, conferințe, seri artistice şi… dans pentru cei fără cârji.

Dar Abdurasil mai scrie ceva: „Pentru mine nu-i iahşi… Pentru mine umblă… umblă la front… da, asta da…”

Abia acum îl înțeleg pe Abdurasil. Mi-e dor de tovarăşii mei de arme, de unitatea din care am făcut parte, de ciorba bucătarului din compania noastră.

*

Am ascultat următoarea discuție:

— Tu ce-ai face în locul lui?

— Aş pleca la fata mea.

— Las-o baltă, l-ai văzut la față? Parcă-i Diavolul, aşa-i de urât!

— Ce-i drept e drept! Nu-i chiar atât de frumos.

— Tot de tanchistul ăsta vorbiți? se amestecă un al treilea.

— Da, tot de el. De două zile stă într-un colț şi nu scoate o vorbă. Nu vrea să plece acasă. Spune că n-are părinți, numai logodnică…

— Ți-a arătat fotografia fetei?

— E al dracului de frumoasă…

Discuția asta despre un tanchist mutilat mi-a amintit de Nadea Zaverniaev şi Alexandru Fedorenko.

*

Soldații-s tot soldați. Noaptea, la lumina becului roşu, rând pe rând, fiecare povesteşte câte ceva din viața lui. Povesteşte şi ucraineanul, şi turcmenul, şi georgianul, şi tătarul, şi toate aceste povestiri, asemenea unor şuvoiaşe, se revarsă într-un măreț fluviu – povestea oamenilor sovietici.

În salonul nostru mai există şi-un responsabil cu povestirile. El „veghează" ca nu cumva unul să povestească de două ori, iar altul niciodată. Acesta, de pe patul lui, dă cuvântul povestitorului.

*

A intrat în salon cu paşi domoli. Căuta pe cineva. Când am dat cu ochii de el, m-am speriat. Avea o

față carbonizată şi tare urâtă. Instinctiv, am vrut să-mi întorc privirea, dar pe loc m-a cuprins un puternic sentiment de ruşine. Am înțeles că omul acesta ar fi putut să fie unul dintre tanchiştii care au străpuns încercuirea de la Goldap, ar fi putut să fie tatăl lui Semion Zaverniaev, ar fi putut să fie unul din tanchiştii care au eliberat pământul țării mele.

Ochii mi s-au oprit neclintiți, plini de recunoştință, în lumina tristă a ochilor săi.

*

Aş fi vrut să întreb pe cineva dacă o cunoaşte pe Klava. Dar oricine mi-ar fi răspuns: „Care Klava? Timoşenko? Klava Gromova? Klava Ladînina? Klava…?”

Doar pentru mine Klava nu putea fi decât una singură pe lume.

*

— E un prost, se răsti Fedin încercând să se ridice. Dar ghipsul îl țintui locului. I-o spun şi de la obraz, e un prost!

— De ce, Fedin? Gândeşte-te şi tu, îl contrazise glasul domol al ucraineanului Grițko. Un copac e frumos atâta vreme cât e înflorit, frunzos. Când dă toamna şi ți-l sluțeşte, nimeni nu se mai apropie de el. Toți îl privesc cu milă…

— Îmi place comparația, e frumoasă. Am s-o folosesc şi eu, dar împotriva ta, hoholule. E drept, toamna sluțeşte copacul, dar copacul nu se dă bătut nici în fața toamnei, nici în fața iernii. Într-un

cuvânt, el trăieşte, luptă, străbate anotimpuri grele, ca primăvara să izbucnească cu forțe noi, cu flori şi mai frumoase... El însă nu vrea să străbată un anotimp greu, dureros.

— Măi băieți, voi filosofați prea mult! I-ați văzut chipul? zise un alt rănit chinuit parcă de milă.

Berdîi, un turcmen, îi retezî vorba:

— N-ai dreptate... sunt unii care au rămas fără mâini şi fără picioare... şi trăiesc, şi vor trăi...

— Să-l lăsăm pe Fedin să vorbească...

Fedin reluă:

— Măi băieți, eu atât vă întreb: e vreunul printre voi care să nu aibă încredere în fetele noastre? Aştept răspunsul.

Rănitii tăcură. Omul în ghips îşi roti privirea, căutând să ghicească pe fețele celor din jur răspunsul aşteptat. Trăgând mahorcă, Grişko cerceta tavanul alb unde rotocoalele de fum desenaseră pentru o secundă – probabil – chipul unei fete. Berdîi îşi netezea mustața de tăciune în jurul buzelor mari, trandafirii. Eu, fără să vreau, mă gândeam la Klava...

— Aha, tăceți, hoțomanilor?! zise Fedin izbucnind în râs. Asta-mi place... Şi din pricina râsului, pieptul i se zbatea, încercând parcă tăria ghipsului.

— Apăi, Marfuşa mea! exclamă în cele din urma un soldat.

— Iarăşi îi dai cu Marfuşa ta?

— Lasă-l să vorbească. Ce-i cu Marfuşa ta?

— Păi, munceşte în locul meu... şi pare-mi-se chiar mai bine decât mine. Asta nu-i glumă.

— Ei, aflarăm secretul şi cu Marfuşa, îl necăji cineva.

Băieţii izbucniră în râs. Hohotea şi cel care vorbise de Marfuşa. Afară, amurgul cădea dintr-un cer portocaliu, şlefuit de ger. Pe la ferestre, o frântură de vânt începuse să şuiere, chemând parcă din depărtări iarna.

Fedin vorbi din nou:

— Unii îşi închipuie că noi, bărbaţii, suntem un soi aparte de oameni, iar fetele noastre un alt soi. Nu-i drept! Oare n-am învăţat împreună din aceeaşi carte? N-am muncit laolaltă pentru aceeaşi viaţă? Nu, tovarăşi, tanchistul nostru n-are dreptate…

— De mine vorbiţi?

Tresării. Recunoscui glasul uşor răguşit al tanchistului. Intrase neobservat şi ascultase, fără voia sa, cuvintele rostite de Fedin. Tot Fedin sparse tăcerea care ne înlănţuise odată cu ivirea mutilatului…

— Da, de tine vorbeam. Şi eu spuneam că eşti un prost… (Tanchistul asculta liniştit şi cu luare-aminte vorbele lui Fedin.) Nu vrei să pleci la fata ta? De ce? Ţi-e teamă că-ţi va închide uşa în nas? N-ai încredere în ea? Ştii ce înseamnă a nu avea încredere în conştiinţa iubitei tale? Nu? Înseamnă a nu avea încredere în propria-ţi conştiinţă…

Tanchistul se apropie de Fedin. Se uită la chipul lui alb, lipsit de sânge, la ghipsul înnegrit care-l încătuşase, parcă gata să nu-i mai dea drumul niciodată. Vorbi cu un glas stins, oarecum ruşinat:

— Fedin, după cât se pare tu eşti un băiat care

iubeşte viața!

— Nu greşeşti! Iubesc viața.

— O întrebare ți-aş pune…

— Aştept întrebarea.

— Dacă ai fi fată, m-ai îmbrățişa?

O clipă se făcu o tăcere deplină. Nu se auzea decât respirația gâtuită de emoție a răniților. Ce va răspunde Fedin?

— Da, te-aş îmbrățişa! Pentru ce? Pentru că sufletul tău, conştiința ta de om sovietic au rămas aceleaşi. Nimic sluțit. Pentru că fața ta mutilată a oprit mutilarea patriei noastre… Ai priceput?

Tanchistul privi în jurul său. Întâlni ochii senini ai tovarăşilor săi. Buza carbonizată îi tremura uşor. Capul îi căzu gânditor pe piept. Apoi se întoarse, porni spre uşă cu paşi cumpăniți. Din uşă strigă cu un glas pe care nu şi-l putu stăpâni: Mulțumesc, Fedin… mulțumesc, tovarăşi…

*

Zilele trec. Unele mai vesele, altele mai triste. La anumite ore ale zilei, studiem armamentul german şi folosirea sa împotriva duşmanilor. E o treabă care mă pasionează.

*

Astăzi am ascultat o interesantă expunere despre situația internațională. Lectorul era un maior. Adusese cu sine o hartă mare a Europei. Vorbea, şi bețişorul se plimba de-a lungul şi de-a latul bătrânului continent. Bețişorul s-a oprit şi-n dreptul țării mele. Maiorul a vorbit de situația grea din

România, de lupta muncitorilor conduşi de comunişti.

L-aş fi ascultat ore în şir pe acest maior care, timp de zece minute, m-a purtat prin Bucureşti, explicându-mi ce se întâmplă pe străzile oraşului meu natal.

*

Zi de consultații. Berdîi s-a întors din cabinetul doctorului-şef. Geme. I s-a schimbat pansamentul. Are o rană adâncă la picior. Acum vine rândul lui Fedin. Două surori împing patul anume construit pe rotițe. Fedin zâmbeşte: „Azi, ori niciodată!”

Aşteptăm cu încordare revenirea lui Fedin. Un ceas mai târziu, aceleaşi surori îl aduc înapoi, aşezându-l la locul său. Fedin tace. O durere fără margini s-a aşternut peste chipul său frumos. O clipă am crezut că-l încearcă plânsul, dar m-am înşelat. Fedin îşi muşcă buzele până la sânge. Ne apropiem de el cu grijă.

— Ce-i, Fedin, ce s-a întâmplat?

Berdîi nu mai geme. Soarele trimite prin geamul aburit raze înghețate. Într-un târziu Fedin grăieşte:

— M-a văzut profesorul...

— Cel care te-a mai văzut?

Fedin dă din cap afirmativ. Din profil, aşa cum îl văd eu, nu i se zăreşte decât zâmbetul amar, frânt în colțul gurii...

— Mi-a spus că trebuie să mai zac vreo patru luni de zile, nici mai mult nici mai puțin... S-au dus dracului toate socotelile mele...

— Ce socoteli, Fedin?

Fedin nu răspunde imediat. Razele soarelui de toamnă îi cad în voie pe obrazul alb, împurpurându-l. Îmi aduc aminte de marea lui dorință: de a se însănătoşi şi de a se înapoia pe front.

— Aveam o socoteală, fraților… Berlinul… rosteşte Fedin muşcând parcă din soare. Numai ghipsul ăsta nesuferit e de vină…

Rănitul, strâns în chinga albă, încearcă printr-o fluturare a genelor să alunge firele orbitoare de lumină.

— Da, măi băieți, nu-mi rămâne decât…

Fedin face o pauză, O pauză care ne sperie. Berdîi, uitând de durerea piciorului său, sare-n sus…

— Hei, Fedin, ce-ți mai trece prin cap?

Turcmenul a rămas în capul oaselor, căutând să surprindă cu agerimea ochilor săi asiatici neliniştea lui Fedin.

— Ce vă zgâiți aşa la mine? se răsteşte în sfârşit Fedin. Obrajii lui, ca niciodată, se îmbujorează. Voiam să spun că nu-mi rămâne decât să mă apuc de învățătură…

— De învățătură?

— Vedeți măi băieți, eu cred… Grițko, aprinde-mi o țigară… Ucraineanul se supune. Fedin apucă țigara cu dinții. Cred – reluă rănitul – că de ghipsul ăsta nu scap nici peste patru luni. E timpul, tovarăşi, să ne gândim la ceea ce vom face după război. Nu vreau să fiu un simplu invalid, pensionar… De mâine, încep să învăț… am să încerc să urmez prin corespondență… Ce curs? Oi vedea

eu!

Fedin mai trage încă un fum. Trimite rotocoalele anume pe dunga luminoasă a soarelui, sus, către fereastră. Apoi stinge țigara de ghipsul tare ca piatra. Ne priveşte ce ne priveşte, după care se răsteşte copilăreşte:

— Şi-acum duceți-vă dracului… vreau să închid puțin ochii.

*

Stau la fereastră. Pe geam s-a aşternut un strat subțire de aburi. Nori negri, ca de păcură, apasă ruinele oraşului. Băltoacele din curte au prins o pojghiță de gheață cenuşie, sclipitoare. Câteva frunze roşietice, de aramă, atârnă de un plop scheletic. Îmi lipesc fruntea fierbinte de geamul rece şi privesc…

S-a oprit un autobus sanitar. Sanitari în halate albe coboară răniții. O targă, acoperită cu un cearşaf alb, este coborâtă şi dusă în altă direcție. Într-acolo trebuie să fie morga.

O fată a sărit din autobus cu mişcări sprintene. E de statura Klavei. Mi se pare că e ea… Nu, hotărât, trebuie să mi-o scot din cap. Mă povățuieşte până şi vântul ce se gudură pe lângă fereastră…

*

Astăzi după-amiază tanchistul a părăsit spitalul. Şi-a luat rămas bun de la noi. Pe Fedin l-a sărutat. Tanchistul a hotărât să plece la logodnica sa, iar de acolo înapoi pe front.

Fedin spunea zâmbind:

— Ce-i şi omul nostru…

*

Fedin şi-a îngrămădit în jurul lui un maldăr de cărți. S-a apucat serios de învățătură. Voința lui mi-aminteşte de Pavel Korceaghin.

*

E trecut de miezul nopții. E ceasul când pe geamurile ferestrelor se coc ciorchini de gheață, ceasul când patrulele de recunoaştere trec pe sub sârmele ghimpate ale inamicului, înfruntând necunoscutul. La ceasul acesta de noapte, un fulg poznaş, desprins din comoara norilor, se rostogoleşte uşor pe toboganul negru al nopții. Îi urmăresc zborul lin. Iată-l, acum a sărutat pământul şi, de ruşine ori poate de fericite, cine ştie, s-a topit. Ca într-un basm feeric, în căutarea fulgului rătăcit, au pornit-o frații lui mulți şi gemeni. Ninge. Cad stele de argint… Cad într-una…

Ninge… Puțin câte puțin, se acoperă cu omăt şi câmpul de luptă, şi barajul de sârmă ghimpată, şi mormintele celor căzuți. Ninge, şi pulberea argintie a zăpezii trezeşte în sufletul meu o clipă din copilăria mea…

…Aveam pe atunci doisprezece ani. Dormeam în atelier pe un pat făcut din scaune. Capul mi-l sprijineam pe o pernă umplută cu paie, iar de învelit, mă înveleam cu o zdreanță de palton. Era frig în atelier ca într-un răcitor. Stăpânul nu-mi dădea voie să ațâț focul în sobă peste noapte. Aşa dormeam, cu gândul dus la zilele călduroase ale lui

cuptor.

Într-o noapte, cu chiu, cu vai, ațipisem. Câteva ciocănituri în oblon, însoțite de înjurături, mă treziră din somnul de gheață. Buimac şi dârdâind de frig, încercam să pricep ceva din întunericul atelierului. Ciocăniturile şi înjurăturile nu mai conteneau.

— Deschide, mă, n-auzi? Grijania cui te-a făcut şi pe tine…

Era stăpânul. Încă de la ora prânzului dispăruse din atelier. Se dusese „la dracu să-l ia”, cum spunea cuconița lui.

— Deschide mă, că te ia mama dracului…

În cameră la nevasta stăpânului se aprinsese o lumină. Prin ferestruica uşii ce dădea în atelier, femeia se uita la mine cu ochi îngroziți.

— Ce fac, coniță, deschid? am întrebat eu clănțănind din dinți.

— Deschide!

Am deschis. Stăpânul era „făcut”. Clătinându-se, străbătu în grabă bezna atelierului, intrând în odaia neveste-sii. Niciuna, nici două, a luat-o la palme. O bătea şi-o întreba:

— Unde l-ai ascuns fă, târfo?

Iar femeia se văicărea:

— Eşti beat ca un porc, bărbate, ca un porc.

El o ținea într-una în a lui…

— Eu beat?… Eu beat?… Unde l-ai ascuns?

Şi jap… şi dă-i, şi jap… Fiecare lovitură mă speria… „O omoară!” îmi spuneam şi, de teamă, simțeam cum îmi îngheață sângele. Mă pitisem într-

un ungher.

A bătut-o ce-a bătut-o, apoi patronul a năvălit în atelier. Îmi venise şi mie rândul.

— Unde eşti, golanule? Unde te-ai ascuns? Îți dau pâine… şi tu…? Tu te culci cu nevastă-mea?

Inima mi se făcuse cât un purice. Căutam o scăpare. Mi-am adus aminte că uşa ce dădea în stradă rămăsese neîncuiată.

— Nene Vasilică! am încercat eu să-l înduplec.

— Care nene, mă? Eu nene cu tine?… Amantule…

A pus mâna pe vătraiul de lângă sobă şi s-a repezit la mine. Dar s-a întâmplat o minune. L-a oprit în loc un sughiț, apoi un alt sughiț… N-am aşteptat mai mult. Am zbughit-o pe uşă afară…

Peste strada încremenită de noapte şi ger, ningea. Îmi uitasem ghetele în atelier şi îmi târam picioarele prin omătul rece. În primele clipe mă bucurasem de liniştea nopții, de ninsoare. Îmi amorțiseră picioarele. Am luat-o la goană. Până acasă am ținut-o într-o fugă. Tălpile mi se umflaseră ca două camere de automobil. Am ajuns acasă plângând de durere. Lacrimile îmi înghețaseră pe gene. Am ciocănit în geam…

— Cine bate? întrebă tata trezindu-se din somn.

— Eu sunt! mai izbutii să găsesc printre sughițuri.

Mama se speriase cel mai rău. Fără zăbavă, mă băgă în zăpadă şi începu să mă frece până mă trecură năduşelile. Cu suliți de foc mă împungea omătul.

Au trecut de atunci zece ani. Îmi aduc aminte, curtea lungă era pustie. Ninsoarea albă se aşternuse peste casele mici, cocoşate, ale mahalalei noastre. Ningea aşa cum ninge la ceasul acesta de noapte.

*

Şedeam pe scaun cu cârjile strânse la piept şi urmăream cu ochi lacomi perechile de dansatori. Oh, ce-aş mai dansa! Dar ghipsul îmi atârnă de picior ca o ghiulea. N-am încotro! Mă mulțumesc ca din când în când să bat tactul cu cârja şi... să tânjesc.

*

Când mă cuprinde dorul de țară, umblu nervos dintr-un salon în altul. Târziu, mă întorc la locul meu şi scot de sub pernă colecția de comunicate, pe care le recitesc cu pasiune.

*

Fedin a fost evacuat mai departe în spatele frontului. În locul lui a fost adus un alt rănit. Un tânăr cu o față palidă, cadaverică. Are o rană purulentă. Am aflat că-l cheamă Maxim Kirilovici şi că este artilerist. Nu râde, nu scoate o vorbă, nu geme. De dimineață până seara nu priveşte decât unul şi acelaşi punct.

Grițko şopteşte:

— Îl vezi? N-o duce mult...

*

Becul mare s-a stins. Cel roşu îi luă locul. Un rănit a început să povestească. Maxim Kirilovici asculta şi el, cătând cu încăpățânate în acelaşi

punct invizibil. Mă uitam la el şi-mi părea că-i place povestirea. Deodată, începu să gâfâie. Şi-a întors capul către povestitor rugându-l:

— Taci, tovarăşe, taci.

Povestitorul a tăcut. Chemarăm de urgență doctorul de serviciu. Maxim Kirilovici nu mai gâfâia, ci horcăia cuprins de spasmuri. Buzele i se strâmbaseră într-o schimonoseală dureroasă.

Sub ochii medicului mai scoase un horcăit prelung pe care şi-l frânse brusc. O clipă se mai ridică în capul oaselor, privi mirat punctul de pe perete, după care, căzu pe spate.

Medicul trase cearşaful peste ochii stinşi ai soldatului. Când l-au aşezat pe targă, de sub pernă a căzut un caiet. Pe copertă erau scrise cuvintele: „Însemnările zilnice ale sergentului Maxim Kirilovici Pavlenko”.

*

Astăzi am primit, o scrisoare de la tătucul Ceapaev. Iată ce-mi scrie Vasile Nikolaevici Lipioşkin:

„Of, măi băiete, măi băiete, mult am mai aşteptat cartea ta poştală. Două luni de zile n-am ştiut ce-i cu tine. În vremea asta te-am căutat peste tot. Ziceam: „Na, s-a prăpădit românul nostru”. Nici până-n clipa de față nu ştiu cine te-a răpit de lângă mine, din tranşee. Sunt bucuros însă că totul s-a terminat cu bine şi că eşti în viață. Află că noi suntem tot acolo unde ne-ai lăsat. Stăm pe loc. Te

aşteptăm pe tine, ca apoi s-o pornim mai departe. Ei, ce zici, te-ntorci la noi?

Niculae, de multe ori mă gândesc la tine. Uite – îmi zic – ai plecat dintr-o țară capitalistă şi de întors te vei întoarce într-o țară nouă, în care puterea va aparține muncitorilor şi țăranilor, aşa cum e la noi, în Uniune. Te vei întoarce mândru, purtând uniforma de ostaş sovietic. Da, asta nu-i glumă şi te obligă la multe… N-ai să crezi. Mă paşte gândul ca, după terminarea războiului, să vin la tine în ospeție, şi-atunci om bea câte-o țuiculiță, după datina voastră…

Îmi scrii că eşti necăjit din pricina piciorului. Ascultă, să te învăț eu ce să faci. Pe doctorii noştri îi cunosc foarte bine. Niciodată nu țin seama de dorința soldatului. Dacă cumva vor să te trimeată în spatele frontului, să nu te laşi. Vezi că pe lângă fiecare spital mai e şi câte-un comandant politic. Du-te la el şi spune-i hotărât că vrei să te-ntorci pe front. Auzi, aşa să faci, să nu te laşi dus cu una, cu două.

Măi băiete, ce să-ți zic? Zilele trecute, aşa cum stăteam în tranşee şi mă gândeam la tine, mi-am adus aminte de un cântec de demult, al infanteriştilor români, încă din anii primului război mondial:

Vai siracu, infanteru,
Cum îi cade moletieru…
Cum îl arde soarele,
Leano…

Am învăţat şi noi cântecul ăsta, că, drept să spun, tare bine ni se mai potrivea şi nouă pe vremea aia! Când ai să fii aici la noi în unitate, am să ţi-l cânt. Oleacă tot îl mai ţiu eu minte.

Mă Niculae, să ai grijă de tine. Caută să mănânci şi să dormi cât mai mult. Nu strică. Ascultă ce te povăţuieşte un soldat cu experienţă! Şi mai vreau să-ţi spun ceva: Du-te la bibliotecă şi cere cartea despre soldatul Vasile Tiorkin. Vasile ăsta, măi băiete, e un vechi prieten de-al meu. Bun băiat, nimic de spus. Bine-a făcut poetul că a scris şi despre el. Şi-acum te las. Aştept răspunsul tău. Te sărut,

Lipioşkin.

P.S. Abdurasil încă nu s-a întors. Nici de scris n-a mai scris."

15. XII.1944

*

Am fost la bibliotecă şi-am cerut cartea *Isprăvile soldatului Vasile Tiorkin…*

*

Sunt cel mai fericit om! Astăzi medicii mi-au scos ghipsul. Rana a început să se cicatrizeze. Pentru a mă vindeca mai repede, mi se face un tratament cu parafină fierbinte. Primesc orice, numai să pot călca din nou pe ambele picioare. Cârjile încă nu m-au părăsit.

Berdîi a trecut prin faţa unei comisii medicale. L-

au găsit vindecat. I s-a acordat un concediu, dar Berdîi s-a împotrivit. Mâine pleacă pe front.

*

Am terminat de citit *Vasile Tiorkin.* Bine, bine, tovarăşe poet, dar nu se face una ca asta! Cartea dumitale ar trebui să fie intitulată Va*sile Nikolaevici Lipioşkin,* ori, de nu, ar fi trebuit să fie intitulată ceva mai simplu, *Tătucul Ceapaev.*

*

Pentru prima oară, după atâtea zile de spital, am ieşit în curte, săltându-mă în cârji. Am tras în piept aerul rece de iarnă. Gerul îmi frigea obrajii. De bucurie, m-am iscălit cu cârja în omăt. Aveam chef de joacă. M-am jucat. Am făcut un bulgăre şi l-am azvârlit într-un cal, singura fiinţă din apropiere, care dădea din cap salutându-mă la nesfârşit. Mi-am completat jocul alunecând înadins pe un strat gros şi moale de zăpadă.

Ce bine ar fi fost dacă m-aş fi întâlnit cu Klava!

*

Şi dacă m-aş întâlnî cu Klava, ce i-aş spune? I-aş spune mai întâi: „Klava”… Şi apoi?

Da, foarte complicat! La naiba! De ce toate iubirile trebuie să înceapă neapărat cu declaraţii?

*

Sub acţiunea binefăcătoare a parafinei rana, se închide văzând cu ochii. Fac gimnastică specială. Medicii spun că în curând voi putea să umblu normal, fără cârji. Aştept cu emoţie comisia medicală.

*

După-amiază am ieşit iarăşi singur-singurel în curtea spitalului. Umblam de colo până colo, fericit din cale afară. Pe neaşteptate, am auzit ecoul unui cântec pornit din sute de piepturi soldăţeşti.

Am rămas locului trăgând cu urechea. Desluşeam din ce în ce mai bine cuvintele cântecului. Se cânta moldoveneşte...

Mărioară, lelişoară,
Am un foc la inimioară.

Ca un apucat, am alergat la poarta spitalului. Prin faţa ochilor mei treceau coloane de soldaţi. Erau flăcăii Moldovei Socialiste. Mergeau spre front. De emoţie n-am putut scoate o vorbă... Şi ce rău mi-a părut!

*

Am ajuns în faţa comisiei. Un medic cu barbă albă, profesorală, mi-a cercetat cu atenţie picioarele. Ce nu mi-a făcut? Aveam impresia că se joacă cu mine. M-a legat la ochi, apoi a început să mă înţepe cu un ac. M-a înţepat ce m-a înţepat, după care m-a pus să umblu prin cameră.

În cele din urmă, scrutându-mă prin sticlele bombate ale ochelarilor, s-a pronunţat:

— Inapt pentru serviciul militar...

Mi s-a făcut negru înaintea ochilor.

*

— Nu se poate una ca asta! Ce înseamnă inapt?

Adică să nu mă mai întorc pe front?! Pe ce criterii? Sunt gras, voinic. De mers, merg chiar binişor. Atunci?

Am fost la locțiitorul politic al şefului de spital. M-a ascultat, apoi mi-a răspuns pe loc:

— În această chestiune medicii hotărăsc totul... Voi încerca totuşi să te ajut...

*

Întâmpin noul an învățând să merg din ce în ce mai bine. Mâine trec o nouă comisie. Doamne-ajută!

Locțiitorul politic m-a chemat la el. Mi-a comunicat rezultatul comisiei. Nu stau chiar atât de bine. Se ține seama de dorința mea. Voi fi trimis într-o unitate de rezervă, iar de acolo unde va fi nevoie...

Deci n-am să mă mai văd cu tătucul Ceapaev!

*

Arunc o privire în urmă. Clădirea mare a spitalului a rămas prinsă sub aripa unui nor negru şi de necuprins. Chinuit de amărăciune, de singurătate, pornesc spre gară. Vântul îmi plesneşte cu palme de gheață obrajii încinşi. Lumina zilei se subțiază, devine cenuşie, sumbră. Departe, peste Niemen, cerul scapără jeratic rece. Sub bocanci zăpada scârțâie. De pe copacii bătrâni şi tineri cad fulgi de nea, asemenea unor lacrimi albe.

Străbat oraşul înnegurat. Un grup de copii se dă pe gheață chiuind şi sfidând gerul, războiul. La un colț de stradă femeile au făcut coadă. Aşteaptă pâine.

Iată gara. E reparată şi ea. Peronul e plin de călători. Mă opresc. Fără să vreau, prind firul unei discuţii. Sunt doi tineri. O fată şi-un băiat. Amândoi militari. Aud:

— O să ne mai întâlnim, Mitea?

— Ne despărţim, Nastenka, dar de întâlnit o să ne întâlnim…

— Mitea, dacă plâng te superi?

— Nu! Ţi-aş săruta lacrimile.

— Uite, plâng…

Îi iscodesc cu coada ochiului. Flăcăul nu sărută lacrimile fetei, ci îi prinde buzele într-un sărut prelung.

— Să-mi scrii, Mitea!

— Nu uit jurământul nostru…

Cei doi se sărută din nou. Îmbrăţişarea lor îmi aminteşte de Klava. Aici, pe peronul ăsta, am întâlnit-o. Ce-ar fi să se ivească acum, aşa, dintr-o dată, cum s-a ivit atunci?

Cineva se împiedică de mine şi mă trezeşte din visare. O locomotivă nervoasă rău zvârle cerului puzderie de scântei, spunându-i parcă: „Na, ţine, încălzeşte-te şi tu…”

Un soldat dintr-o patrulă a comandaturii mă lămureşte ce trebuie să fac

— Urci în trenul ăsta de marfă. Pleacă peste cinci minute… Ţine minte, cobori la Eidchunen… Un orăşel german…

Urc într-un vagon întunecos. După câteva minute, trenul se urneşte. Cei doi tineri mai stau încă de vorbă. Puţin câte puţin, rănile peronului, pansate cu

vata albă a zăpezii, rămân în urmă, în pântecul nopții. Apoi, alb şi negru… zăpadă şi noapte… zăpadă… zăpadă…

Capitolul IV
DIN NOU PE FRONT

Ianuarie.

De necrezut! La ora patru dimineața am ajuns la unitate, iar câteva ceasuri mai târziu s-a dezlănțuit ofensiva. Aviația lucrează din plin. Cerul albastru, încremenit, pare o uriaşă boltă de gheață. E bătălie, nu glumă! Am fost repartizat într-un batalion de transmisionişti.

*

Am înaintat cu opt sute de metri. Timpul s-a schimbat brusc. Marea Baltică s-a umflat şi suflă gheață. Tunurile noastre bat fără încetare. Vor să doboare viscolul care-şi face de cap pe câmp. Gerul creşte.

*

Vântul aspru frige obrajii soldaților. Talazuri uriaşe de nămeți se năpustesc asupra noastră. Ofensiva însă nu poate fi înzăpezită. Înaintăm înotând prin omătul rece. Suntem doar în Prusia. Şi gândul ăsta ne încălzeşte, ne dă forțe.

*

De fapt, aceste capete de cablu nu leagă telefon de telefon, ci suflet de suflet. Pe fir auzi bătând inima tovarăşului tău, telefonist ca şi tine. Auzi cum bate inima întregului regiment. Iată, la telefon e iarăşi 71,

comandantul batalionului întâi. El raportează comandantului de regiment:

— Tovarăşe 50, am primit creioanele, castraveții... cantitatea e suficientă. Totul e în ordine...

— Tovarăşe 71, la 22,30 să fii la mine...

Pe fir e linişte. Numai tu, telefonist, ascultând cu luare-aminte pulsațiile receptorului, ştii că unitatea se pregăteşte pentru un nou atac, pentru o luptă grea. Nimeni nu rosteşte cuvântul atac. Numai noi, telefoniştii, îl simțim alergând pe cablu, după felul cum ne strigăm în pâlnia receptorului.

— Alo, alo, mă auzi, Taşkent?... Aici Mesteacănul... control...

Transmisionistul de la celălalt capăt al firului m-a înțeles. Îmi răspunde:

— Te aud, control, aici Taşkent.

Un sentiment de bucurie îmi cuprinde sufletul. Şi, deşi telefonul străluceşte de curățenie, mă apuc iar să-l curăț. Îmi pregătesc tovarăşul pentru atacul de mâine.

*

Atacăm. De pretutindeni telefoanele raportează: „Înaintăm”. Din sistemul de apărare al inamicului au fost smulse patru tranşee. Se spune că ar mai fi încă vreo şase. Să fie! Tot le luăm! Viscolul e la pământ. S-a înseninat. Numai gerul stăruie încercându-ne fierbințeala sângelui.

*

Frânt de oboseală, am ațipit într-o tranşee. Nu ştiu câtă vreme am dormit. Dintr-odată, prin somn,

aud chemările unui radiofonist.

— „Iakule”… „Iakule”… te-au prins în cerc… te-au prins în cerc… Atenție la „Messer”-ul din stânga.

Mă trezesc. În tranşee, animație. Soldații urmăresc cu încordare o bătălie aeriană. Mă ridic şi eu în vârful picioarelor. Amurgeşte. Soarele cu dinți asfințise, împurpurând gheața albastră a cerului. Undeva, în dreptul pozițiilor hitleriste, văd avioane încleştate în luptă. O clipă, spaima pentru ceea ce se petrece în văzduh îmi încețoşează ochii. Cinci „Messerschmidt”-uri au încolțit un „Iak” de-al nostru şi acum încearcă să-l împingă în spatele liniilor vrăjmaşe, căutând să-l captureze.

Îndemnul observatorului de la aviație răsună fără oprire;

— „Iakule”, treci la atac… la atac… Atențiune, vorbeşte Orel…

Pe neaşteptate, ca şi când ar fi înțeles frământarea celor din tranşee, vânătorul porneşte la atac. Încearcă să spargă cercul. E gata-gata să scape, dar un „Messer” virează vertiginos şi-i taie calea. „Iakul” e iarăşi în cerc. Totuşi, vânătorul sovietic nu se dă bătut. Asemenea unui fulger cenuşiu, se avântă într-un nou atac. Un snop de gloanțe trasoare loveşte un „Messer”. Neamțul izbucneşte în flăcări. Limbi de foc – când negre şi înecate în fum, când limpezi şi orbitor de strălucitoare – încolăcesc avionul într-o strânsoare de nedesfăcut. Cu un şuierat prelung, se prăvăleşte la pământ, lăsând în urmă pe cerul curat o linie neagră de fum.

Urmăresc bătălia cu sufletul la gură. Sunt gata să scot un „urrra” victorios, dar chemările radiofonistului mă opresc:

— „Iakule”… Atenție la benzină… Atenție la benzină… Eşti la limită…

Dar „Iakul” nu ascultă. Aviatorului sovietic nici prin gând nu-i trece să se retragă. Ba, dimpotrivă, îşi repede avionul în jos, apoi, chiar în apropierea zăpezii, îl smuceşte în sus. De jos în sus, trage din tunuri o altă salvă. Un proiectil loveşte „burta" unui „Messer”. Acesta explodează în aer împroşcând flăcări. Vânătorul atacă. Speriate, cele trei avioane hitleriste se retrag în direcții diferite. Umbrele lor cenuşii alunecă ca pe un gheţuş invizibil. „Iakul” mai face un viraj, e gata să pornească în urmărirea duşmanilor. Deodată, ceva păcăneşte în aer asemenea unui motor ce-şi dă ultima suflare. Viteza vânătorului se potoleşte…

— „Iakule”… „Iakule”… Încearcă să treci linia… Curaj, „Iakule”…

Abia mai respirăm. Va scăpa, ori nu viteazul nostru aviator?

— „Iakule”… manevrează, „Iakule”…

În văzduhul întunecat de umbrele înserării, avionul – vultur rănit – îşi clatină aripile. Încearcă să-şi păstreze echilibrul, dar nu izbuteşte. În tăcere, alunecă spre pământ. Nu mă mai pot stăpâni, izbucnesc:

— Hai, încă puțin, încă…

Lângă mine, un alt soldat bate cu pumnii în parapetul înghețat şi strigă nervos:

— De-ar ajunge până la noi… oh, de-ar ajunge…

„Iakul” însă a căzut pe teritoriul nimănui, în apropierea tranşeei hitleriste. S-a auzit o detunătură înfundată, după care o tăcere grea, de neîndurat, a încleştat frontul.

*

S-au aprins rachete. În noapte se deslușeşte conturul avionului. Din depărtare, „Iakul” intrat cu botul în zăpadă pare o pasăre fantastică ce caută să-şi ascundă capul.

Un infanterist, primejduindu-şi viața, a pornit spre avion. S-a întors peste un ceas purtând în cârcă pe curajosul aviator. Şoimul mai trăia încă.

*

Am doi tovarăşi: Viktor Ceremuhin şi Kolea Vorobiov. Viktor are douăzeci şi patru de ani, e înalt şi bine legat. Mereu se uită la mine pe sub sprâncene, bănuitor. Mişcările lui sunt repezi şi aspre. La întrebări răspunde scurt: „Da!”, „Nu!” Poate să stea ore în şir fără să scoată o vorbuliță. Nu-l înțeleg. Cu Vorobiov se poartă la fel. Kolea încearcă să mă liniştească spunându-mi:

— Lasă-l în plata Domnului… aşa-i firea lui…

În schimb, Kolea este cu totul altfel. E gălăgios. Ar vorbi şi ar povesti într-una. Cântă – şi mai are o meteahnă. Când şi când scoate la iveală o hartă mare a Prusiei, o desface, o cercetează pătrat cu pătrat, apoi glăsuieşte cu tonul unui adevărat comandant de oşti:

— Da, tovarăşi, acum vom face o nouă învăluire la

flancul stâng al duşmanului… vom ajunge în spatele Instenburgului… iar de acolo…

Sunt gata să fiu de acord cu marele strateg şi cu harta „marilor operații”, cum am poreclit-o, dar Viktor mormăie încruntat:

— Taci, mă, nu mai face pe grozavul!

De ce o fi atât de nervos?

*

Într-un cătun ne-a ieşit în cale un prusac mai în vârstă. Era primul civil pe care-l întâlneam pe pământul duşmanului. Ne-a zâmbit cu multă bunăvoință, după care a încercat să intre în vorbă cu noi. Ca să-l înțelegem mai bine a început să fredoneze „Internaționala”.

— *Ich bin arbeiter…*[21] *Hitler Kaput.*

Era bine dispus bătrânul şi eram gata-gata să-i credem sinceritatea. Dar în aceeaşi seară am aflat de la tovarăşii mei, că, în locuința bătrânului, a fost găsit un aparat de radio-recepție şi fiole cu diferite bacterii.

Halal de-aşa *arbeiter!*

*

Multe scrisori mai primeşte şi Vorobiov. Numai de la fete. Îi scriu fete din Riazan, Smolensk, Voronej, Rostov. Fiecare plic îi aduce şi-o fotografie. Are o colecție, nu glumă! Îl observ. Nu lasă o scrisoare fără răspuns. Are o răbdare de fier.

Numai Viktor Ceremuhin nu primeşte

21-Sunt muncitor…

corespondență şi nu scrie nimănui.

Şi de ce m-o fi privind aşa de încruntat acum, când stau în fața caietului meu?

*

Kolea a rămas de serviciu lângă telefon. Împreună cu Vitea mă duc la baie. E ger. Baia este foarte originală. A fost construită la repezeală într-un bordei, după indicațiile plutonierului nostru, care bineînțeles nu este arhitect. Apa o încălzim în butoaie mari de metal... Un alt butoi, aflat sub presiune, este etuva. De clătit ne clătim cu ligheanele adunate de prin casele părăsite. Lipsesc aburii şi măturicile de mesteacăn. N-ai ce-i face! Război!

Ne-am dezbrăcat şi am intrat în baie. Numai în clipa aceasta am văzut pe pieptul lui Viktor o cicatrice mare, în forma unei stele în cinci colțuri. Asemenea cicatrici mai avea şi pe spate. Semnele păreau cioplite în carne vie de mâna unui sculptor ucigaş. Am îndrăznit să-l întreb:

— De unde ai rănile astea?

Nu mi-a răspuns, ci m-a repezit:

— Nu-i treaba ta!

De obidă mi-au dat lacrimile. Ce amărăciune o fi închizând acest om în sufletul lui, că-l face să fie atât de aspru?

*

I-am împărtăşit lui Kolea cele întâmplate ieri la baie. Mi-a spus:

— Nu ştiu! Băiatul ăsta şi pentru mine-i o taină.

Taină?! Ehei, de-aş fi lângă tătucul Ceapaev, am dezlega noi toate tainele!

*

Înaintăm. Toată ziua nu facem decât să întindem şi să strângem cablurile telefonice. Nici vreme să mă uit prin caietul meu nu mai am.

*

Studiind harta „marilor operații”, Kolea Vorobiov îmi zice grav:

— Vezi, Niculae, harta asta a mea e ca şi un calendar.

— Ca un calendar?! Cum mai vine şi asta?

— Simplu. Dacă ştii bine s-o citeşti, afli când se termină războiul.

— Şi, după calendarul tău, când se termină?

— În primăvară. Na, să ții minte ce-ți spun; uită-te pe hartă.

Straşnic strateg mai e şi tovarăşul meu Kolea Vorobiov!

*

N-am primit nicio scrisoare de la mama. Cu siguranță scrisorile rătăcesc mereu, în căutarea mea.

Am intrat într-o casă. Era devastată de lupte. Cercevelele smulse, uşile sparte, mobilierul vraişte. Într-o încăpere – pesemne biroul de lucru al fugitului – am dat peste un soldat şi o... bibliotecă. Soldatul şedea liniştit în genunchi şi răsfoia cărțile, rând pe rând, cu răbdare. Pe unele le rânduia într-o parte, frumuşel, pe o poliță a raftului; pe altele le

arunca cât colo, printre alte gunoaie. M-am uitat la cărțile puse deoparte. Erau operele complete ale lui Schiller, Goethe, Balzac. Nedumerit de îndeletnicirea ostaşului, l-am întrebat dacă a fost pus de cineva să facă operația asta. Soldatul m-a privit cu nişte ochi veseli.

— Aş! Cine să mă pună? Am o clipă de răgaz... Am fost până nu demult bibliotecar.

Schimbându-şi apoi tonul, soldatul a continuat cu o mânie stăpânită:

— Ce fel de intelectuali or mai fi locuit pe aici, dracu să mai înțeleagă. Uite, aici, Goethe, iar alături, *Mein Kampf.*

*

Se dau lupte pentru fiecare sat, târguşor, oraş. E o iarnă aspră, dar nu-i soldat s-o bage în seamă, înaintăm în adâncul bârlogului.

*

Autostrada bătătorită cu zăpadă străbate o pădure de molizi. Ne împresoară copaci înalți, semeți, cu cetini mari, bogate. Pe cetini se leagănă omăt alb, sclipitor. Liniştea adâncă, odihnitoare stăpâneşte viața molizilor. O clipă, pe acest pământ prusac încerci un sentiment de bucurie. Totul ți se înfățişează curat, paşnic, nevinovat. Dar numai pentru o clipă...

În partea dreaptă a şoselei, sub cetinile verzi ale brazilor, am numărat cincisprezece cadavre. În partea stângă, zece. Sunt ostaşi sovietici căzuți în prizonierat. Toți au fost împuşcați în frunte. Călăii

hitlerişti au tras cu gloanțe dum-dum.

Lângă mine, Viktor Ceremuhin plângea.

*

Stăteam într-o groapă acoperită la repezeală cu o foaie de cort. Însera. Roiuri dese de fulgi albi cădeau peste acoperământul nostru. Vânt de iarnă cânta jalnic în tăcerea care ne împresura.

Ne era frig. Viktor Ceremuhin se înghesuia în mine, eu în el. Încercam să ne încălzim. Receptorul prins de ureche părea mai greu decât în alte dăți. Aici, în groapa aceasta săpată la marginea unui sat prusac, am aflat povestea lui Viktor. Spre uimirea mea, începuse să-mi vorbească stins, de parcă ar fi vorbit cu el însuşi.

În primăvara anului 1942, în bătălia de lângă Harkov, a fost rănit. Nemții puseseră mâna pe el. Aflându-l comsomolist, au început să-l schingiuiască. Voiau de la el o declarație de renegare a patriei socialiste. Viktor s-a împotrivit. Au tăiat din el fâşii de carne, i-au desenat pe trup cu fierul roşu tot felul de semne, dar comsomolistul n-a îngenuncheat. În clipele cele mai amarnice voia să trăiască, să fugă, să ajungă din nou în rândurile Armatei Roşii. A fugit, dar l-au prins cu câinii care au muşcat din el bucăți-bucăți. A fugit şi a doua oară. De astă dată a izbutit... Douăzeci de zile şi de nopți a rătăcit prin păduri, hrănindu-se cu ghindă şi rădăcini...

L-am ascultat pe Viktor Ceremuhin şi nu l-am întrebat de ce tocmai astăzi mi-a povestit viața lui,

dar, fără să vreau, mi-am amintit de cei douăzeci şi cinci de prizionieri sovietici împuşcați în împărăția molizilor şi de lacrmile fostului prizonier.

*

Satele şi oraşele sunt părăsite. Într-o casă am găsit un album cu fotografii multe şi interesante. Pe coperta principală albumului, o mâna de artist gravase cu litere de aur un nume: Hans Gessler. Am deschis albumul. Citesc: „23 iunie 1920. Hans la şase luni.” Fotografia înfățişa un pui de om gol-goluț, jucându-se pe o canapea. Mai departe, sărind peste multe fotografii, citesc: „Ianuarie 1923. Hans la trei ani.” De astă dată, micuțul Hans, îmbrăcat în uniformă de marinar, stă pe genunchii părintelui, îmbrăcat şi el într-o uniformă… Apoi Hans… Hans şi iarăşi Hans!… La treisprezece ani în uniforma de Hitler-jugend… În 1939, Hans şi logodnica sa. Iulie 1940… Hans în fața Turnului Eiffel. Zâmbeşte. Albumul se încheie cu o fotografie semnificativă: Hans, fără picioare, pe un cărucior cu rotițe. Pe tunica lui de ofițer atârnă trei cruci de fier şi tot soiul de frunze de stejar. În spatele căruciorului, o bătrânică se uită în jos de parcă ar fi pierdut ceva. Nu i se zăresc ochii…

Sub această fotografie, proprietarul albumului n-a scris niciun cuvânt, nici măcar data fotografiei. Kolea Vorobiov a scos un creion şi a scris pe ruseşte:

„Hans Gessler, după marşul în Răsărit.”

*

Viktor Ceremuhin a primit o scrisoare. A cercetat

plicul şi pe o parte şi pe alta. În cele din urmă l-a deschis. Din plic a căzut fotografia unei fete. Viktor a roşit. Dar mai rău a roşit după ce a citit scrisoarea. Înfuriat peste măsură, s-a repezit la Kolea.

— Tu... Tu ai făcut asta... Tu ai pus la cale scrisoarea.

Kolea nu şi-a pierdut cumpătul. I-a răspuns calm:

— Vitea, tu eşti nebun. Îți închipui că am atâta trecere la fetele noastre? Hmm, ce ciudat!

Puțin mai târziu, Viktor a plecat pe linie să repare cablul. Am rămas singur cu Kolea. L-am întrebat:

— Tu ai făcut-o?

— Eu! Dar cine altul? E băiat tânăr, lasă să mai stea şi el de vorbă cu fetele noastre. Ce, numai eu?

În aceeaşi noapte, întorcându-mă de pe linie, l-am surprins pe Vitea scriind. Privea fotografia şi scria. Într-un colț, Kolea se prefăcea că doarme. Zărindu-mă, Vitea a ascuns fotografia...

— Ia, scriu şi eu unor prieteni, a încercat el să explice.

Kolea nu s-a mai putut stăpâni şi a izbucnit în râs, trădându-se. Şi încercând s-o dreagă a spus:

— Oh, fraților, am visat ceva foarte amuzant...

N-a mai povestit ce a visat. S-a răsucit pe o rână şi a adormit, de-a binelea.

*

Alergam pe câmp să refac legătura telefonică. Obuzele vrăjmaşe răscoleau pământul. Ici alergam, ici mă aruncam la pământ. Infanteriştii noştri erau în plin atac. Un ostaş a călcat pe o mină hitleristă

numită „S. M.-35”. Groaznică mină! Mai întâi îți rupe piciorul, apoi sare în aer ca o minge, şi de deasupra capului împroaşcă zeci de şrapnele ucigătoare.

Pământul se cutremura de parcă ar fi vrut să se lepede de război. Bătălia era în toi. Înaintea noastră se afla un nou oraş german. Controlam mereu legăturile...

— Alo... Vulturul... aici Stejarul... control...

Kolea stătea lângă mine şi-mi urmărea mişcările. Apoi scoase ziarul de front şi-mi zise:

— Ştiu că scrii, că-ți place literatura... Lasă-mă să-ți citesc o schiță, n-are nicio pagină.

Prin vuietul exploziilor, albia îi auzeam glasul. Citea *Ultimul cuvânt,* de Pavlenko:

„În crâncenă bătălie, un matroz din flota Mării Negre rămase rănit. Schije vrăjmaşe i-au sfârtecat pieptul. Moartea era lângă el. În ciuda durerilor, rănitul, într-un ultim efort, izbuti să se ridice în capul oaselor şi să privească câmpul de luptă. Bătălia se îndepărta de el din ce în ce mai mult.”

(Aici Kolea îşi întrerupse lectura. Pesemne un proiectil rupsese legătura telegrafică cu vecinul din stânga. Porni s-o refacă. Când se întoarse, continuă să citească printre gâfâituri.)

„Matrozii îşi continuau atacul. În urma lor alergau transmisioniştii şi pionierii. Rănitul nu cerea ajutor nici unora, nici altora. Numai când găsi un operator cinematografic matrozul strigă după el.

Zărindu-l, operatorul se repezi la el căutându-şi prin buzunare pansamentul individual. Matrozul

însă ridică mâna, semn că n-are nevoie de ajutor, apoi strigă:

— Filmează-mă… iată, mor şi mai vreau să spun un ultim cuvânt…

Fără zăbavă, operatorul îndreptă aparatul către rănit şi începu să filmeze. Matrozul îşi ridică brațele însângerate şi tremurânde. Strigă cu glas tare, puternic, de parcă s-ar fi adresat întregului regiment:

— Băieți! Nu vă cruțați puterile… Trebuie să pricepeți că…

Glaşa, să nu plângi…

— Copiii mei, țineți minte…

Numai în această clipă, operatorul pricepuse că matrozul nu ceruse să fie filmat, ci înregistrat. El voia ca ultimul său cuvânt să fie auzit. Facă-i-se în voie. Dorința marinarului, e sfântă."

Kolea Vorobiov tăcu. Ochii lui îi căutau pe ai mei. În şoaptă, repetă cuvintele matrozului.

— „Băieți, nu vă cruțați puterile… copiii mei, țineți minte!"

Ascultându-l, mi se părea că tovarăşul meu de arme răspunde marinarului: „Nu-ți vom uita niciodată ultimul cuvânt".

*

Ocupaserăm un conac mare, boieresc. Viktor Ceremuhin a venit la mine, m-a luat de mână şi m-a tras după el. M-a dus printre acareturile fostului junker. Nu s-a oprit decât în dreptul unor cuşti de ciment.

— Citeşte, m-a îndemnat el.

Nu l-am înțeles ce vrea. Atunci s-a aplecat, a intrat într-una din cuşti:

— Uite aici. Citeşte, Niculae!

M-am băgat şi eu în cuşca umedă şi rece. La lumina palidă a zilei am citit cu greu, pe pereți, mesajul unui om. Literele, când mici, când mari, erau zgâriate după toate aparențele cu vârful ascuțit al unui cui.

„Aici a trăit Katia A. Pankovski, originară din Smolensk. Am trăit ca un câine legat în lanțuri. Şi botniță mi se punea. Când veneau mosafiri la conac, junkerul mă punea să latru. Eu nu lătram. Atunci aruncau în mine cu pietre ca după un câine… ”

Pe un alt perete am văzut pete negre de sânge închegat. Sub ele am citit:

„Voi mai apuca ziua de mâine?”

Într-alt loc, am silabisit:

„Fraților, aud tunurile ruseşti, avioanele ruseşti, cântecele ruseşti. Boierul se plimbă prin fața cuştii mele cu puşca de vânătoare. Fraților…”

*

În vâltoarea luptelor aud strigătul deznădăjduit al Katiei Pankovski.

*

Noaptea ninge. Ziua, zăpada se topeşte. Te înfunzi în noroi până la genunchi. Când reuşeşti să-ți scoți un picior, te înfunzi cu celălalt. Bordeiul săpat la repezeală în câmp e umed. Mă simt ca un burete. Din când în când, ne uscăm la soba făcută dintr-o

căldare stricată. Soba are şi-un burlan. E făcut din cutii de conserve.

*

Kolea Vorobiov a desfăcut harta „marilor operații”, a cercetat-o, şi-a frecat mulțumit mâinile, apoi mi-a adresat un discurs:

— Domnilor, studiind harta, mă întreb: de ce se mai împotrivesc prusacii? Situația lor e pierdută!

*

Astăzi, Viktor Ceremuhin era mai îngândurat decât în alte rânduri. L-am întrebat ce-l frământă. Spre marea mea bucurie nu m-a repezit. Mi-a vorbit cu un glas domol, neobişnuit pentru el:

— Vezi, Nicolae, războiul e pe terminate... Şi eu, şi tu zărim pacea. E aproape, dar câți oameni vor mai cădea până ce steagul victoriei va fâlfâi deasupra omenirii!?

*

Ne-am retras la odihnă pentru câteva zile. E senin. Soarele e rece. Dormim şi ziua, şi noaptea. Seara, într-o căsuță mică, înghesuiți unul în altul, am văzut filmul *Omul cu arma*.

*

O veste a îndurerat sufletele soldaților. A murit la datorie comandantul frontului nostru, generalul de armată Gerniakovski. Va fi înmormântat pe pământul lituanian eliberat de ostaşii, pe care i-a condus din victorie în victorie.

Mâine în zori intrăm în foc.

O lampă meşteşugită dintr-un cartuş de obuz luminează încăperea. Viktor şi Kolea, zdrobiți de osteneală, dorm într-un colț pe paie. Eu sunt de jurnă. În acalmia vremelnică, tunuri singuratice, cuprinse de nelinişte, prevestesc luptele de mâine. Noaptea, timpul trece greu, bătrâneşte, în cârji. Nu ştiu cât e ora... Deodată, ca din adâncul pământului, izvorăşte o melodie molcomă, tristă. Melodia, cântată pe mai multe voci feminine, pătrunde în tăcerea adăpostului şi mi se pare că visez, că ape liniştite mă cuprind purtându-mă departe, departe, către maluri însorite, primăvăratice...

O fată cântă sfios:

„Liliacul sub fereastră freamătă
Şi-şi apleacă frunzele uşor.
Peste râu se-aude un cântec cunoscut,
Sunt privighetorile în cor.”

Iar grupul de fete reia refrenul într-o potolită bucurie melodică:

„Peste râu se-aude un cântec cunoscut,
Sunt privighetorile în cor”.

Kolea s-a trezit înfiorat, ascultă şi el curgerea lină, fermecătoare a cântecului. Parcă nu-ți vine a crede că pe front, între zidurile respingătoare ale conacelor

prusace, poate înflori un cântec omenesc atât de măiestru. Câte puțin, tainica melodie se stinge uşor-uşor, cum se sting pe cer razele de aur ale soarelui.

Kolea a oftat:

— Frumos mai cântă lunetistele noastre!

*

Nu puteam să dorm. Am ieşit să iau puțin aer. Era încă întuneric. Pe cer, stele de gheață. Din pivnița aflată sub încăperea ocupată de noi ies zece fete: lunetistele. Mă cuprinde o emoție nemărginită. Sunt îmbrăcate în costume de camuflaj, iar puştile-lunetă le atârnă pe umăr soldățeşte. Le urmăresc cu privirea până ce se pierd în negura zorilor. Ştiu, lunetistele au plecat la vânătoare de duşmani. Cât e ziua de mare şi de grea vor sta la pândă. Noaptea, prin întuneric, se vor întoarce la odihnă.

*

S-au întors. Sunt obosit, dar nu pot ațipi. Aştept cântecul fetelor, aşa cum aştept pacea zilelor de mâine. Şi din nou, răspunzând parcă dorinței mele arzătoare, cântecul se strecoară în adăpostul nostru.

Acelaşi glas limpede, nostalgic suspină în taină:

„Cântec de iubire, cântec de privighetori,
Ce frumos tu inima-mi încânți!
Dar e lungă calea spre iubirea mea,
Tu zadarnic inima-mi frământi!"

Corul fetelor reia ultimele versuri, prelungindu-le într-o oftare duioasă. Ascult fericit şi cântecul parcă

mă îmbie, parcă mă cheamă: „Hai, vino să vezi de unde izvorăsc!” Nu rezist chemării. Mă ridic şi, sub ochii miraţi ai lui Viktor Ceremuhin, părăsesc adăpostul fără să scot o vorbă. În vârful picioarelor cobor uşor treptele pivniţei, într-acolo de unde se înalţă melodica şoptire a cântecului. O foaie de cort acoperă intrarea beciului. O dau în lături un piculeţ.

O lumină palidă ca şi-n adăpostul nostru pâlpâie sub pământ. Umbre mari, negre se răsfrâng neliniştite pe pereţi. Câteva fete, adunate în jurul unei sobiţe, stau îmbrăţişate. Altele stau trântite pe paie, băieţeşte. Puţin mai la dreapta lor, o fată cu părul blond, despletit, stă culcată pe spate şi, sprijinindu-şi capul în poalele unei prietene, priveşte bolta mucegăită a pivniţei, de parcă ar privi adâncul cerului. E fata cu glasul limpede, nostalgic ca stepa…

„Căci dragostea mi-i pierdută-n depărtări.
După ea tânjeşte dorul meu.
Liliacul fremătând îl aud în vis
Şi privighetori cântând mereu.”

Am ascultat hoţeşte până la topirea deplină a cântecului. M-am întors în adăpost tulburat, trist. Aievea o zăream pe Klava făcându-mi semn cu mâna iar în urechi îmi răsuna ecoul cuvintelor:

„Căci dragostea mi-i pierdută-n depărtări,
După ea tânjeşte dorul meu.”

*

Beznă. Mă întorceam de pe linie. Cădea lapoviță. Pe drumul ce ducea spre adăpost am văzut deodată umbrele unui convoi straniu. M-am apropiat. Am tresărit: erau lunetistele. Pe două tărgi făcute din mantale soldățeşti duceau două fete. Erau moarte.

Părul le era năclăit de sânge. Căzuseră sub focul artileriei nemțeşti.

În noaptea asta n-am mai auzit cântecul de dragoste al fetelor noastre.

*

Primăvara nu poate fi omorâtă. Spargă-se oricâte proiectile în văzduh ori pe pământ, primăvara înaintează aşa cum înaintează Armata Roşie. Încă o zi, două... poate o săptămână şi vom auzi măreţul cor al păcii cântând:

„Liliacul sub fereastră freamătă
Şi-şi apleacă frunzele uşor."

*

Nu există o linie precisă a frontului. Luptele se dau când în față, când în spate. Noi înaintăm şi, uneori, hitleriştii rămân în urma noastră, zăpăciți. Nicicând n-am văzut un avânt mai mare din partea soldaților!

*

Astăzi am citit în *Izvestia* o ştire care m-a îndurerat şi m-a revoltat. Pe străzile Bucureştiului a curs iarăşi sângele muncitorilor. Ce se întâmplă? Cine o mai fi şi generalul Rădescu? Şi cum de a

îndrăznit să tragă în demonstranți? Nu, nu pricep.

*

Un vis mi-a chinuit somnul. Se făcea că eram în Bucureşti, în Piața Palatului, alături de mii şi mii de oameni. Deodată, ca din senin, câteva mitraliere au început să răpăie. S-a produs învălmăşeală. Simțeam că mă sufoc. Cu greu am izbutit să strig:

— Sunt mitralior... Dați-mi o mitralieră!...

M-am trezit strigând: „Dați-mi o mitralieră!”

*

Firul a fost rupt. Alerg să-l repar. Ghiulele grele sfârtecă văzduhul. Plouă cu noroi dintr-un cer negru, noroios. Înnod cablul într-un loc şi între timp se rupe în alt loc. Mă târâi prin tină. Câteodată, focul vrăjmaş mă împinge să-mi lipesc obrajii de pământul clisos. În ciuda mirosului nesuferit de pulbere ce pluteşte în aer, pământul miroase a primăvară.

*

Kolea, după ce a cercetat harta „marilor operații”, a anunțat:

— Domnilor, ne îndreptăm spre autostrada Königsberg-Elbing! Aveți ceva împotrivă?

De astă dată a râs şi Viktor Ceremuhin.

*

Cer de plumb. Amurg posomorât. Zloată. Cu greu înaintez prin noroi. Suflul unui obuz mă azvârle într-o băltoacă. De aici urmăresc o luptă pe viață şi pe moarte.

Un singur tun, un singur tunar, în duel cu doi

„Ferdinandzi”. De unde s-au ivit, dracu ştie! Pe unul a izbutit să-l incendieze, cu celălalt luptă încă. Tunarul, singur, reperează, încarcă, trage, după care se aruncă într-o groapă, aşteptând răspunsul hitleristului. N-a nimerit. „Ferdinandul” trăieşte. Răspunde şi el cu un proiectil. Ghiuleaua se sparge, nu departe de adăpostul soldatului. Atât a aşteptat tunarul nostru. Sare fulgerător din groapă, reperează, încarcă, trage…

Nu ştiu câte minute au duelat. Ştiu însă că tunarul a lovit inima „Ferdinandului”. Carul de asalt a luat foc.

M-am ridicat. În clipa asta l-am văzut pe viteazul artilerist prăbuşindu-se peste afetul tunului. Am crezut că-i rănit. Am alergat la el. Mă înşelasem. Frânt de oboseală, tunarul căzuse şi adormise pe dată buştean. Când am ajuns la el, sforăia aşa cum numai un bun soldat ştie să sforăie.

Era un somn binemeritat.

Soldații nemți azvârlă armele şi trec de partea noastră, mulțumiți că vor apuca pacea de mâine.

Soarele încălzeşte. Pământul se zvântă. Acolo unde trebuiau să răsară primele fire de iarbă crudă, primii ghiocei, se tăvălesc leşurile hitleriştilor.

Hitleriştii au săvârşit o nouă crimă. Ieri în zori, trei tancuri fasciste, rătăcite prin pădurile lăsate în urmă, au năvălit peste corturile unui spital de front. Ucigaşii au trecut peste corturi, zdrobind sub şenile

răniții fără apărare. Au omorât doctori, sanitari. Nimeni n-a scăpat cu viață.

Un grup de medici au încercat să se apere. S-au ascuns într-un subsol şi de acolo au deschis focul. Un tanc hitlerist s-a apropiat cu spatele de ferestruica subsolului şi a început să gazeze... Apărătorii au murit asfixiați.

S-a pornit în urmărirea tancurilor vrăjmaşe. Ucigaşii au fost capturați.

*

Kolea Vorobiov a avut dreptate. După o luptă grea, am ieşit la autostrada Königsberg-Elbing. Hitleriştii au fost înghesuiți în orăşelul Rosenberg şi zdrobiți. Încotro ne vom îndrepta acum? La stânga, spre Elbing, ori la dreapta, spre Königsberg? Kolea spune că la stânga!

*

Nici la stânga, nici la dreapta. Deocamdată stăm pe loc, la marginea unei păduri. Suflă un vânt rece. Cade o ploaie măruntă. Pădurea vuieşte, scârțâie, parcă ar voi să se smulgă din rădăcini. Mă indispun aceste meleaguri.

Tunurile nu mai bubuie. Niciun foc de armă nu mai răsună.

În apropiere, un radiofonist a deschis un aparat de radio. A prins un post. Muzică.

*

Viktor Ceremuhin s-a rătăcit prin pădure. S-a reîntors după jumătate de ceas, trăgând după el un neamț sfrijit, nenorocit, ceea ce nu-l împiedică să fie

echipat de luptă din cap şi până-n picioare. Se clătina chiar sub această povară de război. Tremura şi bâiguia:

— *Volkssturm… Ich bin kein Soldat.*[22]

Am auzit de *volkssturm*. Acum aveam înaintea ochilor un reprezentant viu al acestei caste „militare”. Ţi se rupea inima privindu-l şi auzindu-l:

— *Volkssturm… Ich habe Hunger…*[23]

Viktor Ceremuhin i-a adus o gamelă cu caşă şi l-a îndemnat:

— Na, mănâncă caşă: „gutt”!

„Volkssturm”-istul înfuleca şi plângea de slăbiciune. Lacrimi amare îi picau în gamelă. Viktor Ceremuhin îl privea cu milă.

*

De data asta, Kolea Vorobiov, strategul nostru, a greşit. Ne îndreptăm spre Königsberg. Ţinând harta pe genunchi, Kolea se apără;

— Ştiu, vă închipuiţi că am dat cu oiştea-n gard… Ei bine, domnilor, totul n-a fost decât o manevră în scopul păstrării secretului militar. Da, a sosit clipa când vă pot spune deschis. Vom participa la asaltul Königsbergului…

Şi din nou Viktor Ceremuhin l-a repezit:

— Taci măi, nu mai face pe grozavul!

*

Bordeiul e săpat pe un deal. De aici se vede întreaga întindere a frontului, până la periferiile

---

22-Gardă cetăţenească…Eu nu sunt soldat.
23-Gardă cetăţenească…Mi-e foame…

marelui centru prusac. Se văd coşurile moarte ale uzinelor, turnurile gotice ale catedralelor şi țigla roşie a acoperişurilor. Țiglă şi iarăşi țiglă. Königsbergul este prins într-un cerc de fier.

O linişte adâncă, paşnică stăruie deasupra ogoarelor brăzdate cu tranşee şi ferecate. În lanțurile sârmelor ghimpate. Marelui oraş această linişte nu-i prevesteşte nimic bun.

*

Am îndrăznit să-mi scot capul din văgăună. Vremea e frumoasă. Adie vânt cald. Soarele luceşte în chip deosebit. Îmi umflu nările trăgând cu sete în piept primăvara… Primăvara! Mi-e dor de-o creangă înverzită, cu mugurii sparți, cu flori albe, dulci ca ochii unui copilaş.

Adie vânt cald şi fiecare mlădiere deşteaptă în mine amintirea țării mele, a oraşului meu drag, Bucureşti.

Îmi amintesc: niciodată n-am văzut înălțimile şi codrii Carpaților, dar întotdeauna le-am simțit semeția şi frumusețea de neasemuit.

Îmi amintesc: n-am văzut niciodată valurile spumoase, de culoarea cerului, ale Mării Negre, dar întotdeauna le-am simțit briza sărată în aerul patriei mele.

Îmi amintesc: lecțiile de geografie ne vorbeau de frumusețile plaiurilor noastre, iar eu mă întorceam de la şcoală şi căutam aceste frumuseți în mahalaua noastră mizeră.

Primăvara! Înflorea primăvara şi-n mahalaua

noastră! Din durere, din amărăciune, din lacrimi… Şi totuşi, oamenii se bucurau. Rosteau „primăvara” ca şi când ar fi rostit „pâine”, „fericire”. Şi copiii țipau mai tare, şi mamele strigau mai tare, şi gardianul din colț fluiera mai tare, iar primăvara, pe nesimțite, pătrundea în sufletele oamenilor, înmugurindu-le visurile şi nădejdile.

Ehei, ce dor îmi este de ulița copilăriei mele!

Oi mai vedea-o oare?

*

Nopți calde. Nopți cu lună plină. Luna stă albă pe cer. Luminează calea primăverii. Pământul – cu toată povara tancurilor, tunurilor, forturilor – respiră miresme de flori, de iarbă proaspătă, de grâu.

Şi noaptea îmboboceşte viața!

*

Râd când mă tăvălesc prin iarba umedă şi aş vrea să strâng la piept pământul ca pe-o iubită.

*

Domneşte o linişte ca într-o mare aşteptare.

*

Soarele, bulgăre de foc şi sânge, alunecă în Marea Baltică. Unul câte unul apar avioanele de bombardament. Sistemul de apărare antiaeriană a duşmanului se dezvăluie. Proiectilele plesnesc în noapte, asemenea unor rachete. Când şi când, câte o schijă ne sfârâie pe lângă ureche, amintindu-ne: moartea trăieşte încă.

Noapte. Viktor Ceremuhin doarme. Kolea la fel. Sunt de serviciu. Receptorul îmi atârnă greu de ureche. Gândurile-mi zboară aiurea. În răstimpuri sunt chemat:

— Alo, Mesteacănul, aici Stejarul… control…

Răspund:

— Bine, Stejarule, te aud…

La rândul meu, controlez şi eu legăturile cu batalioanele, cu vecinul din stânga. Nimic nou. Aşa trece ceas după ceas. E ora trei dimineața. Repet controlul şi constat surprins: vecinul din stânga nu răspunde. Repet:

— Alo… Alo, Taşkent… aici Mesteacănul, de ce nu răspunzi? Alo, Taşkent…

Taşkent nu răspunde. E limpede. Cablul a fost rupt. Este datoria noastră, a transmisioniştilor, de a ieşi imediat pe linie şi de a înlătura ruptura. Mă nelinişteşte însă o întrebare „Cum de s-a rupt cablul?” Experiența acumulată în ultimele luni îmi spunea că trebuie să răspund cu grijă la această întrebare. Încerc să-mi amintesc dacă în timpul serviciului am observat ceva neobişnuit. Nu! Artileria inamică a tăcut. Niciun obuz vrăjmaş n-a explodat în sectorul nostru. Deci artileria nu putea să rupă cablul. Atunci? Poate un vehicul în trecere? Nici asta nu era cu putință. Cablul era tras peste un teren impropriu vehiculelor. Mai rămânea o posibilitate şi anume: ca legătura telefonică cu vecinul din stânga (regimentul de la flancul stâng) să

fi fost întreruptă de inamic. Asta însemna că cercetaşii nemţi s-au strecurat în spatele nostru, au rupt firul şi, ascunşi undeva, aşteaptă trecerea transmisionistului. Capcană veche, pradă uşoară.

Îi trezesc pe Vitea şi pe Kolea. Amândoi mă ascultă şi-mi dau dreptate. Ba mai mult, Kolea îşi aduce aminte că e strateg şi adaugă:

— Domnilor, trebuie să acţionăm urgent.

Raportăm comandantului. Ne ascultă, şi, după o vreme, ne ordonă:

— Foarte bine, băieţi, să transformăm capcana lor într-o capcană de-a noastră... Acţionaţi!

Acţionăm. Comanda o preia Viktor Ceremuhin. Suntem patru ostaşi. Mai este cu noi şi Timoftei, un siberian înalt, vânjos şi tare ca piatra. El are misiunea cea mai grea şi mai primejdioasă. Să meargă înaintea noastră la câţiva metri şi să dea impresia telefonistului sortit să cadă-n capcană.

Noapte întunecoasă. Luna a pierit. Doar stelele licăresc jucăuşe. În beznă, spatele lat, şi puternic al lui Timoftei abia se desluşeşte. Suntem cu ochii-n patru. O încăierare pe întuneric nu e o treabă chiar atât de uşoară! Urmărim cu atenţie paşii tovarăşului nostru. Siberianul începe să, cânte arătându-se liniştit. Noi, pe urmele cântecului.

După un timp coborâm o vale. Aici ne aşteptau nemţii. Ca la o comandă, tăbărăsc asupra lui Timoftei. Vor să-l prindă viu şi nevătămat. Siberianul primeşte lupta corp la corp cu o mare îndemânare. Nu se aud decât răsuflările greoaie ale luptătorilor, icneli, vorbe nemţeşti, pesemne

înjurături.

La ordinul scurt al lui Viktor ne desfăşurăm în semicerc. Cu un „urrra” prelung şi înfiorător ne aruncăm asupra cercetaşilor hitlerişti. Atacul a fost brusc şi neaşteptat pentru inamic. Au ridicat mâinile. Unul încearcă să scape, dar îl ajunge o rafală ţâşnită din automatul lui Kolea. În faţa noastră, trei hitlerişti stau speriaţi, cu braţele înălţate spre cer ca pentru o sfântă rugăciune. Numai acum îşi dau seama că eram egali la număr. Prea târziu însă. Timoftei, ştergându-şi sudoarea, îi pofteşte:

— *Soldaten, bitte...*[24] nainte, marş...

Rămân să înnod capetele rupte ale cablului. Nodul e gata. Am telefonul la mine şi fac cuvenitul control...

— Alo, Taşkent... Aici Mesteacănul, mă auzi? Control...

Vecinul din stânga îmi răspunde. Şi, în întuneric, chemările noastre răsună ca un imn victorios.

*

Comandantul regimentului ne-a adus mulţumiri, iar Timoftei, pentru curajul său, a fost propus pentru decorare.

*

Cu toţii simţim: se apropie asaltul Königsberg-ului. Ziua, frontul e de nerecunoscut. Nimeni nu mişcă, nimeni nu trage un foc de armă. Aşa e şi

24-Soldaţi,poftim...

firesc. Observatorii hitlerişti stau cocoţaţi pe coşurile uzinelor şi văd ca-n palmă.

Noaptea, socoteala-i alta. De prin cătunele învecinate apar sute şi mii de soldaţi care pregătesc poziţiile viitoarei ofensive. În zori totul dispare sub mantia nemişcării. Nici nu bănuiesc hitleriştii ce-i aşteaptă. De altfel au o foarte mare încredere în centura de apărare a oraşului. Forturi cu etaje subterane legate unul de altul stau gata să ne ţină-n loc.

Cercetaşii noştri au început tatonarea acestor cetăţi subpământene.

*

Astăzi în zori, difuzoarele noastre au început să se adreseze soldaţilor şi ofiţerilor germani. Se cere cruţarea populaţiei civile şi capitularea necondiţionată a oraşului.

Ascultam şi noi, iar, din când în când, Viktor Ceremuhin rostea:

— Îngrozitor!! Vă daţi seama, aproape întreaga populaţie a Prusiei s-a adăpostit în oraş?!

Spre seară, avioanele noastre au aruncat manifeste deasupra liniilor vrăjmaşe. Acelaşi apel emoţionant: „Cruţaţi vieţile oamenilor!"

*

S-a adresat un ultimatum comandantului garnizoanei din Königsberg. Megafoanele au răspândit acest ultimatum. Din nou se cere cruţarea vieţii copiilor, mamelor, bătrânilor din oraş, cruţarea monumentelor istorice, cruţarea vieţii ostaşilor şi

ofițerilor germani.

Vor capitula, ori nu? Vor cruța viețile oamenilor, ori nu?

*

Au trecut douăzeci şi patru de ore. Ultimatumul a fost respins. A început asaltul Königsberg- ului. Semnalul a fost dat de Katiuşa, apoi a început uraganul artileriei uşoare şi grele. Câtevai ceasuri mai târziu a început să zboare aviația. Veneau valuri-valuri! Din adâncul oraşului se înalță primele limbi de foc. E ora 14. S-a făcut întuneric. Inima militarismului prusac – Königsbergul – arde de la un capăt la celălalt. Forturile germane se prăbuşesc sub focul artileriei ruseşti. Pe şosea trec primii prizonieri. Soldații germani se predau. Ofițerii junkeri se încăpățânează. Vor glorie? Vor căpăta-o.

Toată noaptea, artileria grea a cântat, ținându-ne de urât. Am ajuns la periferia oraşului, dincolo de forturile hitleriste. Se dau lupte grele.

De prin subsoluri, adăposturi, iese la iveală populația civilă. Femei, bărbați, copii. Unii păşesc veseli, salutându-ne din toată inima, alții păşesc tăcuți, cu capetele plecate. Sunt pesemne cei care credeau în invincibilitatea lui Hitler.

*

Am văzut următoarea scenă. Era noapte. Casele ardeau asemenea unor torțe uriaşe, luminând bezna. Canonada nu mai contenea. Pe drumul desfundat, noroios, se scurgeau civilii. Călcau greu prin tină. Dintr-odată, am auzit bocetele unei femei

şi strigătul:.

— *Hilfe... hilfe...*[25]

Am ieşit din adăpost. În mijlocul drumului, o bătrână zăcea prăbuşită în noroi. Încerca să se ridice, dar pesemne, sleită de puteri, nu izbutea. Femeia implora ajutorul fraților ei. Dar nemții, frații ei, o ocoleau şi, nepăsători, îşi vedeau mai departe de drum.

Doi soldați de-ai noştri s-au repezit la ea, au luat-o de subsuori, au scos-o din noroi şi au dus-o la marginea drumului, pe iarbă. Bătrâna tremura de încordare şi bâiguia:

— *Danke schön...*[26]

Băieții au liniştit-o. I-au dat ceai cu zahăr şi pâine. I-am auzit îndemnând-o:

— Na, mamuşca... bea ceai...

*

Lupte înverşunate de stradă. Hitleriştii au ridicat baricade. În zadar! Nu vor scăpa de ceasul judecății!

*

Am ajuns pe malul Pregelului. Această apă tulbure şi murdară străbate oraşul, tăindu-l în două. Noi suntem pe un mal, nemții pe celălalt. Trag în noi de la ferestrele caselor, din poduri. Trag cu tot soiul de arme faust-patron, tunuri, mitraliere. Trag şi sniperii.

Trebuie să trecem pe celălalt mal. Înfruntând plumbii ucigători, pionierii construiesc podul. Cu-

---

25-Ajutor...ajutor...
26-Mulțumesc...

rând e gata. Se întâmplă însă ceva neprevăzut. Ca la o comandă, de pe malul opus, populația civilă năvăleşte peste pod. Trec de partea noastră femei, copii, bătrâni. Podul s-a aglomerat. Noi stăm pe loc şi urmărim aceast torent de oameni ce vor să trăiască. Le deschidem pârtie largă. O clipă, hitleriştii nu mai trag. Şi civilii trec, trec în goană podul… Deodată, înnebuniți, încep să-şi mitralieze propriile familii. Se produce panică. Mamele încep să țipe. Civilii se ascund din nou prin adăposturi. Au rămas morți şi răniți. Se aud gemete… Pe pod, un copil părăsit – să fi avut trei anişori – se uită speriat în jurul său, izbucneşte în plâns.

— Îngrozitor! îmi şopteşte Viktor Ceremuhin…

Şi ca o săgeată se aruncă spre pod. E gata să ia în brațe copilul, dar se prăbuşeşte la picioarele lui. Un sniper hitlerist l-a țintit în cap. Nici pe țânc fasciştii nu l-au crutat.

Aşa a murit Viktor Ceremuhin, tânărul sovietic torturat cândva de hitlerişti într-un lagăr de prizonieri.

*

În plin atac, am nimerit împreună cu Kolea în subsolul unei case. Aveam misiunea să întindem cablul telefonic. Când colo, ce să vezi? În subsol era o maternitate în toată regula. Lehuzele şi moaşele ne priveau îngrozite. Şi noi aveam aceeaşi căutătură. Apoi mi-a venit să râd. Pe străzi mureau oamenii, iar în subsoluri se năştea viață omenească.

Primul şi-a venit în fire Kolea. Strategul a ridicat

braţul şi s-a adresat pe ruseşte lehuzelor şi moaşelor:

— *Spakoino, tovarişci, spakoino...*[27]

Era convins că a fost înțeles. A făcut contact cu centrala telefonică şi l-a încunoştințat pe comandantul regimentului de descoperirea făcută...

Puțin mai târziu au venit şi medicii noştri. Lehuzelor li s-a adus hrană. Spre seară a început evacuarea maternității undeva în spate, spre locuri mai puțin primejdioase.

*

În sfârşit, astăzi, în cea de a patra zi a asaltului, comandantul Königsbergului, cu întreaga garnizoană, a capitulat. S-a făcut dintr-odată linişte. Încă din zori au început să treacă coloanele de prizonieri. În fruntea coloanelor păşesc ofițerii superiori. Prin fața ochilor noştri trec „cuceritorii” de ieri. Sunt murdari, nebărbieriți.

Mişcarea pe şosea continuă. Prin fum, răzbate până la urechile noastre Marseieza. Trec soldații francezi căzuți în captivitatea fascistă. Sunt veseli, mulțumiți, ne îmbrățişează, ne cer stelele de la bonete. În urma lor vin olandezii. Sunt negri, uscați şi par nişte fantome. Cei care se mai pot ține pe picioare trag după ei cărucioare cu cadavre vii; sunt camarazii lor. În coada coloanei vin soldații americani. Sunt umflați de foame şi ne privesc cu lacrimi de recunoştință.

Străbatem oraşul în marş. Arde. Ziduri se

27-Liniştiți-vă,tovarăşelor,liniştiți-vă...

prăbuşesc. Înghesuială. Mi se pare că în această îngrămădire de oameni îi voi întâlni pe tătucul Ceapaev, pe Abdurasil, pe Klava!

Ne mişcăm greu. Soldații noştri s-au amestecat cu prizonierii germani. Din mijlocul unei piețe, o statuie (Kolea spune că e a lui Carol cel Mare) ne priveşte nedumerită. Pesemne nu înțelege ce s-a întâmplat cu invincibilul Königsberg.

E noapte. Oraşul e alb de flăcări. Mergem înainte…

Suntem dincolo de Königsberg, pe coama unui deal. De aici se vede steagul roşu fâlfâind victorios deasupra oraşului învins.

Ca întotdeauna, Kolea studiază „harta marilor operații”…

— Domnilor, e posibil să ne îndreptăm spre portul Pillau, ultima baricadă…

Îl aud. Şi mă cuprinde o dorință nemărginită ca de aici, de pe această înălțime, să strig aşa, încât să mă audă cei de acasă. Aş striga:

„Maică, Königsbergul a rămas în urmă… Frații noştri sunt lângă Berlin… Ne vom vedea, maică!”

SFÂRŞIT